

Hrvatski

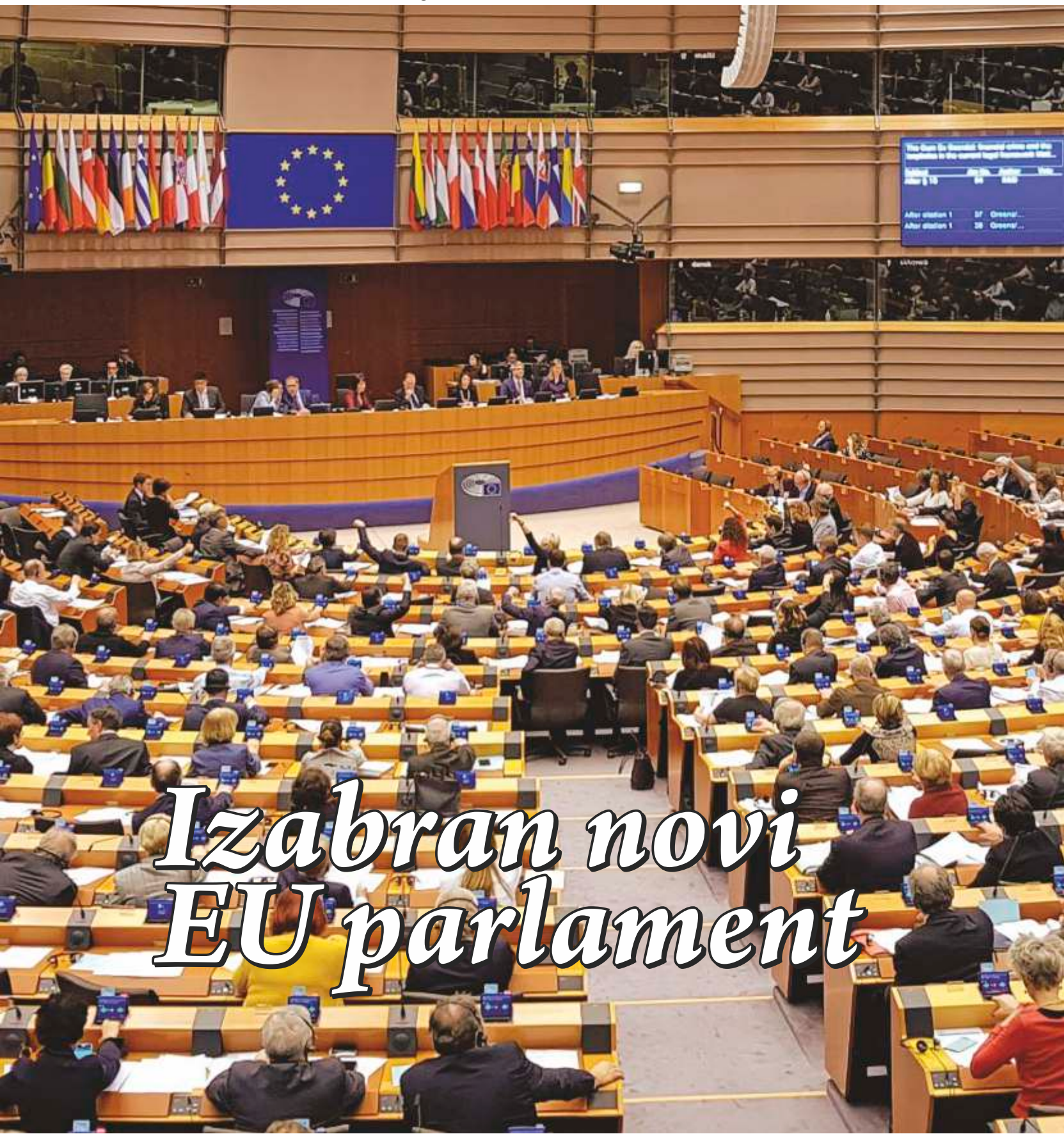

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XVII Broj 167

2019. ISSN 1800-5179

Izabran novi EU parlament

Sadržaj:

- 3** Izabran novi Europski parlament
- 6** 21. svibnja - datum za pamćenje
- 12** Igre velikih „Malih“
- 15** 25 godina tradicije Bokelja u Istri
- 18** Jačanje nacionalnog i kulturnog identiteta
- 21** Monografija Dimitrije Art
- 23** Nematerijalna baština Bokelja na Klio festu
- 29** Suradnja zadruga Zagrebačke županije s Hrvatima u Crnoj Gori
- 33** Aktualnosti
- 45** Kronika Društva
- 47** Priča o Zaljevu hrvatskih svetaca
- 50** Jugovih „Pet do 100“
- 54** Suradnja muzičkih škola Dubrovnika i Tivta
- 56** Škrinjica nostalgije – Čestitke u očima prošlosti
- 65** Antiki fagot
- 68** 160 godina od smrti bana Josipa Jelačića
- 71** Ostavština obitelji Visković u Perastu - Pokretna ostavština Viskovića
- 75** Spomen na don Graciju Brajkovića, zaslužnoga bokeljskog svećenika i znanstvenika
- 82** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: ANTIKA
- 86** Grbovi kotorske vlastele XIV vijeka
- 88** In memoriam: Đelo Jusić

Poštovani čitatelji!

Pred vama je još jedan broj Glasnika u kojem smo se potrudili odabrati i zabilježiti ono važno i zanimljivo što je dio našeg života i naše baštine.

Izabran je novi Europski parlament u kojem Hrvatska sada ima 12 zastupnika. Analitičari ocjenjuju da će se novi sastav Parlamenta odraziti na vanjsku politiku Unije, odnosno na njezino proširenje, te da će to otežati pristupni put zemljama koje joj se žele priključiti, među kojima je i Crna Gora.

Crna Gora je obilježila 13. godišnjicu obnove državne nezavisnosti nizom kulturnih događaja, a jedan od najznačajnijih je izložba Bokeljske mornarice na Cetinju. Samo nekoliko dana kasnije otvorene su Igre malih zemalja koje su okupile 846 sportaša iz devet europskih zemalja. Za Crnu Goru to je bilo najveće multi-sportsko natjecanje ikad organizirano na njezinom teritoriju.

Pisali smo o aktivnostima hrvatskih udruga, odnosno o učeničkom zadugarstvu, promociji knjige o običajima Hrvata u Boki, večeri Bokelja u Mostaru, suradnji muzičkih škola Tivta i Dubrovnika, tradiciji Bokelja u Istri...

U povodu 95 godina postojanja Vaterpolski klub Jug 'dobio' je knjigu u kojoj je zapisana njegova povijest, a bit će putokaz i smjernica novim generacijama koje stasavaju. Sigurno se time ponose Dubrovčani jer su Dubrovnik i vaterpolo „duboko i trajno međusobno prožeti“.

Tu su, naravno, i redoviti serijali o Viskovićima, kružnim putovanjima u Boki, grbovima kotorske vlastele...

Do sljedećeg broja i novih tema, srdačno vas pozdravljam!

Vaša urednica
Tijana Petrović

Naslovnica: **EU parlament**

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Pjaca od muzeja 361, Stari grad, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Joško Katelan, Marina Dulović i Danijela Vulović**
Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radio Dux, Boka News, TO Kotor, Radio Kotor, Marija Mihaliček, Ljubica Štambuk, Radnio Herceg Novi, VK Jug, NZCH, arhiva HGD CG**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 500 primjeraka

**IZBORI ZA EUROPSKI PARLAMENT U 27 ČLANICA EUROPSKE
UNIJE ODRŽANI SU OD 23. DO 26. SVIBNJA**

IZABRAN NOVI EUROPSKI PARLAMENT

Priredio:
Tripo Schubert

O Europskom parlamentu

Europski parlament bira se neposrednim izborima s univerzalnim biračkim pravom svakih pet godina od 1979. godine. U trenutnom sazivu Europskog parlamenta sjedi 751 zastupnik. Iako se ukupan broj zastupnika smanjuje izlaskom Velike Britanije iz EU-a (73 zastupnika), neke zemlje će dobiti od jednog do pet zastupnika više, među njima i Hrvatska, a preostala mjesta će se čuvati za moguća buduća proširenja. Europski parlament predstavlja drugo po veličini demokratsko biračko tijelo na svijetu (nakon Indije) i sa 342 milijuna građana s biračkim pravom najveće je

Proeuropske snage osvojile su gotovo dvije trećine mjesta u budućem sazivu Europskog parlamenta i suprotstavile se populističkom valu u većini zemalja Europske unije.

nacionalno biračko tijelo u historiji.

Sastav EP-a po zemljama članicama je sljedeći: Njemačka 96 članova, Francuska 74, Ujedinjeno Kraljevstvo 73, Italija 73, Španjolska 54, Poljska 51, Rumunjska 32, Nizozemska 26, Belgija 21, Grčka 21, Portugal 21, Mađarska 21, Švedska 20, Austrija 18, Bugarska 17, Danska 13, Finska 13, Slovačka 13, Irska 11, Hrvatska 11, Litva 11, Slovačka 8, Letonija 8, Estonija 6, Cipar 6, Luksemburg 6, Malta 6.

Što su pokazali rezultati izbora?

U novom sazivu EP-a, Klub poslanika Europske narodne stranke (Kršćanski demokrati) dobio je 182 poslanička mjesta, Klub poslanika Progresivnog saveza i demokrata 147, Europski konzervativci i reformisti 59, Klub poslanika Saveza liberala i demokrata za Europu 109, Konfederalni klub poslanika Ujedinjene europske ljevice i Nordijske zelene ljevice 38, Klub poslanik

Zelenih/Europskoga slobodnog saveza 69, Klub poslanika Europe slobode i demokracije 54, Klub poslanika Europe nacija i sloboda 58 i Nezavisni poslanici 6 mjesta.

Talijan **Antonio Tajani**, kandidat Europske narodne partije desnog centra, izabran je za novog predsjednika Europskog parlamenta.

Izbori u Republici Hrvatskoj

Predsjednica Republike Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović** raspisala je 26. ožujka izbore za Europski parlament, koji su se održali 26. svibnja. Hrvatsku će u novom sazivu predstavljati jedan zastupnik više, ukupno njih 12. U Hrvatskoj su se zastupnici birali po proporcionalnoj zastupljenosti i preferencijalnom glasovanju u jednoj izbornoj jedinici koju čini teritorij Republike Hrvatske, uključujući i biračka mjesta određena izvan Hrvatske. Hrvati s pravom glasa od Bara do Herceg Novoga glasovali su u Konzulatu R. Hrvatske u Kotoru.

Poruka glasačima je bila: „Glasovanjem za Europski parlament učvrstimo položaj

Hrvatske u Europskoj uniji! Naši će zastupnici promicati politike koje pridonose gospodarskom rastu, podižu životni standard, smanjuju nejednakosti, potiču demografsku obnovu i povećavaju sigurnost svih hrvatskih građana.“

Samo 30 godina od samostalnosti, Hrvatska će dogodne predsjedati Europskom unijom, zajednicom od pola milijarde ljudi, što je veliko postignuće hrvatskoga naroda.

Državno izborno povjerenstvo (DIP) objavilo je pravovaljane kandidacijske liste za izbore za Europski parlament, ukupno 33, i to:

1) Autohtona - Hrvatska stranka prava; 2) „BANDIĆ MILAN 365“ - Stranka rada i solidarnosti; 3) Blokirani - Deblokirajmo Hrvatsku; 4) Neovisni za Hrvatsku - Hrvatska stranka prava; 5) Demokratski savez Srba; 6) Hrast - Pokret za uspješnu Hrvatsku, Hrvatska konzervativna stranka, Hrvatska stranka prava Dr. Ante Starčević, Ujedinjeni hrvatski domoljubi; 7) Hrvatska braniteljska pučka stranka; 8) Hrvatska demokratska stranka; 9) Hrvatska demokratska zajednica; 10) Hrvatska demokršćanska stranaka; 11)

Hrvatska narodna stranka - Liberalni demokrati; 12) Hrvatska seljačka stranka, Građansko-liberalni savez - Glas, Istarski demokratski sabor, Hrvatska stranka umirovljenika, Primorsko-goranski savez, Demokrati, Hrvatski laburisti - Stranka rada - Laburisti; 13) Hrvatska socijalno-liberalna stranka; 14) Hrvatska stranka reda; 15) Kandidacijska lista grupe birača (Mislav Kolakušić); 16) Moja voljena Hrvatska; 17) Most nezavisnih lista, 18) Možemo - Politička platforma, Nova ljevica, Održivi razvoj Hrvatske - OraH; 19) Narodna stranka - reformisti; 20) Pametno, Unija Kvarnera; 21) Kandidacijska lista grupe birača (Marijana Petir); 22) Pokret za modernu Hrvatsku, 23) Radnička fronta, Socijalistička radnička partija Hrvatske; 24) Samostalna demokratska srpska stranka; 25) Slobodarska stranka Hrvatske; 26) Slobodna Hrvatska; 27) Snaga - stranka narodnog i građanskog aktivizma; 28) Socijaldemokratska partija; 29) Start - stranka antikorupcije, razvoja i transparentnosti; 30) Stranka hrvatskog zajedništva; 31) Zagorska stranka za Zagreb; 32) Zelena lista i 33) Živi zid.

Izlaznost na izbore za Europski parlament bila je 29,57 posto, što je znatno više od prošlih europskih izbora.

Izborni povjerenstvo je na osnovi izvršenog prebrojavanja glasova objavilo sljedeće rezultate:

HDZ je osvojio četiri mandata pa bi u EP trebali ići **Karlo Ressler, Dubravka Šuica, Tomislav Sokol i Željana Zovko.**

SDP je također osvojio četiri mandata pa u EP idu iskusni europarlamentarci **Biljana Borzan i Tonino Picula.** Novo pojačanje bit će **Fred Matić**, dok će **Romana Jerković** predstavljati Hrvatsku nakon što Velika Britanija završi proces izlaska iz EU-a.

U parlamentu će još jedan mandat odraditi **Ruža Tomašić** s liste **Hrvatskih suverenista**, a mandat je osvojio i **Mislav Kolakušić**, za **Živi zid** mandat je osvojio **Ivan Vilibor Sinčić** dok će **Amsterdamsku koaliciju** predstavljati **Valter Flego.**

Nakon objavljenih rezultata svih 27 država članica EU-a, dvije trećine grupacije u Europskom parlamentu, pučani i socijalisti, iako su izgubili određeni broj mandata, i dalje ostaju najbrojniji u EP-u, uz značajan rast zelenih, liberala i populista.

Nakon izbora mnogi analitičari izražavaju određeni skepticizam. Naime, oni konstatiraju: „Dok su zemlje članice fokusirane na budućnost

Unije, nekoliko država Zapadnog Balkana još se nada ulasku u EU i koristi od njezina ekonomskog potencijala. Ali, unatoč različitim inicijativama Bruxellesa, Berlina i Pariza na Balkanskom summitu krajem travnja, dizajniranih da olakšaju napredak ka pristupanju, njemački i francuski lideri ponudili su simboliku umjesto akcije. Ovo će generirati skepticizam o budućim sastancima i obvezama EU-a po pitanju balkanske inkluzije. Očito da se Unija ne bori samo s političkom neizvjesnošću, već je i njezino najvažnije sredstvo vanjske politike – proširenje – također u opasnosti.“

Kako će se sve to odraziti na Crnu Goru?

Predsjednik Europskog pokreta u Crnoj Gori Momčilo Radulović smatra kako bi novi

sastav Europskog parlamenta mogao otežati komunikaciju Crne Gore s europskim strukturama jer će sada zemlje kandidatkinje morati kućati na više vrata budući da će novi sastav Europske komisije biti raznovrstan. On smatra da Crna Gora mora uspostaviti nove kanale komunikacije na onim adresama na kojima do sada to nije bilo potrebno. „Treba pričekati da vidimo kakve će biti nove institucije EU-a i tko će biti glavni igrači u njima“, istaknuo je Radulović.

Bivša ministrica europskih integracija Gordana Đurović smatra da rezultati izbora pokazuju da za zemlje kandidatkinje, među kojima je i Crna Gora, neće biti prečica za učlanjenje. „Europskoj uniji će trebati malo vremena da se prestrukturira poslije ovih izbora te da od 2. srpnja, poslije konstituiranja Europskog parlamenta, krene u procedure izbora novog predsjednika komisije, koji treba što prije formirati kabinet i početi pregovore oko novog proračuna EU-a do 2027. godine.“

Piše:
Tripo Schubert

Da se prisjetimo!

Referendumom 21. svibnja 2006. godine otvorena je nova svijetla stranica crnogorske povijesti. Tog dana Crna Gora je glasno i jasno rekla DA svojoj državi, svom imenu, svojoj zastavi, svojoj himni, svojoj djeci, svojoj časti, sadašnjosti i budućnosti.

Povijesni plebiscit organiziran je pod najtežim pravilima koja su ikad primjenjivana u

Dana 21. svibnja 2006. godine Crna Gora je ispunila 88-godišnji san - vratila je svoju nezavisnost.

Europi jer je trebalo „preskočiti crtu“ od preko 55% za nezavisnu Crnu Goru. Poznato je da su ovom postotku umnogome pridonijeli upravo glasovi manjinskih naroda u Crnoj Gori.

„Nastavljamo s istim ponosom i entuzijazmom, ali i državnim hrabrošću i mudrošću

dalje da snažimo državu kao što su u presudnim historijskim momentima to činili Vojislavljevići, Balšići, Crnojevići, Petrovići“, rekao je premijer Lukšić istaknuvši da je „budućnost u našim rukama“.

Danas je u svijetu malo zemalja koje su za ovako kratko

vrijeme učinile ono što je učinila Crna Gora. Crna Gora postala je članica mnogobrojnih međunarodnih organizacija i institucija, a najznačajnije je to što je postala članica NATO-a. U pristupnim pregovo-

rima za članstvo u Europsku uniju otvoreno je 31 od 33 poglavlja. Realizirani su mnogi strateški infrastrukturni objekti, strani investitori rado ulažu u Crnu Goru, pročuli smo se po sigurnosti, prirod-

nim ljepotama sjevera i juga itd.

Obilježavajući 13 godina od nezavisnosti, u svim gradovima i mjestima održane su razne manifestacije. Najsvečanije je bilo na Cetinju.

Izložba Bokeljske mornarice

Piše:

Joško Katelan

U povodu obilježavanja Dana nezavisnosti Crne Gore, u Ministarstvu kulture na Cetinju otvorena je izložba „Bokeljska mornarica Kotor - 1210 godina istorije, duhovnosti i kulture“. Izložba predstavlja rezultat suradnje Ministarstva kulture, Bokeljske mornarice, Pomorskog muzeja, Općine Kotor, Biskupije Kotor, Državnog arhiva Crne Gore - Istorijskog arhiva Kotor i OJU Muzeji Kotor. Spomenute institucije formirale su Odbor za obilježavanje 1210 godina Bokeljske mornarice kako bi ovaj jubilej dobio pažnju kakvu zavrjeđuje. Organizacijski odbor činili su sljedeći članovi: Andro Radulović - direktor Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor; dr. Antun Sbutega - admiral Bokeljske mornarice Kotor;

Izložba na Cetinju

Barbara Pajić - predstavnik Općine Kotor; Slavko Dabinović - bibliotekar Pomorskog muzeja; Radojka Abramović - muzejska savjetnica u Pomorskom muzeju; Milica Nikolić - predstavnik Ministarstva kulture Crne Gore; don Anton Belan - predstavnik Biskupije Kotor; Snežana Pejović i Joško

Katelan, predstavnici Državnog arhiva Crne Gore - Istorijskog arhiva Kotor i Dragana Lalošević - predstavnik Gradskog muzeja u Perastu.

Realizacija projekta ovog tipa dala je doprinos nominaciji Bokeljske mornarice za upis na prestižnu listu Nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a, kao i promociji države Crne Gore. Nosilac projekta bio je Pomorski muzej Crne Gore, uz nezaobilaznu potporu svih drugih institucija: predsjednika Crne Gore, gosp. Mila Đukanovića; predsjednika Vlade Crne Gore, gospodina Duška Markovića; Ministarstva kulture Crne Gore, Općine Kotor, Državnog arhiva Crne Gore, Muzeja grada Perasta, Kotorke biskupije, Ministarstva turizma i održivog razvoja te Nacionalne turističke organizacije Crne Gore.

Ministar Pažin na otvorenju izložbe

Predaja raporta ministru Bogdanoviću

Izložbu je otvorio potpredsjednik Vlade Crne Gore i ministar pravde, Zoran Pažin, koji je tom prilikom istaknuo da je riječ o iznimno reprezentativnoj izložbi koja prikazuje segmente bogatoga materijalnog i nematerijalnog naslijeđa Bokeljske mornarice. „Ovako duge tradicije, poput Bokeljske mornarice, koje se broje vjekovima, pa čak i milenijima, po svojoj prirodi teže da potisnu manje jubileje. No, dobro znamo koliko novih izazova nosi svaka godina i koliko pritiska na nematerijalno naslijeđe čini globalizacija. Samo očuvanjem lokalnih zajednica, podršci njihovom identitetu i inicijativama koje od njih dolaze, ovakve vrijednosti možemo očuvati i prenositi dalje. Iz tog razloga smatram izuzetno važnim slaviti svaki njen jubilej, a inicijative koje dolaze od samih predstavnika lokalne zajednice, u ovom slučaju organizacije Bokeljske mornarice, tretirati treba s posebnom pažnjom”, istaknuo je Pažin.

Posebno je značajno da se ova izložba postavila na Cetinju, povijesnoj prijestolnici Crne Gore, koja je tijekom stoljeća imala intenzivne veze s Kotorom i Bokom tako da su Cetinje i Kotor po svome kulturnom i povijesnom naslijeđu dva najvažnija grada u državi. Činjenica da se izložba održa-

la u prostorijama Ministarstva kulture Crne Gore svjedoči o iznimnoj važnosti koju ovo ministarstvo pridaje Mornarici, koja je 2013. godine proglašena nematerijalnim kulturnim dobrom države, a prošle godine kandidirana za upis na Listu UNESCO-a. Uz to, Ministarstvo kulture je posljednjih godina odvajalo značajna sredstva za nabavu novih odora i restauraciju drevnog oružja Mornarice, kao i za proučavanje i pripremu za tisak oko 800 dokumenata iz raznih arhiva koji se tiču njezine povijesti.

Na otvorenju izložbe govorili su i direktor Pomorskog muzeja Andro Radulović i admiral Bokeljske mornarice Antun Sbutega.

Admiral Bokeljske mornarice posebno je naglasio da je uvjeren da će izložba i katalog koji je prati značajno pridonijeti boljem razumijevanju i promoviranju ovoga kulturnog dobra. On je također podsjetio da je „Crna Gora, kako se često s pravom ističe, multietnička, multivjerska i multikulturna država. Ona je, iako mala, jedan složeni mozaik sastavljen od mnogobrojnih različitih dijelova i važno je, da bi mozaik kao cjelina bio skladan, da svaki njegov dio bude adekvatno valoriziran i dobije pravo mjesto. Bokeljska

mornarica jedan je od dijelova toga mozaika i njezina afirmacija u Crnoj Gori, koja ju je proglasila nematerijalnim kulturnim dobrom prije šest godina, a prošle godine kandidirala na Listu UNESCO-a, kao i afirmacija na međunarodnom planu, važne su ne samo za Mornaricu.“

Ovo je do sada najveća i najreprezentativnija izložba na temu Mornarice. Veliki broj eksponata, dokumenata, knjiga, umjetničkih slika, fotografija, zavjetnih srebrnih pločica, maketa jedrenjaka, odora i oružja svjedoče o bogatoj povijesti Mornarice i njezinoj ulozi u razvoju kulture i umjetnosti. Pomorstvo je u svim svojim oblicima bilo tijekom cijele povijesti najvažnija djelatnost u Boki i na Crnogorskom primorju i bitan faktor gospodarskog, društvenog i kulturnog razvoja.

Naglašavajući vrijednosti Bokeljske mornarice za Kotor i za Boku, Andro Radulović je rekao kako nije slučajno što je krajem 19. stoljeća ideja o osnivanju ustanove koja bi sistematski prikupljala, čuvala i prezentirala materijalna svjedočanstva o pomorskoj tradiciji Kotora i Boke potekla upravo od Mornarice. Prikupljanje predmeta koji su u vezi s Mornaricom i pomorstvom Boke započeto je početkom 20. stoljeća upravo u palači Grgurina u kojoj je danas i smješten Pomorski muzej, nastao iz legata Bokeljske mornarice. „Protekom vremena, s burnim događajima koji su potresali Boku, privlačnu i neodoljivu, strateški-zemljopisno idealno postavljenu, okrenutu oduvijek moru i pomorstvu, podjednako su doticali i našu udrugu mornara Kotora, odnosno Bokeljsku mornaricu. Kako Boka, tako je i Mornarica odolijevala, ustrajno opstajala i održavala svoj kontinuitet. Danas, u obliku memorijalnog tijela, djeluje

ništa manje ozbiljno od vremena za nama. Naravno, s drugim i ponovno vrlo ozbiljnim zadatkom", istaknuo je Radulović.

Prije otvorenja Izložbe, na Dvorskom trgu na Cetinju nastupio je Glavni odred Bokeljske mornarice koji je uz pratnju Gradske muzike Kotor i počasnu paljbu predao raport ministru kulture, Aleksandru Bogdanoviću. Nakon toga je Bokeljska mornarica otplesala svoje tradicionalno kolo.

Svibanjska kulturna panorama

Piše:

Marina Dulović, prof.

Nekoliko dana prije proslave Dana nezavisnosti, 21. svibnja, bilo je zadovoljstvo i privilegij naći se u crnogorskim gradovima, prijestolnici Cetinju i Podgorici, te u jednom danu posjetiti četiri kulturna programa iznimne vrijednosti i u njima zaista uživati: Galerija Dado - Izložba Srđana Vukčevića; Ministarstvo kulture - 1210 godina Bokeljske mornarice Kotor; Zetski dom - Koncert Crnogorskoga simfonijskog orkestra sa solistom Stefanom Milenkovićem i Moderna galerija u Podgorici - Izložba slika i crteža Miodraga Dada Đurića.

U Galeriji Dado, predivnom prostoru namjenski osmišljenom 2012. godine, na Bašića pazaru, u samome centru Cetinja, postavljena je izložba istaknutoga crnogorskog slikara koji živi na relaciji Podgorica - Pariz - Herceg Novi, Srđana Vukčevića. Izložba je nosila naziv „Mignonnettes” i predstavlja „cjelovit i učinkovit uvid u esencijalnu kreativnost, koja se tijekom vremena opredmećivala u različitim formama/forma-

tima u umjetnikovu djelu... Vukčevićevi umjetnički radovi nisu samo slike, skulpture, objekti, instalacije, estetizirani/ezoterični prostori, oni su antropološke i socijalne izjave koje proizvode djelo – stanje. Ujedno, to su putovanja koja ne otkrivaju nove (kulturne) pejzaže, već nove poglede. Priпадnost određenome mjestu obdarena je originalnošću in-

dividualnog življenja. Mjesta rođenja i mjesta života sudbina može beskrajno udaljiti, no ipak ona ostaju povezana neponovljivom autentičnošću individualnog življenja. Karizmatična, svjetlošću okupana Boka, zanosni, mistični Pariz – izabrana mjesta i mjesto rođenja – Podgorica, kao usud i Srđanovi egzodusi, eskapizam u njemu svojstvena

Marina Dulović na izložbi Srđana Vukčevića

Stefan Milenković

genil locorum”, zapisala je u katalogu autorica izložbe, historičarka umjetnosti, dr. Anastazija Miranović. Slike na brokatu, krznu, platnu, tepisi, svilene maramice, škrinje, instalacije, odjevni predmeti, ukrasi, lutke, kostimi... romantično, intrigantno i ezoterično. Putovanje kroz izložbu Srđana Vukčevića je kao putovanje kroz vrijeme, kroz film, kazalište... možda san. Ono što je glavni doživljaj na ovoj izložbi postavljenoj na dvije etaže jest svjetlost iz dva ugla: staklena Galerija Dado s prirodnim svjetlom koje je jedna od glavnih arhitektonskih komponenti ovog prostora rađenog po standardima suvremene izlagačke djelatnosti i prostorone funkcionalnosti, i svjetlost u Vukčevićevom djelu kao simbol mediteranske svjetlosti i njegov znak prepoznavanja.

U Kraljevskom pozorištu, Zetskom domu, iste večeri

nastupio je Crnogorski simfonijski orkestar s poznatim violinistom Stefanom Milenkovićem. U prvom dijelu večeri izveden je Koncert za violinu i orkestar op.26 br.1, Maksa Bruha, što je cetinjska publika prepoznala kao značajnu vrijednost umjetničkog interpretiranja i nagradila burnim pljeskom. Uslijedila su tri bise na kojima je solist izveo djela Baha i poznati Kapris br.24 Nikole Paganinija. Nakon trećeg bise publika se našla na nogama, a Stefan se simpatično obratio publici: „Dokle god vi tapšete, ja moram da sviram, ali to ne može biti beskonačno...” Nakon koncerta izjavio je da dobro poznaje publiku na Cetinju i da je i ovog puta bila divna. „Na Cetinju se osjećam kao da sam na drugoj planeti i ovdje mi se sve dopada. Utisci s koncerta su zaista fenomenalni. I to iz više razloga. Jedan od njih je sama teatarska scena, s neobičnom konstrukcijom koja

vas ‘grli’. Zbog malog prostora imate osjećaj da stojite u moru orkestra, zvuka i publike. Orkestar je odličan kao i uvijek, bilo je pravo zadovoljstvo svirati s njim. Tijekom sviranja osjećao sam emotivni naboj i to veći u odnosu na neke druge orkestre. A to je jako bitno i lijepo jer muzika nas onda sve zajedno nosi”, izjavio je Milenković. Uopće ne čudi činjenica da je umjetnik bio inspiriran prostorom koji je jednako privlačan za izvođače i za publiku. U neoklasicističkom stilu projektirao ga je poznati arhitekt iz Trogira, Josip Slade, a izgradnja je trajala od 1884. do 1888. godine. U posebnom ozračju dvorane dobro posjećenoga Zetskog doma Milenković je Bruhov koncert izveo duboko posvećeno i koncentrirano, nalazeći ljepotu u svakom taktu muzike koja dolazi do izražaja samo uzornim, studioznim i logičnim izvođenjem. Upravo je takva bila interpretacija puna topline i intenzivnosti tona, uz besprijekornu intonaciju, virtuoznost i sklad - jednom riječju onako kako se i očekuje od svjetski priznatog violinista Stefana Milenkovića. U drugom dijelu večeri orkestar je izveo kompoziciju za orkestar „Igre iz Galante” mađarskog kompozitora Zoltana Kodalja, a pod dirigentskom palicom maestra Grigorija Kraska. Djelo ozbiljnih muzičkih izazova, izvedeno na najvišoj razini muzičkog izvođenja, vrlo je ugodna muzikoterapija za duše željne orkestarskog muziciranja i visokokvalitetnih sadržaja. Nadahnuto izvođenje Kodaljeve kompozicije prenijelo je na cetinjsku publiku energiju mladog orkestra koji sve

više potvrđuje svoju snagu, uspješnost i kvalitetu.

Slike i crteži malog i velikog formata, iz različitih razdoblja stvaralaštva jednog od najpoznatijih crnogorskih slikara Miodraga Dada Đurića, objedinjene najvećim djelom iz privatnih kolekcija, predstavljene su u Modernoj galeriji u Podgorici. Kroz ponuđenu postavku moglo se sagledati djelo velikog umjetnika, reprezentata domaće, ali i svjetske likovne scene kojeg karakterizira „specifičnost u izrazu, sadržajnost motiva i odabir tema”. Dado Đurić je svojim radom odgovorio duhu vremena i zauzeo posebno mjesto u suvremenoj umjetnosti. U katalogu koji je pratio ovu vrlo značajnu izložbu uvršteni su tekstovi značajnih poznavatelja umjetnosti koji su dali osvrt na Dadovo stvaralaštvo, među kojima su Danijel Kordije, Anri Mišo, Zement Vait, Žil Delez, Gaetan Pikon, Alen Boske, Andre Deskampas, kao i domaći poznavatelji i istaknute ličnosti crnogorske likovne scene Mladen Lompar, Olga Perović i Slobodan Puro Đurić. U Modernoj galeriji izloženi su rani radovi od 1949. do 2008. godine, a prvi put crnogorska javnost imala je priliku vidjeti radove iz privatnih kolekcija do kojih se u ovom trenutku moglo doći. Historičar umjetnosti Aleksandar Čilikov u povodu izložbe Dada Đurića u Podgorici izjavio je: „Vrlo sam zadovoljan kvalitetom i postavkom izložbe koja predstavlja jedan od kapitalnih državnih projekata iz područja prezentacije vrhunske likovne kulture.” Dado Đurić rođen je 1933. godine na Cetinju. Skolovanje je započeo u Umjetničkoj školi u Hercegu Novom, a Akademiju

Koncert u Zetskom domu

likovnih umjetnosti završio u Beogradu u klasi Marka Čelebonovića 1956. godine. Nakon okončanja studija seli se u Francusku i nastanjuje u selu Šamon an Veksan pokraj Pariza gdje je proveo cijeli život stvarajući djela iznimne vrijednosti suvremene umjetnosti XX. stoljeća. Preminuo je 2010. godine u Parizu, a pokopan je u rodnome Cetinju. Bio je član Crnogorske akademije nauka i umjetnosti i predstavljao je Crnu Goru na Venecijanskom bijenalu. Veliku retrospektivnu izložbu imao je 1981. godine u pariškom Boburu. Pred samo zaključenje ovog lista objavljena je informacija da je slika Dada Đurića pod nazivom „Les Poloniaux” iz 1959. godine prodana na aukciji kuće „Sothi” za do sada rekordnu cijenu od 112.500 eura.

S ponuđenim kulturnim programima i osobnim doživljajem onoga što se moglo čuti i vidjeti toga svibanjskog dana na Cetinju i Pod-

gorici, u glavi mi je odjeknula dobro poznata rečenica: „Kultura je lijek svog roda i most do drugog naroda.”

Slika Dada Đurića

HOW BIG WE ARE!

27 MAY
1 JUNE 2019

*CRNA GORA JE OD 27. SVIBNJA DO 1. LIPNJA 2019. GODINE
BILA DOMAĆIN 18. IGARA, KOJE SU OKUPILE NATJECATELJE
IZ EUROPSKIH DRŽAVA SA MANJE OD MILION STANOVNIKA*

Igre velikih „Malih”

Na Igrama malih zemalja učestvovalo je 846 sportaša iz devet država, koji su se tokom pet dana natjecali u 10 sportova

Piše:
Joško Katelan

Igre malih zemalja Evrope otvorene su svečanom ceremonijom ispred zidina Starog grada u Budvi. Za Crnu Goru to je bilo najveće multi-sportsko natjecanje ikada organizirano na njenom teritoriju.

Predsjednik Crnogorskog olimpijskog komiteta Dušan Simonović nazočnima se obratio riječima: „Združili smo se ovdje, na harmoničnom i uzbudljivom dodiru mora i planina, da slavimo Igre malih zemalja Evrope. Takmičenje koje nas već prvom riječju upućuje i podsjeća na ono što u 21.

vijeku – vijeku digitalnih tehnologija i sveopšte komercijalizacije – olako zaboravljamo. Sport je, prije svega - igra. A igra je radost, emocija, prostor slobode. Igra nas oplemenjuje i spaja. Ujedinjuje u različitosti i šarenolikosti. Baštineći izvorne i temeljne olimpijske vrijednosti, mi ćemo danas i

narednih dana, takmičeći se, i, nadasve, družeći se, biti svijet u malom. Svijet koji se igra”.

Poznati crnogorski redatelj Nikola Vukčević upriličio je dvosatni program otvorenja Igara, uz moto „How big we are (Koliko smo veliki)“. Prikazani su dijelovi crnogorske povijesti kroz desetak slika koje na sjajan način prikazuju veličinu pojedinca - Crnogorca. Uz specijalno osmišljenu scenografiju i svjetleće efekte, sjajnu muzičku podlogu, te stihove iz Njegoševe „Luče Mikrokozme“ gledatelji su, između ostalog, imali priliku otputovati u prošlost i osvrnuti se na burnu povijest antičkog grada Budve, tiskanje „Oktoiha“, ali i do 21. svibanjske noći 2006. godine kad je obnovljena neovisnost...

Zastavu Crne Gore tokom svečanog defilea sportaša nosio je stolnotenisač **Filip Radović**, dok je slavna crnogorska rukometašica **Bojana Popović** olimpijskom bakljom

upalila plamen. Zakletvu ispred svih sportaša učesnika Igara položila je skakačica u vis **Marija Vuković**.

Na Igrama malih zemalja učestvovalo je 846 sportaša iz devet država, koji su se tokom pet dana takmičili u 10 sportova.

Osamnaesto izdanje „Olimpijskih igara u malom“, prije početka vatrometa koji je ukrašio nebo iznad Budve, otvorio je premijer Crne Gore **Duško Marković**, koji se nalazio na čelu počasnog odbora IMZE.

Igrama su nazočili i predsjednik Međunarodnog olimpijskog komiteta, Thomas Bach i predsjednik Europskog olimpijskog komiteta, Janez Kocijančič.

„Dozvolite mi da vam u ime Europskog olimpijskog komiteta zahvalim za gostoprimstvo. Čestitam vam na izuzetnoj prezentaciji Crne Gore, njene prošlosti i budućnosti.

Pokazali ste da mali narod može imati veliko srce“, poručio je predsjednik EOK-a.

Predsjednik MOK-a posjetio je Olimpijsko selo i razgovarao sa sportašima, predstavnicima zemalja učesnica IMZE, a na Centralnom teniskom terenu odgledao je finiš finala u ženskom singlu između Vladice Babić (MNE) i Eleonore Molinaro (LUX).

„Ovo natjecanje mnogo znači na „podizanju“ nacije i svi zaista mogu uživati i biti ponosni“, rekao je okupljenim novinarima Bach.

Najviše medalja osvojio je Luksemburg - 76 (26 zlatnih, 27 srebrnih i 23 brončane), slijede Cipar sa 64, Island sa 54, dok je Monako uzeo 47. Iza Crne Gore su Malta sa 27, Lichtenštajn sa 20, Andora sa 18 i San Marino sa 11 medalja.

Konačna bilanca medalja crnogorskih sportaša:

Momci i djevojke sa crnogorskim grbom na grudima osvojili su 15 zlatnih, 6 srebrnih i 14 brončanih odličja.

Zlatne: Danijel Furtula, Kristina Rakočević, Marija Vuković, Ljiljana Matović (atletika), Miroslav Petković (boćanje), Danilo Pantić, Jusuf Nurković, Nikola Gardašević, tim Danilo Pantić,

Jusuf Nurković, Nikola Gardašević (džudo), Miloš Božović (streljaštvo), Vladica Babić (tenis), Muška košarkaška reprezentacija, Ženska košarkaška reprezentacija, Muška odbojkaška reprezentacija, Ženska odbojkaška reprezentacija.

Srebrne: Kristina Rakočević, štafeta 4x100m u sastavu Luka Rakić, Kristijan Subotić, Edin Erović i Srdan Marić, Tomaš Đurović (atletika), Tomislav Ranković (boćanje),

Jelena Pantović (streljaštvo), miks dubl Rezart Cungu-Vladica Babić (tenis).

Brončane: Slađana Perunović, Darko Pešić dvije, Ana Bošković, Ljiljana Matović (atletika), Anto Dubreta, Nebojša Gardašević (džudo), Nevena Šaranović, Nemanja Obradović (streljaštvo), Filip Radović, dubl Filip Radulović-Filip Radović, dubl Suzana Čulafić-Ivona Petrić (stolni tenis), dubl Rezart Cungu - Mario Aleksić (tenis).

25 godina tradicije Bokelja u Istri

Tekst: **Barbara Buršić/Matica**
Foto: **Fredi Tripović**

Dr. Tripoviću, kako je došlo do osnivanja pulske podružnice i koji su njezini ciljevi?

Sve bratovštine u Hrvatskoj su smisao vlastita postojanja pro-našle u njegovanju 12-stoljetne tradicije Bokeljske mornarice te u očuvanju, afirmaciji i predstavljanju ovdašnjoj javnosti kulturne baštine Boke kotorske, napose onoga dijela koji su stvarali pripadnici hrvatskoga naroda. Iako smo kao udruga registrirani od 1996., Bokelji i prijatelji Boke u Istri se okupljaju od 1994. godine zato i ove godine obilježavamo 25 godina djelovanja. Početkom 90-ih godina u Pulu i Istru doselilo se mnogo Bokelja, a bilo je i onih koji su stigli i puno ranije. Danas brojimo oko 150 članova. Osnovna je zadaća naše udruge njegovati i čuvati povijesnu, kulturnu i duhovnu tradiciju zavičaja Boke kotorske povezujući slične povijesne i kulturne prostore kao što su Boka i Istra.

Bokeljska mornarica u 2019. slavi 1210 godina postojanja, a u Hrvatskoj djeluje u okviru pet bratovština: Zagreb, Split, Rijeka, Dubrovnik, Pula. Najmlađa podružnica Bokeljske mornarice, ona pulska, Hrvatska bratovština županije Istarske „Bokeljska mornarica 809.“, koja okuplja Bokelje i prijatelje Boke na području Istarske županije, također obilježava svoj mali jubilej - 25 godina djelovanja. Od početaka pulsku udrugu vodi dr. Fredi Tripović predano radeći na okupljanju Bokelja i čuvanju i održavanju bokeljske tradicije. Ova značajna obljetnica bila je i povod za razgovor s dr. Tripovićem koji je poput mnogih drugih Bokelja u Istru stigao početkom 90-ih godina.

Vlasta i Fredi Tripović

Veze Boke i Istre dulje su od 25 godina, kao i Vaša poveznica s Pulom.

Nakon Prvog svjetskog rata Istra je došla pod vlast Italije i u tim, nesigurnim i nasilnim okolnostima, nastupio je migracijski val. Tridesetak obitelji iz Istre doselile su se tada u Boku kotorsku, u grad Tivat, gdje je većina našla posao u tamošnjem brodogradilištu. Među njima je bila i obitelj moje mame. Stanovnici Tivta su ih vrlo srdačno prihvatili u svoje domove do izgradnje prvih objekata, tzv. "baraka" u ulici koji je nazvana Istarska koja i danas postoji, a oni su, tijekom vremena, postajali Bokelji. Nije neobično da u Boki čujete prezime poput Peteh, Fažo, Lorencin, Grbin, Poropat, Lazarić, Radošević itd. Neki od njih su se i vratili u Istru sredinom prošlog stoljeća, a među njima su bili roditelji moje mame koja je ostala i osnovala obitelj u Tivtu. Povijest se na ovim prostorima ponovo poigrala sudbinama ljudi i raspadom Jugoslavije dio Hrvata iz Boke kotorske morao je napustiti

zavičaj, a neki od njih doselili su se u Istru. Među njima sam bio i ja, potomak Istrana, sa svojom obitelji.

U okolnostima rata i neizvjesnosti još i danas pamtim srdačnost i dobronamjernost kojom su nas Istrani prihvatili. U znak zahvalnosti i očuvanja sjećanja na povijesnu povezanost Istre i Boke radimo na ostvarenju ideje o bratimljenju Pule i Tivta i tom prigodom želimo postaviti spomenik u Tivtu od istarskog kamena, rad Šime Vidulina, koji bi trajno simbolizirao povezanost ljudi ovih dviju regija.

Središnji događaj pulske bratovštine je proslava sv. Tripuna. Kako obilježavate ovaj važan dan za Bokelje?

Bokelji koji danas žive u Istri svake godine na blagdan sv. Tripuna, 3. veljače, s radošću dočekuju i ispraćaju tripundanske svečanosti u pulskoj crkvi sv. Antuna, što se obično održava prve nedjelje nakon blagdana. Ove godine smo, iznimno, slavili blagdan sv. Tripuna 10. veljače jer nam je na našem jubilarnom 25. slavlju gost bio kotorski biskup, msgr. Ilija Janjić koji je predvodio misno slavlje i tripundanske svečanosti. Tom prigodom mali admiral bokeljske mornarice Domagoj Pasković govorio je „lode“, najave tripundanskih svečanosti, a odred bokeljskih mornara je u odorama bokeljske mornarice odigrao tradicionalno kolo u čast sv. Tripuna, uz glazbenu pratnju Puhackog orkestra grada Pule. Potom smo imali zajedničko druženje s biskupom, svećenicima crkve sv. Antuna, Bokeljima i prijateljima Boke i Bokelja Istarske županije.

Bokeljsko kolo ili kolo sv. Tripuna balate i na tradicionalnoj Bokeljskoj večeri?

Dvoje Bokelja u Istri- Snježana Akrap Sušac i Fredi Tripović

Tradicionalno se održava i Bokeljska večer uz svečanu večeru, ples, bogatu tombolu, igre. Bokeljska večer započinje izgovaranjem loda, a zatim slijedi kolo sv. Tripuna. Riječ je o srednjovjekovnom obrednom kolu. Izvodi se u 12 figura kojima se na simboličan i slikovit način prikazuju motivi iz života pomoraca, a u koreografiji kola je vidljivo i njegovo sakralno ishodište i naglašena povezanost sa Svecem. Kolo se pleše u Statutom točno određenim prigodama. U početku je to bilo isključivo u čast Sveca. Kasnije se proširilo i na druge situacije, a odluka o sudjelovanju donosila se na skupštini udruge i to 2/3 većinom glasova. Kolo se nalazi na listi zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske. Kada plešemo kolo, obično izvodimo 6-7 figura.

Bokeljsko kolo 2019. u sv. Antunu

Tijekom 25 godina djelovanja organizirali ste velik broj projekata. Koje biste posebno izdvojili?

Da, tijekom ovih godina organizirali smo niz koncerata, humanitarnih akcija, izložbi, promocija knjiga. Više projekata ostvarili smo i u suradnji s pulskom podružnicom Hrvatske matice iseljenika. Realizirali smo i veće kulturne projekte kao što su *Dani bokeljske kulture u Istri* koji su se održavali u Puli te *Dani Istre u Boki* koji su se održavali u Kotoru, Tivtu, Herceg Novom i Budvi. Na tim višednevnim manifestacijama bilo je mnoštvo kulturnih zbivanja: koncerti, izložbe, kazališne predstave, gastronomske delicije, literarne večeri. Nažalost, već se neko vrijeme ne održavaju, no postoji želja da se ponovno održe. Svojim radom nastojimo pridonijeti multikulturalnosti na ovim prostorima te biti poveznica ovih dviju regija.

Biskup Janjić i mali admiral

*U POVODU 25 GODINA OD OSNIVANJA MATICE CRNOGORSKE
PROMOVIRANA JE 16. SVIBNJA MONOGRAFIJA
„MATICA CRNOGORSKA“*

Jačanje nacionalnog i kulturnog identiteta

Pišu:

**Jasna Jeknić Stijović i
Mileva Pejaković Vujošević**

onografija „Matica crnogorska 1993. – 2018.“ predstavljena je 16. svibnja u Kotoru, u Galeriji

solidarnosti, a u organizaciji Matice crnogorske - ogranak Kotor. Ona predstavlja podsjetnik na proteklih 25 godina neprekidnog i predanog rada.

Matica crnogorska nastala je kao reakcija na rat davne 1993. godine, dana 22. svibnja, i dosljedna je u djelovanju protiv nasilja, manipulacije, asimilacije, a zalaže se za mir, demokraciju, multikulturu, slobodu stvaralaštva, vjersku i etničku toleranciju. Svrha Matice je čuvanje i razvoj kulturnog identiteta crnogorskog naroda i ostalih naroda koji žive u Crnoj Gori, na svim područjima duhovnog, znanstvenog i umjetničkog stvaralaštva. Posebice radi na učvršćivanju narodne i kulturne samosvijesti Crnogoraca u domovini i u svijetu.

Matica crnogorska nastala je kao reakcija na rat davne 1993., dana 22. svibnja, i dosljedna je u djelovanju protiv nasilja, manipulacije, asimilacije, a zalaže se za mir, demokraciju, multikulturu, slobodu stvaralaštva, vjersku i etničku toleranciju.

Dakle, Matica crnogorska već 25 godina vrijedno radi na planu promocije nacionalnog i kulturnog identiteta i zaštite Crne Gore. Dan Matice je 22. svibnja, na dan njezina osnivanja, istaknula je prilikom otvaranja programa moderatorica večeri Jasna Jeknić Stijović.

Obraćajući se mnogobrojnoj publici, aktualna predsjednica Matice - ogranak Kotor, mr. Mileva Pejaković Vujošević, rekla je da je s puno znanja, ljubavi i entuzijazma rad u ovom ogranku započeo, kao predsjednik, poštovani akademik Rajko Vujičić. Njegov rad nastavila je cijenjena gospođa mr. Vesna Vičević koja je realizacijom značajnih projekata ostavila snažan pečat u dva mandata. Novinar i direktor Skala radija, gospodin Slavko Mandić, također je uspješno obavljao funkciju predsjednika. Kao vršilac dužnosti predsjednika mr. Nikola Banićević nastavio je rad svojih prethodnika uz organiziranje lijepih i kreativnih programa.

„Davno je rečeno da sve što nije zapisano, nije ni postojalo, te je u tom smjeru Matica crnogorska objavila ediciju koja obuhvaća razdoblje od njezina nastanka 1993. do 2018. godine koja je ispisana na više od 300 stranica i svjedočanstvo je trajanja četvrt vijeka Matice crnogorske“, istaknula je Pejaković Vujošević.

U proglasu osnivačke skupštine Matice crnogorske, koji je objavljen na Cetinju 22. svibnja 1993. godine, istaknuto je da je Matica izraz potrebe da se stvori jedna kulturna zadruga, moderna i prilagodljiva, koja će čuvati i njegovati duhovnu baštinu i surađivati sa svim institucijama koje u tom duhu budu radile, objasnila je Pejaković Vujošević.

„Vjerujem da će ovaj ogranak nastaviti uspješan put svojih predhodnika i svojim planira-

nim programima obogatiti kulturnu ponudu ne samo Kotora, Boke, već i Crne Gore.

Vrata ovog ogranka otvorena su za sve one koji žele surađivati s Maticom, da daju svoje sugestije i da budu dio našeg tima“, rekla je uz ostalo Pejaković Vujošević.

„Objavljujemo da smo osnovali Maticu crnogorsku, kao kulturnu i znanstvenu ustanovu Crnogoraca i pripadnika drugih naroda koji Crnu Goru drže za svoju domovinu. U vrijeme kada je naš narod protjeran iz svijeta, kada je zlo među nama, odlučili smo osnovati pribježište svima koji Crnoj Gori žele napredak ili u njoj traže svoje izvore i nadu da sačuvaju samopoštovanje“, tako se Matica oglasila 22. svibnja 1993. godine s Cetinja. „Bilo je to u ratno vrijeme krvavog razbijanja socijalističke Jugoslavije, koje je na surov način dovelo u pitanje budućnost Crne Gore, nacionalni identitet crnogorskog naroda i autentičnost njegove kulture. Izgledalo je da je svaki otpor uzaludan“, ovim riječima svoje obraćanje započeo je crnogorski književnik, književni kritičar, esejist i profesor filozofije Dragan Radulović, predsjednik Matice crnogorske, izabran na dan kad je Matica obilježila jubilej - 20 godina postojanja. Radulović kaže da je jedno od im-

perativnih polja angažmana Matice crnogorske bilo zalaganje za kodificiranje i znanstveno utemeljenje crnogorskog jezika. Matica je stvorena da traje i da časno održava svoj ugled u crnogorskoj kulturi. Ona nudi suradnju svima koji žele dobro zajedničkoj domovini. Strateški ciljevi su jasno definirani - jačanje crnogorskoga nacionalnog i kulturnog identiteta. Predsjednik Matice crnogorske, profesor Dragan Radulović, rekao je da je Matica osnovana kao kulturna i znanstvena ustanova Crnogoraca i pripadnika drugih naroda koji Crnu Goru smatraju svojom državom stoga je ne manje bitan i odlučujući - zalag njezine budućnosti.

„Društvene i političke okolnosti devedesetih godina činile su da crnogorski misleći ljudi okupljeni oko Matice iznesu ono najbolje iz sebe: nepotkupljivu odanost domovini, spremnost na žrtvu za rad javno izrečene kritičke riječi. Bili su stranci u svojoj domovini, podcijenjeni i progonjeni, sotonizirani u medijima, ali svojim javnim djelovanjem ostali su jasni i nepokolebljivi u obrani crnogorskoga nacionalnog i kulturnog identiteta. Matica je preko svojih ogranka i mnogobrojnog članstva narasla u značajan kulturni pokret.

U razdoblju prije referenduma 2006. godine, Matica crnogorska sudjelovala je u kampanji za nezavisnost Crne Gore, smatrajući to ispunjenjem svoga političkog programa. Matica crnogorska značajno je pridonijela stvaranju i uspješnom djelovanju Pokreta za nezavisnu i europsku Crnu Goru“, rekao je Radulović.

„Sve moći kojima smo raspolagali, sav intelektualni i moralni ugled u društvu čelnih ljudi i članova Matice – bio je posvećen jednom cilju: da se Crna Gora ponovno upiše na mapu postojećih, međunarodno priznatih država svijeta pod svojim imenom. I uspjeli smo! Svi zajedno.

Matica crnogorska je samostalna i odgovorna institucija kulture čiji je nezavisni status potvrđen *Zakonom o Matici crnogorskoj* iz 2008. godine. Tim Zakonom je na najbolji način prihvaćen Matičin dotadašnji rad i predstavlja mnogostruko priznanje za sve što smo postigli. Zakon je omogućio sigurnost u projekcijama budućih djelatnosti i nedvosmisleno pozicionirao Maticu crnogorsku kao instituciju kulture od posebnog značaja. Stotine crnogorskih intelektualaca su u raznim formama djelovanja

Matice imali priliku da iskažu individualni i kolektivni odnos prema pojavama u društvu. Matica crnogorska reagira svojim priopćenjima na ključne događaje na političkoj i društvenoj sceni, jasno i kritički ističe fenomene koje smatra štetnim i koji ne pridonose općem dobru, ali ne dopuštamo bilo kome da nas instrumentalizira za banalne, dnevno-političke ciljeve“, objašnjava Radulović.

„Matica sebe definira kao organizaciju koja čuva i razvija najbolje iz crnogorske tradicije, dakle one vrijednosti koje nam predstavljaju izvor snage i zalag su za budućnost. Nastojimo njegovati sve kulturalne supstrate Crne Gore tako što u pripadnicima drugih naroda tražimo ravnopravne sugovornike i prijatelje u zajedničkim naporima da izgrađujemo moderno crnogorsko društvo. Čuvajući svoju državu Crnu Goru, jer ona pripada svima jednako, svi smo odgovorni da se suprotstavimo silama razaranja i dekompozicije. Sve što se tiče Crne Gore, tiče se i Matice crnogorske. Ne smijemo gubiti dah niti vjeru u vlastite moći jer put pred nama je dug, a zadatak velik. Zadatak je – epoha, i zahtijevat će od

nas da u najtežim trenucima budemo bolji i od samih sebe“, zaključio je Radulović.

Na promociji monografije „Matica crnogorska 1993. – 2018.“ govorio je i Marko Špadijer, jedan od osnivača Matice tih burnih devedesetih. On kaže da je crnogorski narod tada doživio buđenje nacionalne svijesti. Špadijer uvijek ima snage i volje, a smatra to i svojom dužnošću, da podsjeća na put državne nezavisnosti, slobode i samopoštovanja kao jedini izbor suvremenih Crnogoraca. On kaže: „Crnogorski identitet je dio mene, moralne i intelektualne strukture moga bića. Ne mislim da sam time bolji od drugih, ali to je moja sudbina...“

Njegova je velika zasluga što je Matica i u najgorim danima, kad je Crna Gora bila na rubu nepostojanja, bila aktivna i djelovala u skladu sa svojim programskim principima i ciljevima. Prema njegovim riječima, Matica crnogorska održala se i u najgorim vremenima, a danas napreduje unatoč mnogobrojnim problemima s kojima se susreće u svom radu.

Špadijer je pokretač i glavni urednik časopisa „Matica“ koji izlazi od 2000. godine. Objavljeno je 76 brojeva časopisa „Matica“ u nakladi od 42.000 primjeraka. Matica crnogorska organizira promociju i predstavljanje knjiga, likovnih izložbi, domaće i međunarodne skupove, javne tribine, koncerte, nagradni natječaj na suvremene teme, javne tribine, projekcije filmova. Matica crnogorska predano se bavi i izdavačkom djelatnošću pa je objavila više od 400 naslova u nakladi od preko 100.000 primjeraka, istaknuo je Špadijer.

U muzičkom dijelu programa sudjelovale su flautistkinje profesorica Andrea Živković i njezina učenica Tamara Živković.

*U MUZEJU „MIMARA” PREDSTAVLJENA RETROSPEKTIVNA
MONOGRAFIJA DIMITRIJA POPOVIĆA*

Monografija *Dimitrije Art*

Izvor:
Portal NZCH

Uprekrasnoj atmosferi muzeja „Mimara” uz velik broj uzvanika, gostiju i prijatelja predstavljena je 23. svibnja 2019. Dimitrijeva retrospektivna monografija DIMITRIJE ART, izložba i performans „Alegorija o umjetnosti”, čime je ovaj svjetski poznati umjetnik obilježio 50 godina svoga umjetničkog stvaralaštva. Svoj obol ovoj značajnoj obljetnici dali su i izdavači monografije: SKANER

STUDIO d.o.o. Zagreb i NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE.

Prostor muzeja „Mimara” bio je premali za sve one ljubitelje Dimitrijevog stvaralaštva, uzvanike i goste.

Uzvanike i goste na početku su pozdravili: mr. sc. Lada Ratković Bukovčan, ravnateljica muzeja „Mimara”, gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić, izaslanik ministrice kulture RH Krešimir Pertl i u ime Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, predsjednik Danilo Ivezić.

O knjizi su govorili: Vesna Kusin, povjesničarka umjetnosti; akademik Krešimir Nemec; teolog i povjesničar te ekumenist profesor Juraj Kolarić; urednik monografije mr. sc. Božo Biškupić; izdavač Dragi Savićević i Dimitrije Popović.

Vesna Kusin: *Dimitrije njim samim*

„Osobnost ove knjige ili monografije je u tome što je Dimitrije sam pisao tekstove o svom djelovanju: čitanjima, promišljanjima i nastajanju pojedinih ciklusa kojima se kontinuirano bavio ili im se u određenim razdobljima, nakon izvjesne stanke, ponovno vraćao. Jedino je uvodni tekst napisao Žarko Pajić koji, s pravom, gotovo filozofski razmatra i analizira Dimitrijevo stvaralaštvo...”

Što je odredilo tog istodobno klasičnog i modernog umjetnika, preciznog crtača, vrsnog slikara, minucioznoga grafičara, istančanog skulptora, vještog kolažista, domišljatog asamblažista, stvaratelja objekata, konstruktora instalacija, autora profinjenih i zapanjujućih performansa,

plodnog pisca i začudnog pjesnika? Gdje se formirao i što ga je nagnalo u umjetničke vode? Ako govorimo o 50 godina stvaralaštva, onda podrazumijevamo da se početak podudara s polaskom na Akademiju likovnih umjetnosti i dolaskom u Zagreb u kojemu je uglavnom stvorio svoj impozantni opus.

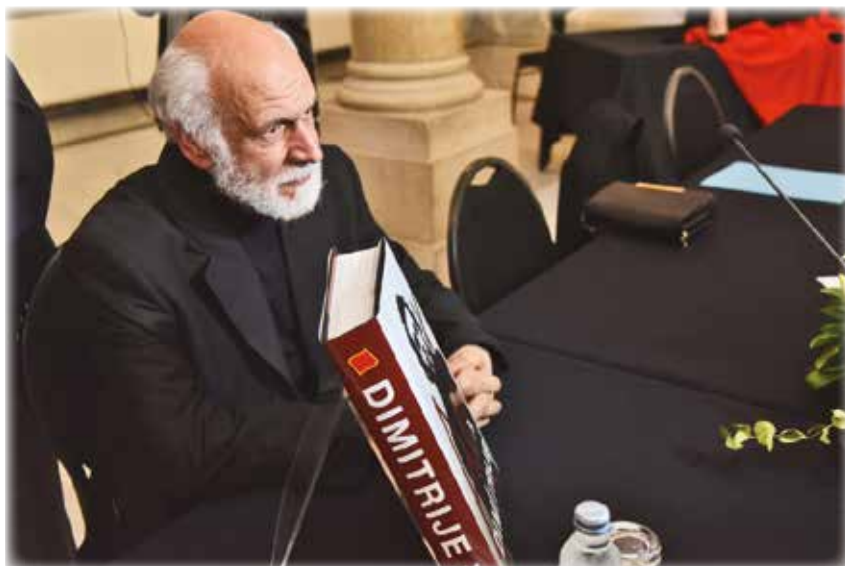
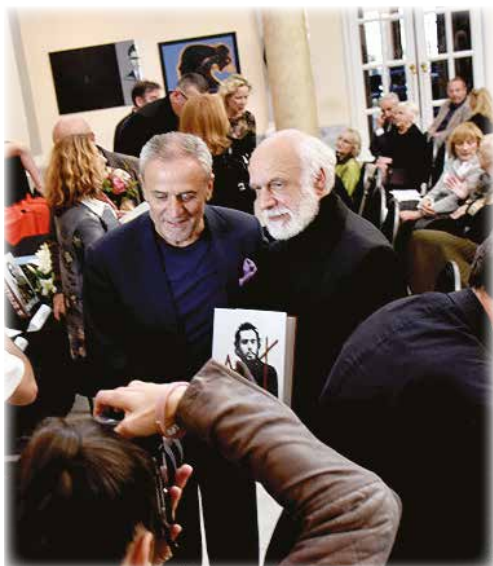
Ali Dimitrijevo ishodište ide dalje u prošlost i drugo podneblje. Sve se začelo u njegovom rodnom Cetinju za koji je neraskidivo vezan i danas. Sve što će kasnije stasanjem, sazrije-

vanjem i razvojem umjetnički uobličiti ukorijenjeno je podno Lovćena u Cetinjskoj kotlini, u rodnoj kući, u biblioteci u kojoj je još u dječastvu otkrio anatomske makete ženskog tijela i reprodukciju 'Kristova raspeća' što ga je za isenhemski oltar izradio kasnogotički slikar Matthias Grünewald..."

Obraćajući se prisutnima Dimitrije je uz ostalo rekao da je sretan i zadovoljan što je 50 godina svoga stvaralaštva obilježio ovako sjajnom knjigom i izrazio zahvalnost svima koji su omogućili njezino izlaženje.

Istaknuo je: „Čovjek stvarajući pokušava odgovoriti na prirodu ljudskog bića jer zna da je već u plodu zametak sjemena smrti. Ono što nadilazi smrti je umjetnost. Smisao smrti daje smisao životu..." i završio: „Nadam se da ćete me još određen broj godina pratiti, a ne ispratiti!"

Organizatori predstavljanja u muzeju „Mimara" bili su uz ovaj muzej i Skaner studio te Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske.

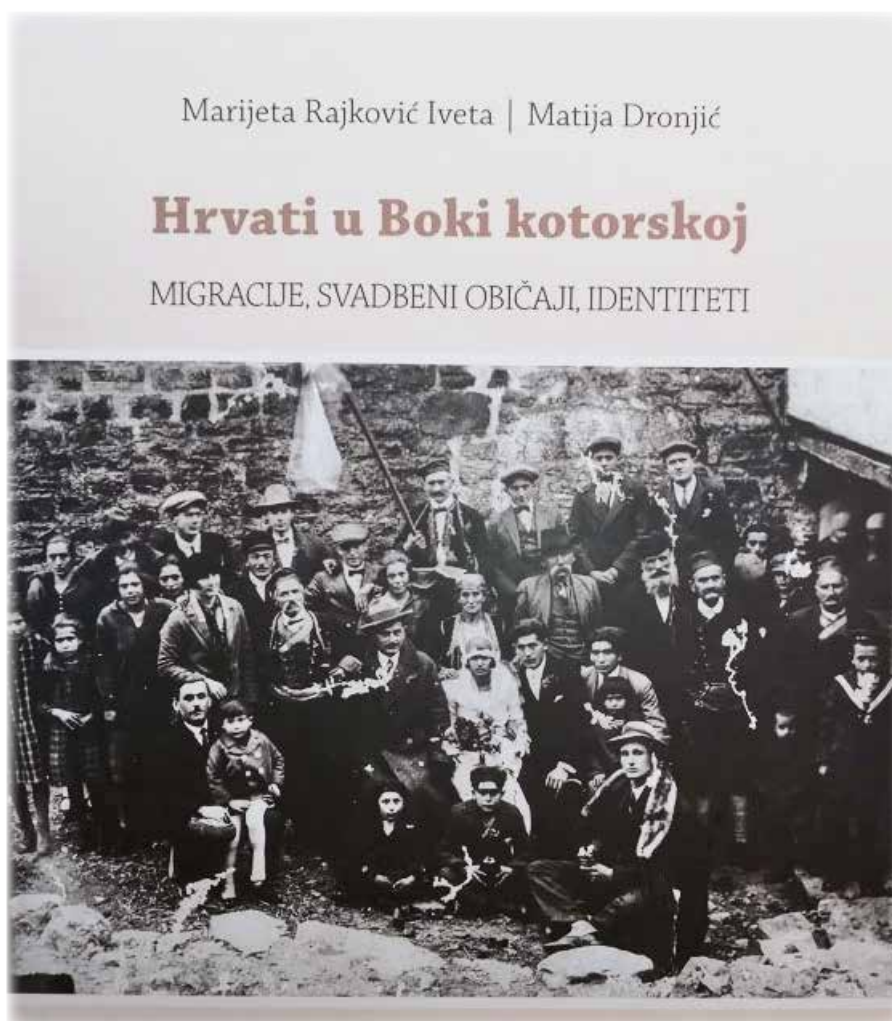

Nematerijalna baština Bokelja na Kliofestu

Napisala: **Vesna Kukavica**
Fotografije: **Snježana Radoš**

Knjiga autorskog dvojca Marijete Rajković Ivete i Matije Dronjića pod naslovom „Hrvati u Boki kotorskoj: Migracije, svadbeni običaji, identiteti“ plod je jedin-stvenog trogodišnjeg projek-ta Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Instituta za etnologiju i folkloristiku i Kulturno zavičajnog udruženja „Napredak“ iz Gornje Lastve pod nazivom „Terensko istraživanje običaja, napjeva i plesova u selu Gornja Lastva i drugim naseljima tivatskog i kotorskog zaljeva u Boki kotorskoj“. Etnografska građa prikupljena je u desetak lokaliteta: Gornja Lastva, Donja Lastva, Tivat, Perast, Mrčevac, Bogdašići, Muo, Kavač, Prčanj, Donji Stoliv, Gornji Stoliv, Dobrota i Lepetane. Čestitam autorima na brižnoj obradi etno-građe s terenskog istraživanja što je ovim ukoričenjem – nakladnika *Srednja Europa* – ostvarilo najsigurniji zalag spasa od zaborava nematerijalne kulturne baštine hrvatskog življa Boke kotorske. Tim se riječima obratio brojnoj nazočnoj publici zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika dr. sc. Ivan Tepeš na svečanom predstavljanju te knjige održanom u srijedu, 15. svibnja u zagrebačkoj Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici

U fokusu 6. Kliofesta, uz bogatu recentnu povijesnu tematiku, bili su etnokulturni identiteti opisani u knjizi „Hrvati u Boki kotorskoj“ koja je promovirana 15. svibnja u Zagrebu

Dr. sc. Ivan Tepeš, zamjenik ravnatelja HMI

u organizaciji Hrvatske matice iseljenika i nakladničke kuće Srednja Europa d.o.o.

Uz znanstvenike i studente među nazočnima su bili izaslanici ministrice kulture viša stručna savjetnica u službi za UNESCO Marija Cesar, gradonačelnika Milana Bandića gospođa Maja Petrić te predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića gospodin Dario Magdić zamjenik državnog tajnika iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan domovine. Izaslanik Magdić ocijenio je u svom prigodnom obraćanju kako su autori Rajković Iveta i Dronjić ostvarili ovom knjigom dragocjeni prinos očuvanju hrvatske tradicijske kulture uz temeljito praćenje mijena hrvatskog življa na području Boke kotorske. „Uz temu migracija i identiteta, zanimljivost ove knjige svakako su i svadbeni običaji, koji su od značajnog kulturnog i povijesnog interesa“, kazao je Magdić, dodavši kako su u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH prepoznali kako je tematika koja se obrađuje u ovoj knjizi od posebne važnosti za

opstojnost hrvatskog nacionalnog identiteta na području Boke kotorske i Crne Gore – davši ovoj knjizi i financijsku potporu putem natječaja koji Ured provodi u suradnji s Veľeposlanstvom RH u Podgorici. „Hrvatsko nematerijalno dobro izvan granica matične zemlje ne smijemo olako zaboraviti i prepustiti drugima, već o tome trebamo ostaviti pisani trag kako ne bismo izgubili važan dio svoje povijesti“, kazao je Magdić, podsjetivši nazočne kako je i sam predsjednik Vlade RH gospodin Plenković ocijenio da su Hrvati prisutni u političkom, kulturnom i javnom životu Crne Gore, što je izuzetno korisno za njihov položaj, kao i za povezivanje dvije države, te posebno istaknuo važnost kontinuirane potpore Vlade RH hrvatskoj nacionalnoj manjini u Crnoj Gori.

Uz autore o knjizi je nadahnutu govorila jedna od vodećih hrvatskih etnologinja te recenzentica izdanja prof. dr. sc. Milana Černelić, dok je u ime nakladnika *Srednja Europa* govorila Alenka Barišić, moderatorica svečanosti.

Promocija je priređena u sklopu 6. KlioFesta, festivala povijesti, što ga tradicionalno organizira inicijator prof. dr. sc. Damir Agičić, Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti s partnerskim obrazovnim i baštinskim institucijama pod ovogodišnjim sloganom „Pišem povijest“ u prostorima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, čiji se odlično posjećeni program odvijao od 14. do 17. svibnja 2019.

Zahvaljujući organizatorima KlioFesta što sustavno prezentiraju historiografiju i etnografiju hrvatskoga naroda izvan matične zemlje, dr. sc. Ivan Tepeš je naglasio: „U ovoj interdisciplinarnoj studiji, koja se temelji na intervjuima s nizom Hrvata Bokelja, prikazuje se koliko su višekratne promjene državnih granica utjecale na iseljavanje (kатоličkog stanovništva, uglavnom Hrvata) i useljavanje (pretežno pravoslavnog stanovništva) u Boki kotorskoj od kraja 19. do početka 21. stoljeća. Razvidno, Boka kotorska bila je zadnjih sto godina u sastavu čak osam država. Te promjene bile su pokretač migracija i transformacija identiteta. Iseljavali su mlađi muškarci tražeći dodatne izvore prihoda od obližnjih mjesta europskoga susjedstva do transkontinentalnih destinacija Amerike i Australije. Usto, autorski dvojaca bilježi i snažne unutarnje migracije *selo - grad* između dvaju svjetskih ratova te osobito tijekom procesa urbanizacije od 1950-ih i 1960-ih godina naovamo. Popisi stanovništva na tome geografskome prostoru, primjerice, pokazuju da se udio hrvatskog stanovništva u Boki kotorskoj od 1910. s 50,3 posto drastično smanjio na samo 6,3 posto do 2011. godine.“

Usredotočivši se na obradu zatečene bogate etnografske građe autori donose inovativnu

Marija Nikolić, prof. dr. sc. Milana Černalić, mag. Matija Dronjić, doc. dr. sc. Marijeta Rajković Iveta i Alenka Barišić

interpretaciju dviju tematskih odrednica - migracija i svadbenih običaja, opisujući njihove odraze na suvremene markere identiteta Hrvata u Boki kotorskoj, kazala je recenzentica prof. dr. sc. Milana Černalić.

Građa knjige, koja ukupno opseže 184 stranice, stoga je podijeljena prema dvjema spomenutim tematskim odrednicama. Prva, koju potpisuje M. Rajković-Iveta, podnaslovljena je „Boka kotorska: granice, migracije i identiteti“ (str. 13 – 79 str.), a druga - koju potpisuje M. Dronjić - „Predsvadbeni i svadbeni običaji hrvatskog stanovništva na tivatskom području“ (83 -181 str.). Podsjetimo, uvodni dio knjige donosi pregled kulturne baštine hrvatskog stanovništva u Boki kotorskoj s naglaskom na dosadašnja etnološka istraživanja na koja upozorava voditeljica cijelog projekta Černalić, dok Marija Božinović Mihaliček opisuje domaćina predmetnog terenskog istraživačkog projekta Kulturno zavičajno udruženje „Napredak“, dokazanog čuvara baštine i kulturne tradicije Gornje Lastve.

Uz bokeljske Hrvate i članove Hrvatske bratovštine bokeljske mornarice 809 iz Zagreba u ime KZU „Napredak“ zagrebačkoj svečanosti je nazočila arhitektica Marija Nikolić, koja je u prigodnom obraćanju potvrdila ogroman značaj knjige za predmetnu zajednicu, dodavši da izdanje krase obilje autentičnih fotografija koje prate živopisne iskaze kazivača o svadbenim i inim običajima Bokelja te najavivši lipanjsku promociju ove knjige u Boki kotorskoj za stotu obljetnicu KZU „Napredak“.

Nagrade povjesničarima na 6. Kliofestu

Kruna 6. Kliofesta je dodjela nagrada povjesničarima održana u NSK u Zagrebu 17. svibnja 2019. Tako je Nagrada „Ivan Lučić“ za životno djelo dodijeljena prof. dr. sc. Mirjani Matijević Sokol koja je, uz karijeru istaknute sveučilišne profesorice, dvadesetak godina radila kao stručnjakinja za srednjovjekovnu građu u Akademijinu Zavodu za povijesne

znanosti u Zagrebu. Mirjana Matijević Sokol istaknula se svojim prinosom istraživanju hrvatske srednjovjekovne povijesti. Nagrada „Mirjana Gross“ za knjigu godine s povijesnom tematikom pripala je dr. sc. Ivani Horbec za knjigu „Prema modernoj državi. Uprava i politika u Banskoj Hrvatskoj 18. stoljeća“. Ivana Horbec oblikovala je uzornu sintetsku studiju koja se po svojim istraživačkim rezultatima i interpretativno-analitičkim dosezima s pravom može ubrojiti među najvažnije radove s područja hrvatske povijesti ranoga novog vijeka u posljednjih nekoliko desetljeća, kazao je dr. sc. Damir Agičić. Nagrada „Vjekoslav Klaić“ za popularizaciju povijesti uručena je dr. sc. Josipu Mihaljeviću, znanstvenom suradniku Hrvatskoga instituta za povijest u Zagrebu, za radijsku emisiju „Povijesne kontroverze“, kao i dr. sc. Vlatki Dugački i dr. sc. Krešimiru Reganu, znanstvenicima i leksikografima iz Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, za „Hrvatski povijesni atlas“.

Publika na Kliofestu

Nagrada „Ferdo Šišić“ za diplomski rad uručena je Luciji Bakšić i Marku Vodopiji. Nagrada „Jaroslav Šidak“ koja se dodjeljuje inozemnim historiografijma pripala je ove godine povjesničaru i kroatisti iz Mađarske prof. dr. sc. Dinku Šokčeviću (mađ. Sokcsevits Dénes). Uz karijeru omiljenog sveučilišnog profesora i cijenjenog atašea za kulturu,

ostvaruje kao povjesničar i plodnu znanstvenu karijeru još od doktorata na Sveučilištu u Pečuhu na temu „Slika Mađara kod Hrvata u razdoblju od 1790. i 1918. godine“. Svoj je doktorski rad objavio pod naslovom „Magyar múlt horvát szemmel (Mađarska prošlost – hrvatski pogled)“ u Budimpešti 2004. godine. U međuvremenu je proširio

istraživanja i na stereotipe koje su Mađari imali o Hrvatima u navedenom periodu te objavio u obliku knjige pod naslovom „Hrvati u očima Mađara, Mađari u očima Hrvata. Kako se u pogledu preko Drave mijenjala slika *drugoga*?“ (Naklada Pavičić, Zagreb 2006.). Pamtimo ga od 1. siječnja 2014. godine do 31. prosinca 2017. kao uspješnog prvog ravnatelja novoosnovanoga Mađarskog instituta u Zagrebu i savjetnika za kulturu Veleposlanstva Republike Mađarske u Zagrebu. Suradnik je Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj te vanjski suradnik Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu. Šokčević je trenutačno viši znanstveni suradnik Odjela za Južnoistočnu Europu Instituta za povijest Centra za humanističke znanosti Mađarske akademije znanosti u Budimpešti. Rezultati dosadašnjega rada dr. Šokčevića važni su i zbog njegova zanimanja za povijest bačkih Hrvata i uopće za poznavanje suvremenog položaja hrvatske manjine u Mađarskoj. U svojim je knjigama i drugim priložima nastojao što više prostora posvetiti upravo tim skupinama koje su se stjecajem okolnosti pomalo našle na margini historiografije. Taj fenomen je još važniji za hrvatsku stranu zbog toga što su se mađarski Hrvati suočili s akulturacijskim problemima, što u svakom slučaju zaslužuje istraživačku pozornost.

Najvažnije mu je djelo objavljeno 2011. godine u Budimpešti: bio je to prvi pregled hrvatske povijesti koji je objavljen na mađarskom jeziku („Horvátország a 7. századtól napjainkig, Mundus Novus“, Budimpešta 2011). Istu je knjigu 2016. godine u Zagrebu objavio Durieux u hrvatskome prijevodu („Hrvatska od stoljeća 7. do danas“). Čestitamo!

Promocija u Gornjoj Lastvi

Promocija knjige „Hrvati u Boki kotorskoj – migracije, svadbeni običaji, identiteti“, autora Marijete Rajković Ivete i Matije Dronjića, održana je 8. lipnja u Domu kulture „Ilija Marković“ u Gornjoj Lastvi.

„Godine 2008. mi smo aplicirali za ovaj projekt istraživanja običaja Hrvata; sve je krenulo od Gornje Lastve, a onda smo vidjeli da je to ipak mali prostor i malo ljudi i da bi to trebalo proširiti. Danas je, nadam se da tako mogu reći, prva knjiga ovdje ispred vas i prvi ovakav

„Nakon organizacijskih priprema istraživača uslijedilo je etnološko-terensko istraživanje u Boki kotorskoj. Domicilno stanovništvo naselja na poluotoku Vrmcu, odnosno vi, pripadate hrvatskoj etničkoj skupini i iseljavanje iz ovih sela s viših nadmorskih visina započela su degradizacijom i industrijalizacijom Crne Gore u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata. Danas su neki od lokaliteta depopulirani. Iznimku predstavlja Gornja Lastva, u kojoj život održava upravo Napredak; vi koji ste osnovali ovo spriječili ste da selo odu- mire i održavate međusobne

među hrvatskom zajednicom u Crnoj Gori od kraja 19. stoljeća do današnjih dana, a vama, samoj lokalnoj zajednici Hrvata ovdje, predstavlja značajnu potvrdu vlastite samobitnosti identiteta. U njoj se inovativnim pristupom razmatra problematika identiteta hrvatskog stanovništva Boke kotorske interdisciplinarno i s etnološkog, kulturno-antropološkog, povijesnog i demografskog motrišta. Istraživanjima se nastojalo utvrditi koliko je život u različitim državnim uređenjima, tijekom više od jednog stoljeća, utjecao na subjektivne i objektivne konstrukcije vašega iden-

Promocija u Gornjoj Lastvi

događaj“, rekao je Zoran Nikolić otvarajući večer. On je naglasio da KZU „Napredak“, jedan od izdavača knjige, ove godine slavi 100 godina postojanja.

Milena Černelić govorila je kako je došlo do suradnje s KZU „Napredak“ i kako je sa suradnicima počela rad na istraživanju običaja i identiteta Hrvata na ovom prostoru.

veze i kontinuitet življenja u ovom prostoru“, rekla je Černelić.

„Autori u fokusu rada imaju kulturne, simbolične i društvene granice zajednice na lokalnoj, regionalnoj, konfesionalnoj i etničkoj razini. Rezultati istraživanja u ovoj knjizi pridonose novim spoznajama o etnokulturnim procesima

titeta te kakav utjecaj su imale promjene državnih granica nakon što su osamostaljenjem Republike Hrvatske Hrvati u Crnoj Gori postali hrvatska dijaspora, odnosno manjinska zajednica Hrvata“, istaknula je Černelić.

Marijeta Rajković Iveta govorila je o migracijama stanovnika Gornje Lastve te o istraživanju koje je zahtijevalo razgovor

s mnogobrojnim mještanima: „Ova knjiga donosi kazivanja 40 Bokelja s kojima sam razgovarala, čije su obitelji tijekom samo 90 godina živjele u 8 država. U ovoj knjizi možete čitati da su promjene granica, odnosno država, bile pokretači mnogobrojnih migracija stanovništva. Te migracije utjecale su na transformaciju kulture i identiteta. Migracije s ovog prostora možemo promatrati u jednom širem kontekstu migracijskih procesa s Mediterana, Jugoistočne Europe, iz bivše Jugoslavije; znači, one nikad nisu bile samo ove, nego je uvijek to bio širi kontekst, bilo da je to politički, gospodarski, društveni ili neki drugi.“ Ona kaže da su se od kraja 19. do 20. stoljeća uglavnom iseljavali mladi muškarci tražeći dodatne izvore prihoda; između dvaju svjetskih ratova intenzivirale su se migracije iz

sela prema gradovima te je većina muškaraca odlazila raditi u Arsenal dok je najveći val iseljavanja bio 50-ih i 60-ih godina.

Matija Dronjić govorio je o svadbenim običajima u Gornjoj Lastvi istaknuvši da su važni za identitet lokalnog stanovništva, za identitet manjinskoga hrvatskog stanovništva. Dronjić je rekao da su svi sugovornici s kojima je razgovarao naglašavali modernitet ovoga prostora, kako je bilo drukčije od tipičnih ruralnih sredina. Imali su fotografa, mogli su ga priuštiti, bili su otmjeno odjeveni, nije bilo ugovaranja brakova kao u drugim selima i slično.

Na samom kraju nazočnima se obratila Marija Mihaliček, predsjednica Matice hrvatske u Boki kotorskoj: „Živimo u vremenu kada nam to, generacijama stvarano naslijeđe,

potpuno uzmiče, a poznavanje, njegovanje, izučavanje duhovnosti i tradicijske kulture jedan je od temelja na kome počiva identitet, i nacionalni i vjerski. Mnogima će se ova knjiga učiniti zakašnjelom jer je izgubljeno i zaboravljeno mnogo od materijalne kulture, nematerijalne kulture, kulturne baštine, što bi dodatno posvjedočilo samobitnosti Hrvata u Boki kotorskoj. Knjiga nam nudi sjećanja odabranih ispitanika koje naviru često uz napor da se zadovolji znatiželja ispitivača, ali i uz osjećaj zadovoljstva zbog spoznaja da će ono što pamte ostati zabilježeno.“

Nakon predavanja prikazan je kratki film. Večeri su, uz ostale, nazočili i: Tomislav Pavković u ime Veleposlanstva Republike Hrvatske u Podgorici i potpredsjednik Općine Tivat Ilija Janović.

Izvor: Radio Dux

*ČLANOVI UČENIČKIH ZADRUGA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE
BORAVILI U TIVTU*

Suradnja zadruga Zagrebačke županije s Hrvatima u Crnoj Gori

U učeničkim zadrugama učenici uče nove vještine, usvajaju znanje i sposobnost te samim time čuvaju kulturnu baštinu svoga kraja. Bit projekta je međunarodna suradnja te jednom godišnje posjet i suradnja s Hrvatima izvan Republike Hrvatske.

Izvor:
Radio Dux

Prošlog ljeta u Novome Vinodolskom održana je Mala škola hrvatskoga jezika i kulture te su učenici hrvatske nastave u Crnoj Gori, zahvaljujući financijskoj potpori Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, imali neprocjenjivo iskustvo. Ovaj grad bogate kulturne prošlosti već je dugi niz godina domaćin Maloj školi, kojoj je temeljni cilj da djeca koja žive izvan Hrvatske unaprijede svoje znanje hrvatskoga jezika i kulture. Tijekom boravka u Novome Vinodolskom gospođa Lada Kanajet Šimić iz Hrvatske matice iseljenika upoznala je predstavnike Hrvata iz Crne Gore s gospođom Darinkom Balen koja je u Novome Vinodolskom boravila u ime Zagrebačke županije te inicirala suradnju. Partner zagrebačkim učenicima u Crnoj Gori bila je OŠ „Drago Milović“, a hrvatska škola, nositelj projekta, je OŠ Milke Trnine iz Križa.

U učeničkim zadrugama učenici uče nove vještine, usvajaju znanje i sposobnost te samim time čuvaju kulturnu baštinu svoga kraja. Bit projekta je međunarodna suradnja te jednom godišnje posjet i suradnja s Hrvatima izvan Republike Hrvatske.

Članovi učeničkih zadruga Zagrebačke županije boravili su prvog vikenda lipnja u Tivtu, gdje su bili gosti Osnovne škole „Drago Milović“. Ravnatelj škole gospodin Peđa Šušić izrazio je zadovoljstvo njihovim dolaskom i time što su baš tivatsku školu izabrali za domaćina jer učenici hrvatske nastave u Crnoj Gori upravo

imaju nastavu na hrvatskome jeziku u spomenutoj školi. Go-
ste je pozdravila i Ivana Petko-
vić, samostalna savjetnica u
Sekretarijatu za kulturu i druš-
tvene djelatnosti u Općini Tivat.

„Drago nam je što ste gosti
našega grada i Općina Tivat je
uvijek spremna za suradnju i
da pomogne kao što smo evo
i ovoga puta, a posebno kad
su djeca u pitanju. Nadamo
se da ćete uživati u boravku
ovdje kod nas”, istaknula je
Petković.

„Vi ste dio jedne vrlo neo-
bične priče jer u Hrvatskoj
smo mi jedina županija koja
ima projekt ovakvog načina
učeničke suradnje zadruga.
Mi smo ponosni, imamo 33
učeničke zadruge i da bismo
potaknuli male zadrugare da
stvaraju mala čuda osmisli-
li smo razna putovanja, me-
đunarodne suradnje, pa smo

i za budućom suradnjom te da ovaj projekt bude početak jedne lijepe i edukativne priče.

Razmijenjeni su i prigodni darovi te organizirana radionica koju je vodio gospodin Miroslav Slaby. On je djeci objasnio rad s glinom i kako nastaju prava mala umjetnička djela.

Gosti iz Zagreba također su posjetili Perast i Kotor, kao i manastir Ostrog.

Ovaj lijepi projekt bit će nastavljen uzvratnim posjetom tivatskih učenika.

tako obišli Mađarsku, Srbiju, Makedoniju, Bosnu i Hercegovinu, a ovu smo godinu zamislili da bismo mogli doći u Crnu Goru, ali smo tražili domaćina. Naši zadrugari stvaraju prekrasne male unikate, ukrasne predmete...“, rekla je Darinka Balen, viša referentica za osnovno školstvo Upravnog odjela za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu.

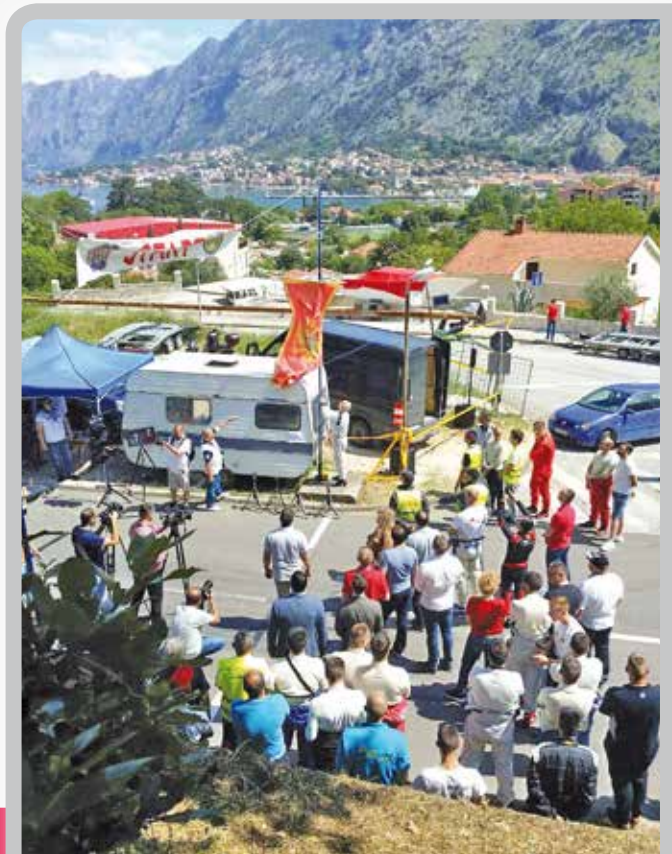
Dopredsjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća gospođa Ljerka Sindik srdačno je pozdravila goste, istaknula želju

Međunarodna brdska trka Kotor

Prvog lipanjskog vikenda održana je Međunarodna brdska auto-trka Kotor (MBAT 2019. – „Memorijal Tripo Bukilica”) u organizaciji Auto-moto sportskog kluba Kotor. Trku je svečano otvorio Nikola Janović, ministar sporta i mladih. „Čast mi je da sam danas ovdje i da imam priliku otvoriti, za nas Kotorane, vrlo važnu manifestaciju. Ove godine ova trka ima poseban značaj jer se obilježava u čast gospodina Tripa Bukilice, dugogodišnjega

sportskog radnika i dugogodišnjeg direktora AMK Blažo Smiljanić.

Znam da vas ovdje ima blizu stotinu iz 16 država Europe. Znam da vam je ova trka značajna jer imate priliku osvojiti bodove za Centralno-europsku zonu. Želim vam od srca da postignete sve ciljeve koje ste sebi zadali danas”, rekao je Janović.

Uza zvuke državne himne, zastavu je na jarbol podigao Željko Banićević, najtrofejniji crnogorski automobilist.

Za ovogodišnje natjecanje bilo je prijavljeno više od 100 vozača iz Crne Gore i regije, a uspješno je završio 81 natjecatelj. Rezultati kotorskog natjecanja se boduju za šampionate Centralno-europske zone, Hrvatske, auto-moto sportskih klubova Crne Gore, kao i za KUP Kotora.

Automobilist Domagoj Pereković (AKK Zanatlija) iz Hrvatske ostvario je, ukupno, najbolje vrijeme (04:26,272). Prošlogodišnji pobjednik Laslo Szasz (AK Dubrovnik racing) je drugi s ukupnim vremenom 04:29,848, dok je trećeplasirani Dejan Dimitrijević (AKK Velika Gorica) s vremenom 04:37,627.

U generalnom plasmanu Prvenstva auto-moto sportskih klubova Crne Gore najbolje ukupno vrijeme (04:55,594) je postigao Zlatko Dubreta (AMSK Kotor), dok su drugoplasirani i trećeplasirani Dražen Radulović (Podgorica racing – 04:57,404) i Vasilije Jakšić (AMSK Kotor – 05:05,570).

Nakon trke u Kotoru slijede: Glava Zete 22. – 23. lipnja, Lovćen 5. – 6. srpnja, Pljevlja 24. – 25. kolovoza i Dubrovnik 5. – 6. listopada.

Međunarodnu brdsku auto-trku Kotor (MBAT Kotor 2019. – „Memorijal Tripo Bukilica”) podržali su Ministarstvo sporta i mladih te mnogobrojni sponzori i prijatelji automobilizma.

Izvor: Radio Kotor i Boka News

Snimanje filma o osnivanju Herceg Novog „oživjelo“ srednjovjekovnu novsku pjacu

Zahvaljujući snimanju završnih scena dokumentarno-igranog filma o osnivanju i razvoju Herceg Novog od vremena utemeljivača Tvrtka I. Kotromanića i pečatiranja Povelje o osnivanju novoga grada i trgovini solju u Starome gradu, na Trgu Mića Pavlovića, početkom lipnja je nakratko „oživjela“ srednjovjekovna novska pjaca.

Na drvenim tezgama ponuđeni su: sol, voće, povrće, sirevi, masline, kruh, odjeća, vuna, ali se tu našlo i posuđe, oružje i dijelovi oklopa, autentični kovački mijeh, stari, zaboravljeni alati, žrvanj za mljevenje žita, pernata živina, jedno strpljivo i nimalo tvrdoglavo magarence...

Odjeveni u kostime sasvim nalik odjeći iz srednjeg vijeka statisti, njih četrdesetak, od mališana do onih u trećoj dobi, čekali su da čuju „akcija“, a onda kretali novskom „pjacom“ koja je poput kakvog vremeplova te atmosferom i mirisima, kao i bojama vraćala u daleku prošlost.

Film će biti prikazivan na Kanli kuli, vjerojatno od kraja srpnja ili kolovoza, a sve je dio prekograničnog projekta „Fortress Reinvented“ koji se realizira u Hrvatskoj, BiH i Crnoj Gori, odnosno u gradovima Šibeniku, Klisu, Zenici i Herceg Novom, koji na ovaj sasvim suvremen način žele valorizirati svoje tvrđave, uz podršku iz fondova EU-a.

„Ovo što se ovih dana događa je spektakularno i vrlo lijepo, svaki posjetilac može ušetati u srednji vijek, odnosno u scenu pjace osmišljenu za film za koji koristimo suvremenu tehnologiju da bismo

očuvali vlastitu tradiciju, ali i da bismo mladima i gostima pokazali našu historiju. Riječ je o takozvanoj proširenoj relnosti“, objašnjava rukovoditeljica hercegnovske Kancelarije za međunarodnu suradnju, Simonida Kordić.

Prema njezinim riječima posjetitelji će s 3D naočalama obilaziti tvrđavu, a na nekoliko posebno obilježenih točaka aktivirat će posebne snimane scene. Tako će, recimo uz priču o srednjovjekovnom naoružanju, ići prikaz pripreme i punjenja, a zatim gađanje iz topa. Film će biti prikazivan u cijelosti u jednoj od prostorija na Kanli kuli. Treća mogućnost koja će biti ponuđena je interaktivni portal. Riječ je o svakako zanimljivoj mogućnosti da posjetitelji vide što se u tom trenutku događa na tvrđavama u gradovima, partnerima u ovom projektu, Šibeniku, Klisu i Zenici te obrnuto, a njihovi posjetitelji moći će „zaviriti“ u događaje na novskoj Kanli kuli. Kordić ističe da je takav pristup potvrda naše bliskosti, ali i dobra promotivna praksa, svima korisna. Uz sve to na ovaj način stvaramo i novi turistički proizvod.

Kordić naglašava da je u cijelom procesu bilo jako bitno da film ne bude romantična rekonstrukcija prošlosti, već da bude u mjeri u kojoj je to moguće korektni vizualni historijski odraz hercegnovske prošlosti.

„Digital dab“ i „Čikom“ udružili su se u ovom projektu, a producent Milosav Pavlović ističe da je uz kišu i uobičajene probleme u ovakvim projektima snimanje ipak dobro prošlo na svim lokacijama, od Ubala do Manastira Savina i Staroga grada.

Završna scena je prikaz svakodnevnog života u Herceg Novom u srednjem vijeku, masovna je i jedna od najtežih, ali sve je dobro prošlo zahvaljujući odličnom raspoloženju cijele ekipe i statista, a posebice dvojice najmlađih, dječaka Nikole Mračevića i Jova Kneževića.

Kada će film biti sasvim spreman za prikazivanje još nije točno utvrđeno, ali kad bude završen bit će to sjajno novo iskustvo jednako za mještane i goste.

Planirano je da do sredine srpnja bude zaokružena digitalizacija Kanli kule, a to podrazumijeva i odgovarajuću opremu, tablet, Epson, specijalne binokularne realiti naočale, kao i uređenje posebne prostorije na drevnoj tvrđavi, što je u završnoj fazi.

Boka News

Proslava Dana Dubrovačko-neretvanske županije

U sklopu proslave Dana Dubrovačko-neretvanske županije i blagdana svetog Leopolda Bogdana Mandića u Kazalištu Marina Držića 10. svibnja je održana svečana sjednica Skupštine Dubrovačko-neretvanske županije na kojoj su dodijeljene nagrade ovogodišnjim laureatima.

Nagrada za životno djelo dodijeljena je Meri Cetinić. Priznanje u obliku diplome za iznimna dostignuća značajna za Dubrovačko-neretvansku županiju dodijeljeno je posthumno fra Bernardinu Sokolu, a Nagrada za iznimna postignuća u proteklom jednogodišnjem razdoblju prof. Đivi Kušelj te Nogometnom klubu „GOŠK-DUBROVNIK 1919.“. Nagradu za doprinos ugledu i promociji Dubrovačko-neretvanske županije u zemlji i svijetu u proteklom jednogodišnjem razdoblju dobili su Umjetnička škola „Luka Sorkočević“, Glazba Ston, Kulturna udruga „Ivo Lozica“, Narodna glazba Blato te Ratko Krstičević.

Sjednicu je otvorila predsjednica Županijske skupštine Vilma Kosović koja je pozdravila sve prisutne, a na sjednici su nazočili Branko Bačić - izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Gordana Jandrokovića, ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek - izaslanica predsjednika Vlade Andreja Plenkovića, izaslanica predsjednice Republike Hrvatske Renata Margaretić-Urlič, potpredsjednik Hrvatskog sabora Božo Petrov, viceadmiral u miru Ante Urlič - izaslanik potpredsjednika Hrvatskog sabora i ministra obrane Damira Krstičevića, saborska zastupnica Sanja Putica, predsjednik Vlade Hercegovačko-neretvanske županije Nevenko Herceg, predsjednik Vlade Zapadnohercegovačke županije Zdenko Čosić i mnogobrojni drugi.

Župan Dobroslavić rekao je ovom prilikom kako je Dubrovačko-neretvanska županija danas treća po indeksu razvijenosti, a prije 26 godina bila je razrušena u Domovinskom ratu.

„Dan županije prigoda je osvrnuti se na to odakle smo krenuli, gdje smo danas, kamo idemo, kako kanimo tamo stići! Županija je svoj put započela prije 26 godina. Počeli smo kada je veliki dio županije bio opljačkan, porušen i spaljen u Miloševićevoj velikosrpskoj agresiji.

Početak je stoga bio mukotrpan. Započeli smo, međutim, s ponosom na uspješno obranjenu županiju i cijelu domovinu Hrvatsku i na njihovo konačno oslobođenje. Od početka smo svjesni duga prema našim poginulim i nestalim braniteljima, invalidima, logorašima, našim civilnim žrtvama.

Unatoč nepovoljnom polaznom položaju, danas je Dubrovačko-neretvanska županija po indeksu razvijenosti treća županija u Hrvatskoj. Ponosni smo na taj veliki uspjeh.

Ponosni smo na naše sugrađane, naše gospodarstvenike, institucije s kojima smo ostvarili ovo iznimno postignuće. Zahvalni smo, dakako, našim precima koji su nam ostavili ovaj dragulj – Dubrovnik, ljepotu i očuvanost cijele naše županije. Zahvalni smo našim braniteljima, kako onima s našega područja, tako i svima koji su nam priskočili pomoći kad je bilo najteže. Iz cijele Hrvatske, iz BiH i iz dijaspore...

Danas je nesporan regionalni status županije, a vraćamo i institucije u županiju. U Vladi RH nailazimo na razumijevanje kao u nijedne Vlade do sada”, rekao je, između ostalog, župan Dobroslavić.

Prisutnima na svečanoj sjednici obratili su se i: izaslanica predsjednice Republike Renata Margaretić-Urlič, izaslanica predsjednika Vlade Andreja Plenkovića ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Gordana Jandrokovića Branko Bačić, gradonačelnik Metkovića Dalibor Milan te predsjednik Vlade Zapadnohercegovačke županije Zdenko Čosić.

Nakon svečane sjednice u hotelu Excelsior upriličen je tradicionalni svečani ručak.

Izvor: www.edubrovnik.org

Princ Albert II. posjetio Institut za biologiju mora u Kotoru

Princ Albert II. od Monaka posjetio je 29. svibnja Institut za biologiju mora u Kotoru. Ovaj posjet je rezultat međunarodne suradnje na projektu „PinnaSPOT“ koju su realizirali Institut kao vodeći partner, Katolički univerzitet u Valenciji (Španjolska) „San Vicente Martyr“ – Institut za istraživanje mora – (IMEDMAR), Institut za oceanografiju „Paul Ricard“ – IOPR iz Francuske i Fondacija Petrović Njegoš iz Crne Gore kao počasni partner.

Projekt je financirala Fondacija princa Alberta II. od Monaka, a ima za cilj unaprjeđenje znanja o endemskoj i ugroženoj mediteranskoj vrsti morske školjke *Pinna nobilis* (poznatije kao palastura), čije se stanište nalazi u Bokokotorskom zaljevu, te za primjenu tog znanja u implementaciji propisa vezanih uz procjenu utjecaja na životnu sredinu.

S princom Albertom u Kotor su doputovali i predsjednik fondacije Bernard Fortijer, kao i princ Nikola Petrović Njegoš. Direktor Instituta za biologiju mora Mirko Đurović informirao je princa Alberta o historijatu te znanstveno-istraživačke ustanove koja se od 1961. intenzivno bavi istraživanjem i zaštitom mora.

„Naša ključna misija je istraživanje i zaštita Jadrana, ali surađujemo s kolegama iz inozemstva na mnogim projektima od internacionalnog značaja, posebno u kontekstu zaštite Mediterana. Imamo 34 stalno zaposlena, od čega su 12 doktori znanosti i 6 studenti doktorskih studija. Jedan od naših najznačajnijih novih projekata je uspostavljanje Centra za zaštitu biodiverziteta Jadrana i to u dvije faze:

otvaranje prvog akvarija u Crnoj Gori čija je gradnja u tijeku i on će pod imenom ‘Aquarium Boka’ biti otvoren u zgradi Instituta u svibnju sljedeće godine; i drugo, formiranje Centra za rehabilitaciju i pomoć ugroženim vrstama koji će se brinuti o ozlijeđenim ili bolesnim jedinkama morskih životinja“, rekao je Đurović, posebno naglasivši projekt „PinnaSPOT“ na kojem u proučavanju i zaštiti najveće mediteranske školjke – palasture IBMK vrlo uspješno surađuje sa znanstvenicima iz Španjolske i Francuske.

Do sada učinjeno tijekom tri godine provođenja tog projekta vrijednog preko pola milijuna eura, a koji je s 270.000 eura podržala i Fondacija princa Alberta II., predstavila je menadžerica projekta dr. Danijela Joksimović, posebno istaknuvši njegov značaj u tome što su stručnjaci iz Crne Gore imali priliku da razmijene iskustva i znanje s kolegama iz Španjolske i Francuske te usporede podatke o tamošnjim populacijama palasture s ovdašnjim te pridonesu povećanju nivoa svijesti javnosti u Crnoj Gori o vrijednosti i potrebi zaštite ove jedinstvene školjke.

Joksimović je istaknula i pojavu parazita koji su u proteklih godinu-dvije uništili polovicu populacije palastura u podmorju nekoliko država Mediterana jer je smrtnost školjki koje paraziti napadnu čak 85%. „Do sada ovakvoga masovnog pomora palastura na Jadranu nije bilo, ali su nam kolege iz Hrvatske prenijeli da su prije skoro mjesec dana pokraj Zadra i Dubrovnika evidentirali uginuće velikog broja tih školjki, što govori da je problem stigao i na naše obale. Stoga je vrlo važno da se nastavi monitoring palasture, posebno u Boki, ali i izvan zaljeva gdje on do sada nije vršen“, rekla je dr. Joksimović.

Njezin kolega, dr. Rajko Martinović, predstavio je detaljno rezultate projekta „PinnaSPOT“ istaknuvši da se on provodio na trima lokacijama u Boki – podmorju pokraj rta Svete Nedjelje, u Orahovcu i pokraj svetog Stasije u Dobroti.

Analizirani su i uspoređeni podaci s onima iz Francuske i Španjolske o dimenzijama i gustoći naselja palastura, sedimentima, morskim travama koje rastu oko školjaka, oceanografskim karakteristikama akvatorija i pokazalo se da je naselje palastura pokraj Svete Nedjelje puno gušće nego na drugim promatranim lokacijama u zemlji i inozemstvu.

Kotorski znanstvenici iskušali su i umjetni uzgoj palasture te tako uspjeli u godinu dana male školjke veličine četiri centimetra uzgojiti do veličine veće od 20 centimetara.

„Bitno je da se istraživanja nastave u aktualnoj situaciji masovnog pomora palasture po Mediteranu kako bismo saznali što utječe na (ne)otpornost školjki na napad parazita u pojedinim akvatorijima i je li moguće da školske u nekim specifičnim

područjima kakva je i Boka u međuvremenu same ojačaju svoj prirodni imunitet“, istaknuo je dr. Martinović.

Potpredsjednik Fondacije Albert II., Bernar Fotrije, zahvalio je svim sudionicima projekta „PinnaS-POT“ na do sada učinjenome istaknuvši da je, kada je on započeo prije tri godine, situacija s palasturom u Mediteranu bila u redu dok je sada zbog masovnog pomora te školjke u Španjolskoj, Grčkoj, Francuskoj, Tunisu, Cipru i Italiji ona alarmantna. „Situacija je sada dramatična i urgentno se nameće potreba da znanost da odgovor na ovo što se događa kako bismo spasili što se spasiti da. Mi smo stoga spremni da vas podržimo i da nastavimo potporu ovoj novoj dimenziji vašeg projekta“, istaknuo je Fotrije.

Radio Kotor

Posjet veleposlanika Grubišića učenicima hrvatske nastave

Veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori Veselko Grubišić posjetio je učenike hrvatske nastave u Crnoj Gori u OŠ „Drago Milović“ u Tivtu. Veleposlanik Grubišić je u svome zanimljivom izlaganju učenicima približio život i rad jednog diplomata, kao i prednosti i mane tog posla. Veleposlanik se osvrnuo na mnogobrojne zanimljivosti vezane uz Republiku Hrvatsku, povijesne ličnosti koje su ostavile trag kako u Hrvatskoj tako i u svijetu, kao i na

važnost njegovanja kulturnog identiteta. Gospodin Grubišić također je odgovarao na mnogobrojna pitanja učenika koji su pomno slušali veleposlanika. Profesorica hrvatske nastave Brankica Vrbat izrazila je zadovoljstvo posjetom veleposlanika učenicima u nadi da će to biti i češće s obzirom na bogato životno iskustvo gospodina Grubišića. Također, razmijenjeni su i prigodni darovi.

Susretu su nazočili i supruga veleposlanika, gospođa Marta Grubišić, kao i predsjednik HNV-a Zvonimir Deković.

Radio Dux

Prvi solarni jedrenjak zaplovio Bokom

Bokom kotorskom je 1. lipnja zaplovio brod na solarni pogon, jedrilica „Boka” rock muzičara i ekološkog aktivista Antonija Pušića, poznatijeg kao Rambo Amadeus. Ovaj jedranjak službeno je porinut u more tijekom regate „Herceg Novi sailing tour”.

Projekt je trajao tri godine, a Rambo je uz podršku UNDP projekta „Razvoj niskokarbonskog turizma” obnovio brod star čitavi vijek i pretvorio ga u solarni jedrenjak. Entuzijazam i ljubav prema plovidbi rezultirali su konstrukcijom jedrilice na solarni pogon, koju pokreće isključivo energija sunca. Jedrilica na palubi ima solarne panele, baterije se pune na suncu čitav dan, a motor služi samo za uplovljavanje i isplavlavanje – i to ponekad. Autonomija kretanja broda samo na tim baterijama je četiri sata pri punoj brzini od pet čvorova.

Originalni brod se kretao na vesla i jedra. Služio je za obuku mornara i oficira u veslanju i jedrenju. Dizajniran je krajem 19. i početkom 20. stoljeća.

Proračune za brod je uradio Srđan Đaković, iskusni inženjer brodogradnje, dok je kobilicu originalnog dizajna uradio Ivan Erdevički, koji u Vankuveru ima svoj biro za projektiranje brodova. Tehnološki fakultet u Beogradu pomogao je oko hidrodinamike listova za kobilicu i lista kormila, koji su napravljeni od karbona. Brod može primiti na dnevnu vožnju 20 osoba, a četiri osobe na spavanje.

„Ovaj solarni jedrenjak je, jednostavno rečeno, prototip mojih snova. Jedriti brodom dizajniranim prije više od 100 godina, a koji je brz

jednako kao današnje moderne jedrilice, nekako mi se nametnulo kao izazov. Zamislio sam da napravim brod koji je vrlo siguran, ugodan i na neugodnome moru, a najviše od svega sam bio vođen idejom da plovim bez troškova”, rekao je Rambo Amadeus objasnivši da brod čije je korito tipa „Cutter” ima

takvu vodenu liniju koja je zapravo bila dizajnirana prije pojave parnog stroja i prilagođena plovilima koja nisu imala dodatni pogon osim jedara.

Ovaj brod će dati poticaj za promjenu navika i jačanje svijesti o važnosti očuvanja životne sredine. Jedrilica „Boka” je primjer kako se na pravi način može iskoristiti potencijal solarne energije, čijom se upotrebom ne narušava životna sredina, a minimizira se emisija ugljičnog dioksida. Solarni brodovi su održivi oblik prijevoza za budućnost. Naše društvo je previše ovisno o fosilnim gorivima čiji su izvori ograničeni i koja uzrokuju mjerljive negativne efekte. Sada je vrijeme da dokažemo potencijal koji obnovljive energije mogu ponuditi na polju mobilnosti.

Boka News

Održan drugi po redu Međunarodni ljetni karneval u Tivtu

Međunarodni ljetni karneval, drugi po redu, održan je u subotu, 8. lipnja. Defile maštovito napravljenih maski s oko 500 sudionika ispratio je veliki broj Tivćana i turista, koji su pozdravili karnevalske grupe iz Crne Gore, Hrvatske, Makedonije, Srbije, BiH, Italije, Brazila...

Karneval je proglasio otvorenim Lars Angel, predsjednik Internacionalnog borda Federacije europskih karnevalskih gradova. Nakon predstavljanja karnevalskih grupa na Pinama su nastupile atraktivne Brazilke i pop-zvijezda Goca Tržan.

Na karnevalu su bili prisutni predstavnici Federacije europskih internacionalnih karnevalskih gradova, kao i predstavnici FEKA iz Ukrajine, Francuske, princ i princeza karnevala iz najstarijega njemač-

koga karnevalskoga grada Trira, predstavnici FEKA Nizozemske, FEKA Crne Gore, Srbije, BiH i mnogobrojni drugi članovi federacije.

Menadžer karnevala Goran Božović zahvalio je publici, građanima koji su ih podržali, sponzorima, ali posebno članovima NVO-a „Maškarade“ koji su odradili veliki posao potpuno volonterski, bez naknade.

Kraljica Drugog međunarodnog karnevala je Martina Božinović, aktualna Miss turizma Crne Gore, studentica koja je na karnevalu nosila odoru kraljice Teute iz prve grupne maske NVU „Maškarade“.

Manifestacija je nastavljena i dan kasnije kada je na Pinama održan Dječji karneval.

Boka News

TO Herceg Novi kupila foto-studio Laforest – buduća spomen-kuća i izložbeni prostor

Turistička organizacija Herceg Novog kupila je nekadašnji foto-studio Laforest jer im je u planu da na tome mjestu osmisle spomen-kuću i izložbeni prostor. Ugovor o kupovini vrijedan sto tisuća eura potpisali su nasljednici porodice Laforest i direktor TO Pavle Obradović.

Krajem prošle godine SO Herceg Novi dala je suglasnost na financijski plan i program rada TO za ovu godinu, a u siječnju ove godine i Skupština organizacije na odluku o kreditnom zaduženju na 120.000 eura kojim bi realizirali taj posao. Međutim, kupovina je obavljena iz sredstava TO, bez kreditnog zaduženja, jer je s vlasnicima postignut dogovor o isplati u ratama.

Prema riječima potpredsjednika općine Miloša Konjevića, namjera je da nekadašnji studio poznate novske fotografske porodice bude spomen-kuća u kojoj će se organizirati izložbe fotografija iz bogatog fundusa koji je naslijeđen. Foto-studio u Ulici Jova Dabovića otvoren je 1928. godine, a radio je do 1979. godine. Objekt, od 100 kvadrata, zapušten je pa će za obnovu i adaptaciju planiranu nakon sezone biti potrebno još oko 40.000 eura.

Prema riječima direktora TO Pavla Obradovića grad će tako dobiti lijep izložbeni prostor u kome planiraju dva puta mjesečno organizirati izložbe fo-

tografija, „presjek starog i novog Herceg Novog“, gdje će posjetioci moći vidjeti kako je grad izgledao nekada. „Uloženi novac vratit ćemo dijelom od prodaje ulaznica jer kad sve bude gotovo bit će obogaćena i gradska turistička ponuda“, rekao je Obradović.

Porodica Laforest živjela je i stvarala u Herceg Novom i Kotoru. Franc Tiard de Laforest, njegov sin Feliks i Feliksovi potomci, tri kćerke, od kojih je jedna, Lidija,

bila primijenjena umjetnica i fotografinja, živjela i preminula u Zagrebu, ostavila je kolekciju od preko 40.000 fotografija, više tisuća negativa i video zapisa.

Feliks Laforest je za fotografiju 1932. godine dobio Gran Pri u Parizu. Na fotografijama koje je snimao zabilježeni su detalji iz života Herceg Novog između dva rata. Iz tog razdoblja su i njegove fotografije jugoslavenskog kralja Aleksandra Karađorđevića i kraljice Marije u šetnji hercegnovskom obalom. Fotografsko naslijeđe porodice Laforest povjereno je Novljaninu, također zaljubljeniku u fotografiju, Miodragu Gabu Golubinu.

U blizini ateljea bila je i njihova porodična kuća u kojoj se danas nalazi TO Herceg Novi, čija odluka o kupovini kuće Laforestu svakako zaslužuje pohvalu, baš kao i ustrajna želja porodice da kuću prodaju samo ustanovi iz Herceg Novog.

Radio Herceg Novi

Kazališna predstava „Bokeško-dubrovački splet“ odigrana u Kotoru i Dubrovniku

Projekt kazališne sekcije Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore „Bokeško-dubrovački splet“ okupio je 24. svibnja u Kotoru sjajan glumački tim kotorskih, tivatskih i dubrovačkih amaterskih glumaca u kazališnoj predstavi „Bokeško-dubrovački splet“, gradeći još jednu poveznicu kulturne suradnje Dubrovnika i Boke.

Učenici Dubrovačke privatne gimnazije su uz koordinaciju ravnatelja Gimnazije Tomislava Franušića i članova kazališne sekcije Hrvatskoga nacionalnog vijeća te uz koordinaciju autorice projekta Dijane Milošević i Antonija Grgurovića predstavili izvorni tradicionalni bokeljski i dubrovački govor te tradicionalne elemente bokeljskog i dubrovačkog folklora i pjesme. Na taj način su nas vratili u neka stara vremena i prošlost, koja se zaista pamti na jedan lijepi način. Također, dokazali su da moramo čuvati sve one prave vrijednosti.

U predstavi igraju mladi glumci amateri: Antonio Grgurović, Tea Grgurović, Doris Deković, Irina Bulajić, Nikola Mrvaljević, Tamara Bogdanović, Matej Knezović, Stefan Drobnjak, Jakov Vukšić, Leo Bjelovučić, Lukša Gavranić, Mihaela Vukas, Romana Trajković i Stjepanka Dabo.

Glazbeni i folklorni dio predstave obuhvatio je klapsku pjesmu u izvedbi dječje klape Nade Baldić „Kotorski gardelini“, igre iz Boke u izvedbi FA „Nikola Đurkocić“ iz Kotora i dubrovačku poskočicu Lindo u izvedbi Udruge „Dubrovački primorski svatovi“ iz Dubrovnika.

Predstavi su uz mnogobrojne posjetitelje nazočili

i veleposlanik RH u Crnoj Gori Veselko Grubišić, konzul gerant u Generalnom konzulatu u Kotoru Marijan Klasić, potpredsjednik Općine Tivat Ilija Janović, predsjednik HNV-a Zvonimir Deković, kao i predstavnici Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore.

Predstava je 25. svibnja odigrana i u Dubrovačkom kinu „Sloboda“.

Projekt „Bokeško-dubrovački splet“ - poveznica kultura uz dramsku formu realizira se pod pokroviteljstvom Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, u organizaciji Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore.

Radio Dux

Petnaesti „P(i)jat od žučenice“

Petnaesto izdanje „P(i)jata od žučenice“, u sklopu Žučenica festa 2019., održano je u subotu 2. lipnja na gradskoj rivi Pine u Tivtu.

Lijepo vrijeme i tradicionalno dobro organizirana kulturno-gastronomska manifestacija privukli su veliki broj posjetilaca koji su bili u prilici degustirati jela od žučenice. Manifestacija je otvorena mini-koncertom GPD Tivat, koji je upotpunio mediteranski štimung.

U ime organizatora, Organizacije žena Tivat, predsjednica Blaženka Vučurović pozdravila je mnogobrojne sudionike - 23 ekipe s više od 250 kuhara amatera i profesionalaca.

Predstavnica grupe „Bokeški izrazi“ Melita Ramljak Ciko uručila je posebne poklone - torbe s bokeškim izrazima vrijednim učenicima OŠ „Drago Milović“.

Na Žučenica festu uz ekipu iz Poljske i organizatora Organizacije žena Tivat svoje maštovito pripremljene delicije predstavili su Kolo srpskih sestara

„P(i)jat od žučenice“ ove godine imao je humanitarni karakter. Provedena je akcija prikupljanja sredstava za pomoć malome Nikoli kome predstoji operacija u Turskoj.

iz Tivta, Organizacija žena Risan, NVO „Harlekin“ iz Donje Lastve, NVO „Bonaca“ Zelenika, Srednja i viša ugostiteljska škola „Sergej Stanić“ iz Podgorice, NVO „Fešta“ iz Baošića, NVO „Ruke“ Herceg Novi, NVO Bokobran, Forum žena Socijaldemokratske CG Tivat, Kavačka alla maka, Bokeški forum, Srednja mješovita škola „Mladost“ Tivat, OŠ „Drago Milović“ Tivat, Vodena kočija, Udruženje tivatskih ugostitelja i hotelijera, Bokeški izrazi, Pršutara Batricević Njeguši, Hotel „Pine“, Udruženje žena „Male sirene“ iz Đenovića i posada ŠB „Jadran“.

Fešta je nastavljena zabavnim programom, nastupom pop-zvijezde Ane Kokić.

Žučenica fest organizirali su Organizacija žena Tivat i Turistička organizacija uz pokroviteljstvo Općine Tivat.

Boka News

Obnovljen sakralni kompleks svetog Leopolda

Više od tri stoljeća stara dva sakralna zdanja, Župna kuća i crkva sv. Leopolda u Starom gradu, u Herceg Novom, više ne prokišnjavaju i ne razjeda ih vlaga, obnovljena je unutrašnjost, a čitav kompleks je zasjaio u novom ruhu jer su crkva sv. Leopolda i kapucinski samostan dobili novu fasadu.

Župa sv. Jeronima je zbog dotrajalog krova na crkvi sv. Leopolda i nekadašnjem kapucinskom samostanu u mjesecu studenome prošle godine odlučila sanirati ovaj vrijedan historijski kompleks. „Uz stalni kontakt s Upravom za zaštitu kulturnih dobara – Kotor najprije se pristupilo obnavljanju dotrajalog krova na čitavom kompleksu koji je bio u jako lošem stanju budući da je višegodišnje prokišnjavanje krova dovelo do ubrzanog propadanja čitavoga zdanja. Nakon završene sanacije krova bilo je potrebno pristupiti i hitnim građevinsko-zanat-skim radovima na eksterijeru crkve te kapucinskog samostana pri čemu su sanirani oronuli stropovi i zidovi, nakon čega je obnovljena i sva drvena stolarija”, rekao je za Radio Jadran župnik Župe sv. Jeronima don Siniša Jozić i dodao da je sve veći broj posjetilaca koji pohode ovo svetište zahtijevao i izgradnju novih sanitarnih čvorova u dvorištu samostana koji će ubuduće na dostojanstven način biti na raspolaganju hodočasnicima i turistima.

Nedostaje još oko 10 tisuća eura

„Troškovi čitave sanacije iznosit će 81.675 €, a do sada je utrošeno 70.150 €. U skladu s tim, posljednjih mjeseci župa sv. Jeronima uz znatan poticaj Kotorske biskupije krenula je u širu akciju prikupljanja sredstava za financiranje ovog projekta. Do sada je ovu inicijativu prepoznala i aktivo podržala

Općina Herceg Novi, sa 6.000 €, na čemu joj najiskrenije zahvaljujemo što je pokazala interes za ovaj projekt”, naglašava don Jozić.

Ministarstvo kulture Crne Gore i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Crne Gore također su pokazali interes i obećali financijsku podršku za projekt, a tome se u Župi svetog Jeronima nadaju.

Sanacijom crkve sv. Leopolda i kapucinskog samostana ne samo da je spriječeno daljnje propadanje ovoga vrijednoga sakralnog kompleksa, nego je oplemenjena i turistička ponuda u ovom dijelu Staroga grada. To će, vjeruje don Siniša Jozić, zasigurno pridonijeti razvoju turizma i hodočašća u Herceg Novom, kao poznatom centru kulture, hodočašća i turizma. „Drugim riječima, ovaj projekt je od zajedničkog interesa za grad i župu Herceg Novi, Kotorsku biskupiju, ali i širu društveno-kulturnu javnost. Uvjerem sam, stoga, da će obnova samostanskog kompleksa sv. Leopolda imati široki spektar učinaka, kako za samu katoličku zajednicu u ovome kraju, tako i za mnogobrojne posjetitelje, među njima hodočasnike i turiste koji sve više pokazuju interes za ovo sakralno zdanje, bilo zbog vjerskih, kulturnih ili turističkih pobuda”, istaknuo je don Siniša Jozić i zahvalio svima koju su podržali i koji će podržati ovu inicijativu, izvođaču radova „Pestorić inženjeringu” i svim majstorima koji su bili angažirani.

Posljednji put krov na Župnoj kući i crkvi zamijenjen je poslije potresa 1979. godine, kada je napravljena projektna dokumentacija za sanaciju, po kojoj je izvedena potrebna, ali djelomična sanacija objekta.

Inače, nakon oslobođenja grada od Turaka, Mlečani su izgradili samostan sv. Franje 1688. godine i uz njega malu crkvu. Crkva je najprije bila posvećena Blaženoj djevici Mariji, a zatim sv. Franji. Od 1976. godine posvećena je sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću, rođenom u Herceg Novom 1866. godine.

Radio Jadran

Risanski makaruli za početak ljetne sezone

Organizacija žena Risna 7. lipnja je organizirala tradicionalnu manifestaciju „Risanski makaruli” na risanskoj rivi. Fešta je organizirana deveti put, a njome je najavljen početak kulturnog ljeta u ovom dijelu općine i berićetna turistička sezona.

Direktorica Turističke organizacije Kotor Ana Nives Radović istaknula je da je ova manifestacija prepoznata kao značajna, koja okuplja veliki broj kako mještana tako i turista. „Idemo u susret jubileju, desetogodišnjici održavanja ovog događaja za koji se nadamo da će postati tradicija i da će se recept risanskih makarula prenositi s generacije na generaciju, na način na koji je i do danas očuvan”, istaknula je Radović.

Književnik Miraš Martinović, autor romana „Teuta”, rekao je da je u Risnu našao motive i građu za druga svoja djela. „Ovo je mjesto sa značajnim arheološkim nalazištima koje grupa poljskih i naših arheologa istražuje više od dva desetljeća, čija je istraživanje daleke 1875. godine započeo svjetski slavan Artur Evans. Manifestacijama kao što je ova budimo usnuli Rizinjum, produžavamo tradiciju, a Rišnjani i vrijedne Bokeljke ovakvim sadržajima daju veliki

doprinos crnogorskom turizmu i turističkoj ponudi”, naglasio je Martinović.

U ime Organizacije žena Risna prisutne je pozdravila Anka Perović: „Ove godine imamo rekordan broj sudionika, predstavljeno je 17 trpeza na kojima su specijaliteti koje su pripremale vrijedne žene od Herceg Novog do Budve. Tu smo svi zajedno da pošaljemo jednu poruku mira i ljubavi iz drevnog Risna”, poručila je Perović.

Žene Risna predstavile su svoje specijalitete, gdje su dominirali makaruli spremljeni na mnogobrojne načine, sukani, s točom, s pestom, sa slanim sirom, slatki makaruli i na još puno načina začinjeni i spremljeni.

Uz makarule, delicije karakteristične za mjesto odakle dolaze predstavili su i Organizacija žena Tivat, Peraštanke, Kavačka ala maka, Grbaljke, Osnovna škola „Veljko Drobnjaković” Risan, Dječji vrtić Risan, Pekara „Hipnos”, JU Dom starih Grabovac Risan, N.V.O. „Karampana” Kotor, Gornji Orhovac, Organizacija žena Budva, Organizacija žena „Ruža vjetrova” Bijela, a prvi put će se predstaviti Ribarnica „Perper” Dražin vrt, N.V.O. „FEŠTE” Bašiči, N.V.O. „Bonaca” Zelenika, „Male sirene” Zelenika, Karnevalska grupa „Kosmopolitanke”, N.V.O. „Bonaca” Zelenika.

U programu su sudjelovali mališani iz vrtića „Radosť”, učenici ŠOSMO „Vida Matijan” iz područnog odjeljenja Risan, učenici Osnovne škole „Veljko Drobnjaković” Risan, KUD „Nikola Đurković” i „Kapetani” - Duško Šarović i Dragan Lazarević.

Program je vodio Miomir Maroš. Organizatori manifestacije bili su Organizacija žena Risna uz pokroviteljstvo Turističke organizacije Kotor i još nekoliko sponzora.

Radio Kotor

9. 5. 2019. 40 godina Kluba donora krvi

U programu humanitarnog koncerta u Centru za kulturu Kotor u povodu 40 godina od formiranja Kluba i Aktiva dobrovoljnih donora krvi Općinske organizacije Crvenog križa Kotor sudjelovao je i mandolinski orkestar „Tripo Tomas“.

10. 5. 2019. Proslava Dana DNŽ

Na svečanoj sjednici u povodu proslave Dana Dubrovačko-neretvanske županije sudjelovala je i delegacija HGD CG u sastavu: Krunoslav Težak, Danijela Vulović i Tijana Petrović. Položen je i vijenac poginulim braniteljima Dubrovnika u Domovinskom ratu na gradskom groblju Boninovo.

16. 5. 2019. Sastanak Upravnog odbora

Održan je sastanak Upravnog odbora na kojemu se raspravljalo o organiziranju izborne Skupštine Društva i usvojeni su materijali.

U travnju 2015. godine izabran je Upravni odbor u sastavu: Marijo Brguljan - predsjednik, Dijana Milošević - dopredsjednica, Danijela Vulović, Ivo Brajak, Slavko Dabinović i Tijana Petrović - članovi.

Odlučeno je da se Skupština održi 7. 6. 2019. godine u Koncertnoj dvorani Muzičke škole u Kotoru s početkom u 19.00 sati.

Dogovoreno je da se na Skupštini pozove 58 delegata iz Kotora, Tivta, Podgorice, Bara i Herceg Novog.

Na Skupštini će se izabrati novi Upravni odbor od sedam članova i Nadzorni odbor od tri člana.

18. 5. 2019. Suradnja muzičkih škola iz Tivta i Dubrovnika

U povodu obilježavanja 90. godišnjice Umjetničke škole „Luka Sorkočević“ upriličen je u Dubrovniku koncert orkestra škole „Luka Sorkočević“ i puhačkog orkestra Muzičke škole iz Tivta. U sastavu delegacije iz Tivta bio je i prof. Ivo Brajak, dirigent mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas“.

23. 5. 2019.
Prijava za Reviju
tradicijske odjeće

Na Reviji tradicijske odjeće i izboru za najljepšu Hrvaticu izvan R. Hrvatske u narodnoj nošnji u Tomislavgradu prijavili smo Teu Gr-gurović iz Kotora, s pratiljom Ljerkom Sindik iz Tivta.

3. 6. 2019.
Sastanak Uređivačkog odbora

Na sastanku je urađena uobičajena analiza novoizišlog broja časopisa i konstatirano kako su sve teme dobro obrađene i vrlo zanimljive s kvalitetnim fotografijama. Dogovorene su teme za novi broj koji bi trebao izaći iz tiska u drugoj polovini lipnja.

24. 5. 2019.
Novi broj Hrvatskoga glasnika

Iz tiska je izišao broj 166 časopisa Hrvatskoga glasnika s naslovnicom koja podsjeća na katastrofalni potres koji je pogodio crnogorsko primorje 1979. godine.

*HKD Napredak – Glavna podružnica Mostar organizirala 30. svibnja
„Večer Boke u Mostaru“*

Priča o Zaljevu hrvatskih svetaca

Piše:
Miroslav Landek

Hrvatsko kulturno društvo Napredak - Glavna podružnica Mostar organiziralo je u Hrvatskom domu hercega Stjepana Kosače u Mostaru predstavljanje knjiga **prof. dr. Vande Babić**, „Kulturalno pamćenje - ogledi o hrvatskoj kulturi i književnosti Boke“ i „Boka kotorska, zaljev svetaca i hrvatske kulture“ te premijeru dokumentarnog filma „Kad splasnu jedra“, scenarista i redatelja **Bože Vodopije**.

Uz autore Babić i Vodopiju, u promociji su sudjelovali predsjednik HKD Napredak prof. dr. **Franjo Topić** te bivši predsjednik HKD Napredak - Glavna podružnica (GP) Mostar **Mi-**

roslav Palameta. Moderator predstavljanja bio je **Miroslav Landeka**, dopredsjednik HKD Napredak – Glavna podružnica Mostar.

U svom obraćanju Landeka je istaknuo kako „**Večer Boke u Mostaru**“ donosi riječju i slikom priču o Zaljevu hrvatskih svetaca, koji je neizostavan i vrijedan dio ukupne hrvatske baštine.

„Činimo to na ovaj simboličan dan 30. svibnja, a HKD Napredak i danas kao i tijekom svoje povijesti i djelovanja želi povezivati sve krajeve u kojima žive Hrvati, a u Mostaru su ovom prigodom povezali Boku, Dalmaciju, Hercegovinu i Bosnu“, naglasio je Landeka.

Prof. Palameta govoreći o knjizi „Kulturalno pamćenje - ogledi o hrvatskoj kulturi i

književnosti Boke“ istaknuo je kako prof. Babić promatra jednu lokalnu kulturnu baštinu i književnost, usmenu i pisanu, koja je istodobno inkorporirana u hrvatsku kulturnu baštinu. Naglasio je kako je zanimljivost knjige u tome što prikazuje bokeljsku tradiciju, obrede, štovanja i kultove duboke katoličke tradicije.

Prof. dr. Franjo Topić govoreći o knjizi podsjetio je na 25. travnja 1998. godine kada je u Kotoru obnavljan HKD Napredak. Govorio je i o mnogobrojnim teškoćama i preprekama prilikom prelaska državne granice između Hrvatske i Crne Gore, ali i velikim emocijama koje su tada vladale te želi da dođu preostalim Hrvatima u Boki i da ih posjete, ohrabre. Naglasio je činjenicu kako je nakon dugo vremena u Boki kotorskoj tada svirana hrvatska himna i himna Napretka te da je HKD Napredak bilo prvo hrvatsko društvo koje je u Crnoj Gori obnovljeno nakon Drugog svjetskog rata, a na obnoviteljskoj Skupštini bilo je više od 300 sudionika. „Značajno je da se govori o tome jer nikada nije dovoljno da se promovira nešto što je dobro i lijepo, a Boka je lijepa, atraktivna i povijesno važna“, ocijenio je dr. Topić.

Autorica **prof. dr. sc. Vanda Babić** redovita je profesorica Sveučilišta u Zadru koja svojim znanstvenim i kulturnim radom promiče hrvatski kod rodne joj Boke, ali i prožimanja hrvatsko-crnogorske kulture i književnosti. U trećemu mandatu je dopredsjednica HKD Napredak - Zadar. Poseban interes i briga su joj autohtoni Hrvati koji su ostali izvan avnojevskih granica i drži ih

glavnom okosnicom kulturološke slike hrvatske nacije tako da su joj Bosna, Hercegovina i Boka trokut u kojemu se nalaze bitne kulturološke vrednote hrvatskog naroda koje treba još jače zaštititi i podržati. Dobitnica je mnogobrojnih nagrada od kojih posebno ističe Zahvalnicu Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore za promicanje i očuvanje baštine Hrvata Boke kotorske (2019.).

Tijekom promocije istaknuto je kako spomenute knjige progovaraju o Hrvatima Boke tijekom svih povijesnih (ne) vremena, hrvatskom kodu u književnosti, ali i o kulturalnom pamćenju.

Po riječima autorice Vande Babić, „Kulturno pamćenje“ je znanstvena knjiga koja govori o kulturi i književnosti Boke dok je djelo „Boka kotorska, zaljev svetaca i hrvatske kulture“ srž svega onoga što Boka u biti jest i ono „daje jedan hrvatski kulturni kod Boke“. Jutarnji list je, naglasila je dr. Babić, kao nakladnik prvom i sunakladnik drugom izdanju učinio puno na promidžbi hrvatskoga kulturnog koda Boke i njima ide posebna zahvala.

„O Boki se govori malo i rijetko, a o njezinoj bogatoj kulturnoj baštini gotovo da se u širim krugovima ne zna.

Zato je ovo danas jako važno ne samo za nas Hrvate Boke, već za širu zajednicu u Hrvatskoj i Crnoj Gori“, istaknula je dr. Babić. Ona je naglasila kako se o Boki može govoriti s različitih aspekata i različitih razloga, no najvažnije je da o Boki govorimo s onoliko ljubavi koliko ona u sebi krije ljepote koju svaki čovjek treba upoznati da bi je znao cijeniti ne samo kao nebeski dar, već kao podsjetnik na vremena u kojima je stari Bokelj stvarao današnju sliku Boke. Naglasila je kako sve mnogobrojne bokeljske obitelji u Hrvatskoj i mnogi drugi kojima je skrb o hrvatskoj kulturi dio svakodnevnice ispisana na krsnim listovima aktivno djeluju na promicanju, zaštiti i prepoznatljivosti hrvatske kulture Boke u kojima ognjišta održavaju oni koji su u njoj ostali.

Istaknula je kako je ova knjižica kratak podsjetnik na sve ono što Boka čuva i kolika je njezina važnost i vrijednost u svekolikoj hrvatskoj baštini, kao i mozaiku kulture Crne Gore.

„Ovo je priča o Boki, njezinim gradovima, ulicama, trgovima i mnogobrojnim bogomoljama, o njezinim pjesnicima, plemićima i pomorcima, o brodovima, starim pomorskim školama i najstarijoj mornarici na svijetu te ceremonijalima koji od 15. stoljeća do danas neprestano podsjećaju koliko je važno cijeniti svoju baštinu i između bokeljskih zvonika, baš ondje oko otoka ili na uskim kotarskim ulicama, zahvaliti precima što su nam namrli i ostavili na čuvanje i ponos!“, naglasila je dr. Babić dodavši da je zato ova knjiga istodobno zahvala i molitva, ali i obveza da ono što svaki Bokelj nosi sa sobom kao popudbinu i nakanu, a to je - u duhu zajedništva čuvati sebe i svoje temelje utkane stoljećima u kod hrvatske kulture i baštine te nesebično dijeli to blago sa svima koji žive u Boki u svim nijansama njezine ljepote - trebamo uključiti u udžbenike Crne Gore, u one koji obrazuju turističke vodiče i u one druge koji uče opću povijest.

„Ako je prvi Hrvat koji je oplovio svijet Bokelj, ako je Sueški kanal gradio Prčanjani

Anton Luković, ako su dva otočića najjužnija marijanska svetišta Crkve u Hrvata u Boki i ako je sam Petar Zrinski posjetio Boku u onim teškim vremenima, nama ne bi smjelo biti teško ni daleko otići i obogatiti sebe novim spoznajama i energijom koju Boka svakom dobronamjerniku podari“, podsjetila je dr. Babić zahvalivši svima što su izdvojili vrijeme i podijelili ljubav prema Boki.

Dokumentarni film **„Kad splasnu jedra“**, u trajanju od 30 minuta, kroz prizmu življenja i stradanja obitelji Tomić i Brajnović u Dobroti kraj Kotora, oslikava život hrvatske nacionalne zajednice u Boki kotorskoj.

„Film oslikava život Hrvata u Boki kotorskoj, i to od vremena kada su Hrvati u tom Zaljevu svetaca bili većinski narod do današnjega vremena kada su najmalobrojnija manjina“, rekao je Vodopija. Na području tog zaljeva, kako je dodao, nalazi se oko 200 katoličkih vjerskih objekata iznimne ljepote. „Na žalost, Hrvata je malo, samo oko 7.000 u cijeloj Crnoj Gori, i oni su danas zapravo čuvari te bogate baštine“, zaključio je Vodopija.

Večer Boke u Mostaru izazvala je zanimanje javnosti i medija, a svoju ispriku što nije

mogla biti nazočna i zahvalu za poziv uputila je ministrica kulture i sporta u Vladi FBiH Zora Dujmović. Također, riječi isprike uputio je i predsjednik Vlade HNŽ-a prof. dr. Nevenko Herceg naglasivši kako osobno i u ime Vlade zahvaljuje na pozivu i na svemu što HKD Napredak čini za opstojnost hrvatskoga naroda u BiH, pritom napose promičući hrvatske kulturne vrijednosti. Riječi isprike što nije stigao biti nazočan Večeri Boke u Mostaru i čestitke uputio je i počasni predsjednik Matice hrvatske – Mostar, odvjetnik Josip Muselimović. Predstavljanju knjiga i promociji filma, uz ostale, bili su nazočni i Ivana Barišić,

dopredsjednica Skupštine Zapadnohercegovačke županije i predsjednica HKD Napredak – Ljubuški, dr. Mirjana Miličević, profesorica na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Mostaru, dr. Mile Lasić, profesor na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Mostaru, don **Ivo Čorić**, župnik u Prčnju u crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije u Boki kotorskoj i dopredsjednik HKD Napredak – Kotor, Marko Romić, predsjednik HKD Napredak – Glavna podružnica Mostar i vlč. Luka Brković, predsjednik Napretkovoga stegovnog suda, don Ante Luburić, kancelar i ekonom Biskupije Mostar-Duvno i Trebinje-Mrkan i dr.

Božo Vodopija, diplomirani novinar, rođen je 1959. u Močićima, Konavle. Radio je kao direktor i glavni urednik tjednika „Dubrovački vjesnik“, upravitelj HRT-ova centra Dubrovnik, urednik HTV-ova studija Dubrovnik, novinar-urednik u HRT-centru Dubrovnik, generalni konzul RH u Crnoj Gori, voditelj Odjela za medije Dubrovačke biskupije za vrijeme posjeta sv. Ivana Pavla II., član ratnoga Kriznog stožera općine Dubrovnik za informiranje...

Autor je radijskih serijala „Sjaj zgaženog križa“ i „S Hrvatima Boke“, zbirke pjesama „Anno domini 1976.“, urednik je nekoliko knjiga i publikacija. U produkciji HRT-a bio je scenarist i redatelj više od dvadeset dokumentarnih filmova kojima su najčešća tematika hrvatsko iseljništvo, Domovinski rat i Crkva u Hrvata. Prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman dodijelio mu je Spomenicu Domovinskog rata, medalju „Oluja“ i Red hrvatskog trolista.

*PROMOCIJA PRVE KNJIGE O VATERPOLSKOM KLUBU
JUG CROATIA OSIGURANJE*

Jugovih „Pet do 100”

**ŽELJAN KONSUO: ‘PET DO 100’ Knjiga koja nema čak,
već samo 556 stranica!**

Piše:

Tonči Vlašić/dubrovacki.hr

„Ispred vas se nalaze stranice na kojima je utkan veliki dio povijesti našeg Dubrovnika i naše Hrvatske. Ovaj važan dio našega nasljedstva već desetljećima povezuje mnoge sfere našeg društva u cjelinu koja bi se mogla nazvati: Djeca Juga! Vaterpolo klub Jug uspio se kroz mnoge godine svoga dje-

lovanja, kvalitetne igrače i predano vodstvo uzdići na razinu koja je puno veća od samoga sporta, a to su ljubav, ponos i način života. Upravo se zato s velikim poštovanjem i velikom pažnjom pristupilo izradi ove knjige kojoj je namjera na dostojanstven način predstaviti gotovo cijelo jedno zlatno stoljeće vaterpola u Dubrovniku. Velikani Juga učinili su nje-

gov grb neizostavnim znakom Grada te su učinili da naša država uvjerljivo slovi kao jedna od svjetskih velesila u vaterpolu. Ostavili su nam svima u nasljeđe vrijednu poruku da talent, čvrsta volja, predanost i hrabrost ne poznaju granice. Uspjeh ne bi bio moguć bez vas kao vjerne publike velikoga srca, vas kao navijača, vas kao volontera i poklonika ovoga sporta pa vam se zato ovom prigodom najiskrenije zahvaljujemo na svakom uzviku s tribina, na svakoj utakmici koju ste bodrili, na svakoj suzi u porazu i pobjedi. Također, ove stranice posvećujemo mladim generacijama igrača i trenera na kojima svijet ostaje da vam služi kao inspiracija, motivacija i vodilja jer ćete i sami jednoga dana ispisivati stranice povijesti bilježeći uspjehe na svjetskoj razini i time dokazati da je Jug vječan! Posebna mi je čast da je knjiga nastala tijekom mog mandata na mjestu predsjednika te se

u ime cijelog tima nadam da ćete je čitati s jednakim žarom kojim je knjiga i stvarana. Zahvaljujem svima koji su svojim trudom doprinijeli realizaciji ovog projekta, a gdje gospodar Željko Konsuo, autor i glavni urednik ove knjige, zaslužuje posebno mjesto zbog nesebičnog zalaganja i nebrojenih sati provedenih u arhivu kako bismo svi zajedno mogli uživati”, napisao je Tomislav Dumančić, predsjednik Vaterskopskog kluba Jug Croatia osiguranje.

Dumančić je bio prvi od trojice govornika na pozornici hotela Valamar Lacroma Dubrovnik prije nego je autor i glavni urednik prve knjige o Vaterskopskom klubu Jug (ali i o prvih 50 godina Plivačkog kluba Jug, njihovog zajedničkog života do 1973. godine) započeo svoju priču o nastajanju knjige *Pet do 100*.

„Dubrovnik i vaterpolo duboko su i trajno međusobno prožeti. Vaterskopski klub Jug postao je neraskidivi dio identiteta svakog od nas. Jug nosimo u srcu, u sportskim ogledima uz njega strepimo, budrimo ga srčanom predanošću, uspjehe mu slavimo, a poraze stoički proživljavamo znajući da je posljednji atom

snage potrošen. Vaterspolo u Gradu rođen je u starom portu, na Porporeli i na Dančama prije punih 95 godina. Igrajući u moru dubrovački mladići osvajaju prve naslove, desetljećima na svom terenu ne gube ni utakmicu. Gotovo četiri desetljeća nakon prve lopte izgrađen je bazen u Gružu, čime su 1961. godine stvoreni uvjeti za sustavniji razvoj ovog sporta. Stoljetna povijest kluba ispisana je brojnim uspjesima, a generacije Dubrovčana ime svoga grada pronosile su

po svijetu pokazujući pritom iznimno sportsko umijeće i talent, uvijek dajući najbolje od sebe. Jug nas je mnogo puta iznova učinio ponosnim što dolazimo iz grada čije je ime sinonim za slobodu. Brojni članovi kluba priključili su se obrani Dubrovnika u Domovinskom ratu, a prvi put pod hrvatskim barjakom Jug igra 1992. godine. Vaterspolo klub Jug uvijek je imao srčanu i glasnu podršku svojih navijača, a u Gradu Dubrovniku iskrenog prijatelja i saveznika. Naša bezrezervna podrška nikada nije bila upitna, a približavajući se velikoj stoljetnoj obljetnici veseli nas što možemo najaviti skorbu rekonstrukciju preostalih neobnovljenih prostora bivšeg Hotela Stadion u okviru gradskog bazena. Uz činjenicu što će obnova osigurati bolje uvjete za rad, projekt je jedinstven i po tome jer njime Dubrovnik dobiva i prvi muzej vaterpola, koji će objediniti i sve sportske uspjehe našeg najtrofejnijeg kluba. Neuništiva snaga Juga krije se upravo u konstantnoj brizi za pomlađivanjem ekipe i ulaganju u stvaranje novih

će jubilarne godišnjice kluba. I prošlo je otada puno desetljeća, a knjiga o našem klubu nikada nije ugledala svjetlo dana. Dapače, monografija o klubu postala je u sportskim krugovima skoro pa izraz za nešto što se nikada neće dogoditi. Koji su razlozi zbog kojih ovaj naš trofejni klub, koji je tijekom godina postao institucija Grada, nikada do danas nije dobio knjigu o svojoj povijesti, svojim usponima, ali i svojim padovima? Vjerujem kako za gore spomenutu tridesetu godišnjicu nije bilo moguće objaviti razloge raskola koji

talenata koji će jednog dana braniti boje dubrovačkog kluba u Hrvatskoj i svijetu. Taj specifikum poznat je kao 'Jugova škola'. I zato dragi jugaši, sadašnji i bivši, igrači, treneri, članovi Uprave dubrovačkog sportskog velikana, poštujući vašu dugu i bogatu povijest veselimo se jednako svijetloj budućnosti", podvukao je dubrovački gradonačelnik Mato Franković nakon kojeg je za govornicu stigao i Mladen Drnasin, predsjednik Hrvatskog vaterpolskog saveza. Čestitao je autoru i glavnom uredniku knjige, izrazio divljenje uspjesima Jugaša...

„Ovakvu knjigu mogla je napisati samo osoba koja izuzetno voli svoj klub, poznaje ga i spremna se uhvatiti u koštac s vremenom”, podvukao je Drnasin.

Sve nazočne, a mnogi su došli na promociju knjige, prvi je pozdravio Ognjen Kržić, bivši uspješni igrač, od 2012. sportski direktor. Najavio je govornike: Dumančića, Frankovića i Drnasina nakon kojih su se ispred mikrofona našli još Maro Joković, koji je

u kapici Juga osvojio čak 31 trofej, te prvi među jednakima u Jugovoj momčadi, Xavi Garcia. Jugov kapetan najavio je i ustupio govornicu glavnom 'krivcu' što je Jugova priča napokon ugledala svjetlo dana.

„Na glavnoj godišnjoj Skupštini Plivačkog kluba Jug koja je održana 28. prosinca 1952. donesen je zaključak kojim se zadužuje Upravni odbor kluba da pokrene sve aktivnosti u cilju izdavanja knjige '30 godina Juga' povodom nadolaze-

su se dogodili u klubu 1940. godine zbog političkih razloga. Za četrdesetu godišnjicu smo prvi i jedini put ispali u drugu ligu, a za pedesetu godišnjicu smo još uvijek bili u tolikoj krizi da nismo imali ni svoje prostorije. Šezdeseta godišnjica je bila idealna prigoda zbog osvajanja Lige prvaka, ali i tada smo konceptualno pogriješili. Ratna vremena su nam obilježila sedamdesetu godišnjicu i razumljivo je kako se tada nije ni razmišljalo o

izdavanju knjige. Kao predsjednik kluba za sedamdeset i peti rođendan pokušao sam inicirati izdavanje knjige, ali i to je bio još jedan bezuspješan pokušaj. Svjedočio sam kako su komisijama koje su radile na konceptu knjige problemi (među ostalim) bili i koliko se nečijih fotografija smije pojaviti ili pak koja se imena nikako ne smiju objaviti (zbog kasnijeg rada na štetu kluba). Neki su se događaji pokušali zatajiti, raspravljalo se i o tome kako zaslužni pojedinci moraju dobiti jednaki broj slova u knjizi, a na kraju se poja-

manjak novca u klupskoj blagajni ili iskrasne neki drugi problem. I upravo zato što ne želimo da nam se povijest ponovi, ovu knjigu objavljujemo za 95. rođendan kluba s naslovom 'Pet do 100!'. Rad na ovoj knjizi, koju napokon držite u ruci, započeo sam prije dvije godine. Puno vremena proveo sam u definiranju njenog sadržaja, a najviše sam vremena posvetio traganju za pravednim kriterijem odabira svih onih jugaša koji trebaju biti posebno predstavljeni razgovorom ili svojom pričom. Po svakom postavljenom kriteriju uvijek bi

mi 'ispod crte' ostali neki dragi i/ili zaslužni jugaši, a neki za koje sam imao zamolbe ili zahtjeve da ne budu predstavljeni u ovoj knjizi ostajali su mi 'iznad crte', istaknuo je Konsuo, a nakon što je napravio đir kroz povijest Juga, nizio zanimljivosti iz povijesti, ispričao koliko je prikupio materijala, bilo je jasno kako prva knjiga o najuspješnijem hrvatskom vaterpolskom klubu (64 trofeja) nema čak, već samo 556 stranica.

Svi na jednom mjestu

Generacije i generacije Jugaša su došle na promociju knjige. Izuzev velikih utakmica odigranih u Gružu teško se sjetiti kad ih je toliko bilo na jednom mjestu.

Došli su čelni ljudi Grada i Županije, gradonačelnik Mato Franković i župan Nikola Dobroslavić, europalamentarka Dubravka Šuica, saborska zastupnica Sanja Putica, državni tajnici Nikolina Klaić i Frano Matušić, predsjednik gradskog vijeća Grada Dubrovnika Marko Potrebica...

Osim predsjednika Mladena Drnasina HVS je predstavljao i glavni tajnik Renato Živković, zatim došao je i legendarni splitski vaterpolist Milivoj Bebić...

vio i problem nestanka starih fotografija iz klupske arhive. Iskustvo vođenja projekata me naučilo da kada neki projekt dođe u slijepu ulicu, kao što naša knjiga nesumnjivo jest i to više puta, potrebno je sve resetirati i krenuti ispočetka. Tako više nema komisija za izdavanje knjige, a sva je krivnja za eventualni neuspjeh svedena na jednu osobu – glavnog urednika. Stoti je rođendan na pragu, a mi baš za svaku okruglu godišnjicu imamo ili

*U povodu 90. godišnjice UŠ „Luka Sorkočević“
Dubrovčani i Tivćani održali zajednički koncert*

Suradnja muzičkih škola Dubrovnika i Tivta

Priredila:
Pina Bujanja

U organizaciji Turističke zajednice grada Dubrovnika **u subotu, 18. svibnja, s početkom u 19 sati, ispred crkve sv. Vlah** održan je nastup orkestra Umjetničke škole „Luka Sorkočević“ iz Dubrovnika i puhač-

kog orkestra Muzičke škole Tivat.

Koncert je održan u povodu obilježavanja 90. godišnjice UŠ „Luka Sorkočević“ iz Dubrovnika.

Ovo je još jedna u nizu suradnji navedenih škola koja je započela školske godine 2017./18., a realizira se zajedničkim nastupima dvaju orkestara.

Ovacije, aplauzi, divljenja, čestitke, radost i zadovoljstvo, pa još sve to doživljeno u drugom gradu, Gradu koji zna što je muzička kultura, kako se ona gradi i čuva.

Realizaciju koncerta pomogao je Sekretarijat za kulturu i društvene djelatnosti Općine Tivat.

Muzička škola Tivat (1964.)

Svoje korijene može pronaći u tradiciji prvog orkestra u Tivtu, osnovanog 1891. godine pod nadzorom muzički obrazovanog učitelja Antuna Žeželića. Godine 1900. pri „pučkoj školi” formira se jedno odjeljenje muzičke škole. Od 1903. godine preko tamburaškog društva, pa 1909. godine osnivanjem Glazbeno-prosvjetnog društva, pristupilo se ozbiljnom i temeljitom radu ne samo učenja sviranja instrumenta, već i upotrebi teorije muzike.

Ratne okolnosti utječu na razvoj muzičke kulture u tivatskoj sredini, ali se njezina potreba ne gasi.

Školu 1964. godine pri Radničkom univerzitetu formira Općina Tivat, kao osnovnu muzičku školu koja svoj rad počinje s tri nastavnika i tri instrumentalna odsjeka.

Razvoj muzičkog školstva u državi nameće promjene i u Muzičkoj školi Tivat.

Školske godine 2005./06. otvoreno je područno odjeljenje Škole u Radovićima, a školske godine 2012./13. škola dočekuje i prvu generaciju učenika srednje muzičke škole za puhačke instrumente.

U lipnju 2013. godine škola je licencirana i za obrazovni profil klavirista, čime je zao kružen projekt specijalizirane srednje škole za puhačke instrumente i klavir.

Prepoznata po mnogim projektima i po suradnji s eminentnim pedagogima puhačkih instrumenata, škola dobiva epitet specijalizirane škole za puhačke instrumente.

Nezaobilazna suradnja Muzičke škole Tivat i profesora puhačkih instrumenata s Kraljevske akademije iz Stockholma pridonijela je razvoju ovog projekta, po kojem je škola prepoznata i izvan granica Crne Gore.

Ovakvom politikom razvoja i suradnjom s mnogim uglednim umjetnicima i pedagogima puhačkih instrumenata dostignut je željeni cilj.

Školske godine 2018./19. ima: 341 polaznika u osnovnom obrazovanju i 22 učenika u srednjem muzičkom obrazovanju.

Od školske godine 2012./13. škola nosi naziv JU Muzička škola Tivat.

Dan škole je 25. studenoga.

Puhački orkestar

Osnovan je školske godine 2006./07. kao manji ansambl pod dirigentskom palicom profesorice Mile Veličković.

Od 2008. godine do danas orkestrom je dirigiralo više muzičkih pedagoga: Tamara Radonjić Fištrić, Goran Tur-

kalj, Nevila Klakor i Martina Vuksanović.

Orkestar je nastupio u različitim programima natjecateljskog i koncertnog sadržaja u: Kotoru, Tivtu, Cetinju, Podgorici, Herceg Novom, Rovinju, Puli, Dubrovniku i drugim mjestima.

Godine 2015. pod dirigentskom palicom Nevile Klakor

orkestar se prvi put pojavljuje na Državnom natjecanju i osvaja PRVU NAGRADU.

Pod dirigentskom palicom Martine Vuksanović 2017. godine na Državnom natjecanju orkestar osvaja PRVU NAGRADU, a 2019. godine na istom natjecanju osvaja DRUGU NAGRADU.

Uz klasični program orkestar vrlo uspješno njeguje i repertoar zabavne muzike.

Članovi orkestra nastupali su u sastavu Simfonijskog orkestra CG, orkestra Muzičke akademije Cetinje, kao i orkestra Glazbeno-prosvjetnog društva Tivat, Gradske muzike Budva i Kotor.

Orkestrom sada dirigira Martina Vuksanović, profesorica trombona.

(3)

DOPUŠTENJEM AUTORA,
PREDSTAVLJAMO VAM JAKO
ZANIMLJIVU PUBLIKACIJU SREĆKA
POSPIŠILA KOJA ĆE NAS VRATITI U
NEKA ZABORAVLJENA VREMENA

Škrinjica nostalgije – Čestitke u očima prošlosti

Hrvatske domoljubne čestitke i razglednice

Pod pojmom domoljubna razglednica mogu se u užem smislu shvatiti razglednice i čestitke koje sadrže konkretne nacionalne simbole kao što su grb i zastava

Brača Kreš, Zagreb 1901.

Piše:
Joško Katelan

Čestitke i razglednice su ubrzo nakon svog pojavljivanja postale i predmet sakupljanja. Autor „Škrinjice“ nam takvu praksu temeljito pojašnjava riječima „...Da bi se ondašnje sakupljače uputilo na koji način čuvati čestitke i razglednice, počeli su izlaziti stručni filokartistički časopisi sa savjetima o njihovom očuvanju i sortiranju, i u drugim zemljama osim Njemačke - 1898. godine u Italiji (Cartolina postale illustrata), 1899. godine u Francuskoj (L'amateur de la carte postale),

Dolazak Hrvata u Hrvatsku 638. godine, 1902.

Hrvatske narodne nošnje 1935.

1900. godine u Mađarskoj (A kepes levelezolap). Prvi skup sakupljača razglednica upriličen je 16. svibnja 1900. godine u Pragu.

Sakupljanje razglednica i čestitaka, te stvaranje privatnih zbirki rezultiralo je i organizi-

ranjem izložaba. Prva Međunarodna izložba organizirana je 1898. godine u Leipzigu, a prva Svjetska izložba održana je 1899. godine u Francuskoj (Nizza), da bi zatim slijedilo organiziranje izložaba u Veneciji, Budimpešti i Parizu.

Hrvatske narodne nošnje 1935.

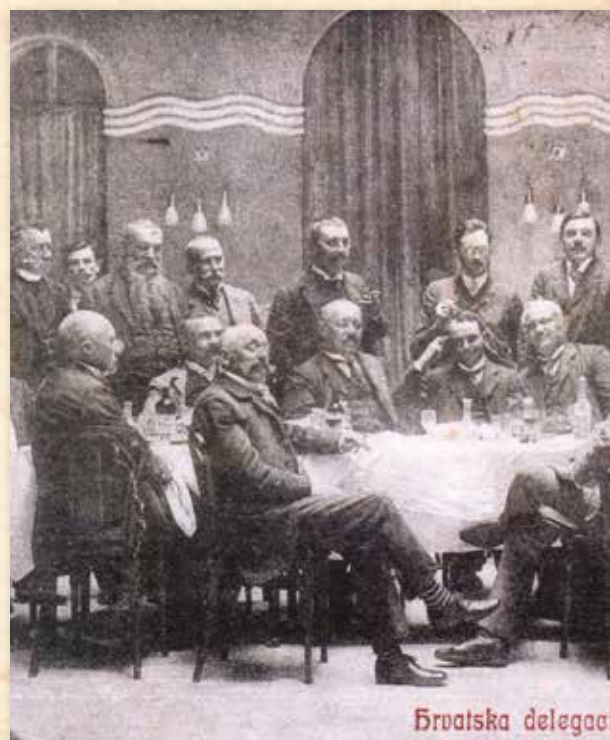
Osijek 1900.

Zahvaljujući tadašnjim sakupljačima sačuvani su danas u privatnim zbirkama i muzejima najstariji primjerci čestitaka i razglednica koji na najzorniji način svjedoče o tehnikama tiska. Stare razglednice gradova i naselja su vjerodostojan povijesni dokument o tome kako su se razvijali i arhitektonski mijenjali, a likovni motivi na čestitkama nose obilježja i simbole vezane uz određene blagdane.“

Kako je lipanj najznačajniji mjesec u najnovijoj hrvatskoj povijesti, za ovaj broj Glasnika odabrali smo prigodno poglavlje „Škrinjice“ koje se bavi hrvatskim domoljubljem kao motivom na čestitkama i razglednicama. Riječima autora, Pospišila, „...U velikom mnoštvu motiva koji su se pojavili krajem 19. i početkom

20. stoljeća na čestitkama i razglednicama, veliku skupinu zauzimaju one s domoljubnim motivima. Iako se Hrvatska u to vrijeme nalazila u sastavu Austro-ugarske monarhije, razglednice s hrvatskim domoljubnim motivima nalazimo i na našem tržištu.

Pod pojmom domoljubna razglednica mogu se u užem smislu shvatiti razglednice i čestitke koje sadrže konkretne nacionalne simbole kao što su grb i zastava, koji su ponekad osnaženi i tekstualnom porukom (Sve za vjeru i za dom, Bog i Hrvati, Vjera u Boga i Hrvatska sloga ...) pa čak i himnom ili domoljubnom pjesmom. Jednu takvu razglednicu s notnim zapisom i tekstom hrvatske himne (pod nazivom Hrvatska domovina) izdao je osječki nakladnik Selzer i Rank oko 1930.

Oriovac, Slavonija 1907.

Hrvatski tamburaški mješoviti zbor „Javor“, Gyor, 1915.

Sisak 1907.

godine. Domoljubni karakter imaju i razglednice s povijesnom tematikom. Kao motiv korišten je većinom pretisak umjetničkih djela slikara koji su inspiraciju pronašli upravo u trenucima iz hrvatske nacionalne povijesti. Tako na razglednicama u izdanju Edition Čaklović iz Zagreba nalazimo u umanjenoj verziji djela Otona Ivekovića (Krunidba kralja Tomislava, Zrinski pred Sigetom, Smrt Petra Svačića), Celestina Medovića (Dolazak Hrvata), a u nakladi Rudolfa Polačka iz Zagreba izdana je kolaž razglednica s motivima borbe bana Jelačića protiv Mađara (Vjera Bonifačić - Junaštva Hrvata pod vodstvom bana Jelačića). Osim toga, na domoljubnim razglednicama nalazimo povijesne ličnosti i to ne samo vladare, već i veli-

kane iz nacionalnog kulturnog i znanstvenog života - pjesnike, jezične reformatore, književnike, skladatelje (Stjepan Radić, August Šenoa, Ljudevit Gaj itd.). Konačno, u posljednju i najbrojniju skupinu razglednica i čestitaka s domoljubnom tematikom možemo u najširem smislu ubrojiti i one s motivima narodnih nošnji. Iako one spadaju u veliku zasebnu skupinu s folklornim motivima, ipak predstavljaju izraz domoljublja, jer narodna nošnja nekad je bila najočitiiji izraz pripadnosti ne samo lokalnoj zajednici gdje je nošena, već i samom narodu.

Ovdje prikazujemo samo one koje su bile najznačajnije piscu ovih redaka, a vas pozivamo da u knjizi pogledate svo mnoštvo koje nam nudi Srećko Pospisil.

Trogir 1907.

Krapina 1909.

Ivan Tisov, Slavlje hrvatske kazališne umjetnosti, 1929.

Križevci 1899.

Vinkovci 1905.

Zagreb 1907.

Zadar 1902.

Rijeka 1909.

Sisak 1900.

„Krunisanje Zvonimira“, Ferd Kikerec, 1929.

Hrvatski preporoditelji

Petar Preradović, poznati hrvatski pjesnik, prevoditelj i general, rođen je 19. ožujka 1818. godine u Grabrovnici kraj Pitomače. Djetinjstvo i školske dane proveo je u Đurđevcu i Grubišnom Polju, odakle mu je bio otac, vojni dočasnik. Petar je pohađao vojnu akademiju u Bjelovaru i u Bečkom Novom Mjestu, a tijekom školovanja prelazi s pravoslavlja na katoličanstvo. Susreti s domoljubima onoga vremena, posebno s Ivanom Kukuljevićem Sakcinskim, ostavit će na njega velik trag, tako da se okreće materinskom jeziku i isticanju hrvatske kulturne i jezične baštine, s naglaskom na domoljublje. U tom su smislu posebno poznate njegove pjesme „Pozdrav domovini“, „Rodu o jeziku“ i „Jezik roda moga“. Svoj entuzijazam posvetio je ilirizmu, te je uz Ivana Mažuranića i Stanka Vraza postao vrlo utjecajan pjesnik. Umro je 18. kolovoza 1872. god. u austrijskom mjestu Fahrafeldu, a pokopan je u Beču. Sedam godina poslije njegovi posmrtni ostaci preneseni su s bečkoga groblja na zagrebački Mirogoj.

Hrvatski preporoditelji

Ljudevit Gaj, hrvatski preporoditelj, književnik, političar, zastupnik u Hrvatskom saboru, te tvorac ilirizma i vođa hrvatskog narodnog preporoda, rođen je 8. srpnja 1809. u Krapini. U rodnom gradu završio je osnovnu školu i prvi razred gimnazije. Školovanje nastavlja u njemačkoj gimnaziji u Karlovcu te na studiju filozofije u Beču i Grazu. Godine 1830. u Budimu objavljuje Kratku povijest horvatsko-slaven-skog pravopisanja. Među hrvatskim narodom iznimno prihvaćenu pjesmu „Još Hrvatska ni propala“ napisao je 1833. godine:

Još Hrvatska ni propala

Još Hrvatska ni propala dok mi živimo,
visoko se bude stala kad ju zbudimo.

Ak je dugo tvrdo spala, jača hoće bit,
ak je sada u snu mala, će se prostranit.

Hura! nek se ori i hrvatski govori!

Ni li skoro skrajnje vrijeme da nju zvisimo,
ter da stransko teško breme iz nas bacimo?

Stari smo i mi Hrvati, nismo zabili
da smo vaši pravi brati, zlo prebavili.

Hura! nek se ori i hrvatski govori!

Oj, Hrvati braćo mila, čujte nasu riječ,
razdružiti nas neće sila baš nikakva već!

Nas je nekad jedna majka draga rodila,
hrvatskim nas, Bog joj plati, mlijekom dojila.

Hura! nek se ori i hrvatski govori!

Godine 1835. pokrenuo je „Novine horvatzke“. Bile su to prve novine u Zagrebu na hrvatskom jeziku. „Novine Horvatzke“ izlaze i danas pod imenom „Narodne novine“ i predstavljaju službeni list Republike Hrvatske. U Zagrebu je Gaj utemeljio i tiskaru. Jedan je od osnivača Narodne stranke koja je nosila još ime Ilirska stranka. Umro je u Zagrebu 20. travnja 1872.

Vjekuša i Dačica

Skandal u srednjevjekovnom Kotoru – Kako je ljubav pobijedila običajne i zakonske norme

Piše:

Mašo Miško Čekić

Bokeške ljubavne priče još nisu sabrane u knjigu koja bi od zaborava sačuvala miris starih đardina u kojima lutaju sneni pogledi, trepere uzdasi zaljubljenih, a tišinu ponekada naruše tihi jecaji. O njima govore i brojni sačuvani stihovi kojih nema u našim čitankama, dok se neke daleke ljubavi, često i izmišljene, šepure na stranicama udžbenika. I guslara, koji su vjekovima čuvali ljubavne stihove, danas je manje i čini se kao da nikada nisu pjevali o ljubavi.

Prošlost Boke, kao neiscrpno vrelo života i putokaz trajanju, ima i istoriju ljubavi čije stranice tek moramo iščitati na pravi način. Jer ljubav, tajna i javna, prihvaćena, nametnuta, uslovljena, iščekivana, spontana... nosi jedinstvenu priču i golemu pouku. Za nauk. Za novu generaciju. I niko ne može znati koliko je priča ispričano u Boki jer nastaju i danas, svakog časa! Javne i tajne, nametnute mi-

lom ili silom, s računom i bez njega, velike i male...

Godina je 1430.

Mlad i stasit Crnogorac, Dačica Dobrekov Gačović iz Veljih Zalaza, silazio je redovno na kotorski pazar. Prodao bi nešto kaštradine i vješto izrađene lukove za strijele, kupio što je trebao i mogao, pa uz pestingradske strane, nazad u Velje Zalaze. Ko zna koliko puta tako do onoga dana kada je ugledao Vjekušu, plemkinju iz porodice Paskvali. Po zakona onoga vremena nisu se smjeli ni sresti, a kamoli gledati.

A oni su se sreli, pogledali i zaljubili!

Po običaju, Vjekuša je iz kuće mogla izaći samo do crkve, u pratnji starijih, prekrivena velom do zemlje.

Kada i gdje su se ugledali, koliko puta su se sreli, kako su ljubav jedno drugom iskazali – sve je tajna. Dragi moji, malo maštajte, razigrajte vlastita sjećanja, dodajte i oduzmite neki damar i dobićete priču o zaljubljivanju Vjekuše i Dačice.

Sve ostalo se zna. Sve je bilo javno.

Skandal je potresao Boku i crnogorska brda.

Vjekuša je pobjegla sa Daćicom u njedra Pestingrada, put Veljih Zalaza, daleko od roditelja, rođaka, straže kotorske i strogog zakona. Za porodicu i vascijelo plemstvo istina je dobila oblande: djevojka plemićke krvi je oteta!

Otmicar je Crnogorac!

I tako se pričalo o otmici, mada su svi znali da je Vjekuša za Daćicu svojevrijedno pobjegla. Za porodicu, u javnosti, više nije postojala, sem za babu po majci, Jelušu Buća rođenu Bolica.

Pestingrad

Ona je testamentom, a umrla je godinu dana nakon što se Vjekuša udala, njoj ostavila izdržavanje od prihoda iz vinograda i posjeda u Dumidranu. Veliko imanje može joj i pripasti, rekla je baba na smrti, ako Vjekuša dođe u Kotor i uda se za drugog čovjeka. Tada njoj i njenim nasljednicima pripada Dumidran. Ako ne ostavi Daćicu, prihode od imanja može koristiti dok je živa, a potom imanje pripada Vjekušinom bratu Jakši. Tako je naredila baba Jeluša.

Vjekušin otac Luka Jakova Paskvali, gotovo devet godina je živio u sjenci sramote koju mu je priredila kćer. Stezao je srce, ali nije prestao da je voli!

Godine 1439. otac Luka objavljuje da oprašta kćeri i zetu i pored toga što je teško uvrijeđen njihovim postupkom.

„Ne želeći da unesreći kćerku, daje kćerki blagoslov, da ne bi padala u očajanje, već živjela zadovoljno u ljubavi sa onim kojega je njeno srce izabralo”, ostalo je zapisano u arhivskom dokumentu. U prisustvu svjedoka Marina Buće Protovestijara, sina Ivanova, unuka čuvenog Nikole Buće,

Velji Zalazi

protovestijara cara Dušana (bili su vlasnici velikog imanja u Tivtu), Vjekuša i Dačica pali su na koljena tražeći oprost od oca i tasta, obećavajući pokornost.

Sve je zapisano 23. februara 1439. godine.

I tu nije kraj.

Otac se pomirio sa kćerkom i oprostio njoj i zetu, uz uslov: Vjekuša se morala odreći mira vrijedog oko 1.000 perpera. Tada je to velika svota za koju se moglo kupiti desetak zanatlijskih kuća u Kotoru ili više vinograda i imanja u Zalivu ili dvije plemićke palate u starom Gradu. Oprost da, ali plemićka imovina nekome nižega ranga, još pri tom Crnogorcu – nikada! Zapovijest je to onoga vremena i tadašnjih običaja. Makar bio i zet.

Vjekuša je mogla da bira babino imanje i očev miraz ili Dačica.

Izabrala je Dačicu!

Dačica je sa stricem, mjesec dana nakon pomirenja sa tastom, zakupio veliko crkveno imanje u Dobroti i preselio se iz Veljih Zalaza. Istoričari smatraju da od Dačice (Dančo, Danilo) potiču Dančulovići u Boki. Tu je i Dančulovina u Tivtu i...

U dokumentima se više ne pominju Vjekuša i Dačica. Nije ni važno. Njihova imena zabilježila je istorija na najljepši mogući način: ljubavnom pričom koja se pamti skoro 600 godina.

Velji Zalazi

160 GODINA OD SMRTI BANA JOSIPA JELAČIĆA

Prije 160 godina, preminuo je ban Josip Jelačić, čovjek koji je cijeli život posvetio Hrvatskoj i prvi nosio trobojnicu

Piše:

Andrea Latinović, CHK

Josip grof Jelačić Bužimski bio je general i ban hrvatski, dalmatinski i slavonski od 1848. do 1859. godine, član plemićke obitelji Jelačić te jedan od najznačajnijih hrvatskih političara, kako u 19. stoljeću, tako i u cijeloj povijesti Hrvata.

Rođen je u Petrovaradinu u Srijemu, 16. listopada 1801. godine, u kojemu je njegov

otac Franjo, podmaršal austrijske vojske, bio zapovjednik slavonske Vojne krajine. Majka mu je bila Ana, djevojačkog prezimena Portner. Prošlost roda Jelačića tijesno je povezana s poviješću hrvatskoga naroda. Podrijetlom su bili iz Like i Josip Jelačić je često isticao svoje ličko podrijetlo.

Četiri stoljeća pripadnici obitelji Jelačić bili su ratnici, istaknuti krajiški časnici, visoki vojni zapovjednici, državnici, svećenici, prosvjetitelji, dobrotvori i pisci

Josip Jelačić školovao se na najelitnijoj plemićkoj školi svoga vremena, bečkom Therezianumu, u kojoj su se sinovi plemića i velikaša odgajali za administrativnu i vojnu službu u Austro-Ugarskom carstvu.

Vojničko službovanje započinje u Galiciji kao potporučnik u Trećoj konjaničkoj pukovniji, a nastavlja u hrvatskim gradovima ondašnjeg Austro-Ugarskog carstva, a u skladu s time napreduje u činovima. Iz ondašnjih pisama njegovih nadređenih vidimo da dobro

vlada njemačkim i latinskim jezikom te da je dobro upućen u vojne i administrativne značnosti i da je dobar mačevalac i konjanik.

Nadređeni su ga hvalili i kao odličnog stratega, organizatora, vojskovođu i napominjali da je spretan, radin, uslužan, blag, pravedan, brižan, šaljiv i vesele naravi. U predasima vojnih pohoda piše pjesme od kojih su neke toliko popularne da se pjevaju kao koračnice u Habsburškoj monarhiji, a i velik broj ih je spjevan njemu u čast.

Kralj Ferdinand I. (V.) Habsburg imenuje ga 23. ožujka 1848. godine u Beču hrvatskim banom i tajnim kraljevskim savjetnikom i unapređuje u čin generalmajora i zapovjednika obiju banskih pukovnija, glinske i petrinjske, a Jelačić 8. travnja 1848. godine u Beču polaže bansku prisegu i te je imenovan feldmaršallajtnantom (podmaršalom) i vojničkim zapovjednikom u banskoj i krajiškoj Hrvatskoj.

Svečanost njegova ustoličenja prati svečanost otvaranja Hrvatskog sabora 6. lipnja, prvoga hrvatskog građanskog Sabora na osnovi izbornog reda utemeljenog po načelima građanskog liberalizma, s ukupno 191 zastupnikom, kojem prethode skupštine s preko nekoliko stotina predstavnika hrvatskog naroda održane 17., 22. i 25. ožujka 1848. godine u Zagrebu s donešenim narodnim programom.

Ban Jelačić 25. travnja 1848. godine proglašava ukinjanje kmetstva. Zapravo, Jelačić samo potvrđuje da je kmetstvo ukinuto i da nema obaveze tlake i daća, što se često seljacima nametalo, iako je kmetstvo ukinuo još Josip II.

Zbog manifesta kojeg je u ime Hrvatskog sabora predao

caru Ferdinandu V, u kojoj se zahtjevalo uređenje monarhije kao federacije ravnopravnih naroda te zbog traženja da se u Hrvatskoj Trojednici obnovi banska vlast od Drave do mora dovodi do mađarskih prijetnji ratom te u Hrvatskom saboru 4. srpnja 1848. godine ban Jelačić dobiva novac i dragocjenosti prisutnih za opremanje vojske za otpor Mađarima.

Nakon neuspjelih pregovora s mađarskim predsjednikom vlade Batthyanyja završavaju kratkom objavom rata riječima: Batthyany: "Vidimo se na Dravi", na što mu je ban Jelačić odgovorio: "Nema potrebe da se umarate. Vidimo se na Dunavu".

Ulazak u Budim i Peštu

Pod zapovjedništvom kneza Windischgraetza 16. prosinca 1848. godine pokrenuta je vojna operacija protiv Ugarske. Vojska je bila podijeljena na tri zbora, a prvim je zapovijedao ban Jelačić s kojim je ušao u Budim i Peštu 5. siječnja 1849. godine.

Novi vladar car i kralj Franjo Josip I. imenuje bana Jelačića 2. prosinca 1848. godine gubernatorom Rijeke s pripadajućom zemljom te civilnim i vojnim gubernatorom Dalmacije čime se većina hrvatskih povijesnih i etničkih područja ujedinjuje pod upravom jedne osobe, bana Jelačića.

Ban Jelačić, feldmaršal Windisch-Grätz te feldmaršal grof Radetzky bili su junaci koji su spasili staru Habsburšku Monarhiju: Radetzky je ugušio revoluciju u Italiji, Jelačić u Mađarskoj i Beču, a Windisch-Grätz u Češkoj. Ovaj slavni trojac imali su toliko veliki ugled u Habsburškoj Monarhiji da su vojnici na svoje mačeve davali urezati slova WIR (kratica za Windisch-Grätz,

Iellachich, Radetzky), a koja je na njemačkom značila "mi".

Josip Jelačić jedan je od hrvatskih pionira emancipacije Židova u Hrvatskoj te nije zaboravio potporu hrvatske židovske zajednice za vrijeme revolucionarnih kretanja 1848./49. Za spriječavanje progona hrvatskih Židova ban Jelačić imenovao je prijeki sud i izdao proglas u kojem je rekao "da nas sve bez razlike vjere mora ujediniti sloga i bratimstvo".

Naporima bana Jelačića na očuvanju hrvatske autonomije, potkraj 1849. godine Međimurje se priključuje Hrvatskoj, hrvatski jezik postaje službeni jezik, a u dopisivanju sa središnjim organima službeni je njemački jezik.

Ban Jelačić nikad nije posustao u borbi za hrvatski jezik i u dopisu ministru pravde u Beču Karlu Krausu od 8. travnja 1853. godine piše: "jer jedna od najljepših osobina hrvatskog naroda jest, da on svoj jezik nadasve ljubi... i baš ograničenja u jezičnom pogledu koja je htio mađarski sabor Hrvatima nametnuti, bili su jedan od glavnih uzroka otpora hrvatskog naroda protiv Mađara".

Podupire osnivanje i povezivanje trgovačko-obrtničkih komora na području sjeverne Hrvatske i 1854. godine osniva Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo. Protivi se uvođenju žandarmerije, zalaže se za izgradnju cesta i željeznica i unaprjeđenje privredne djelatnosti.

Prigodom vjenčanja kralja Franje Josipa 1854. godine, ban Jelačić biva odlikovan grofovskim plemstvom, a banica Sofija imenovana je kraljičinom dvorskom damom. Sa suprugom Sofijom je imao jedno dijete, kćer koja umire 1855. godine od kolere, ne

napunivši ni godinu dana od rođenja.

Ban Josip Jelačić umro je u noći 19. na 20. svibnja 1859. godine, nakon duge i teške bolesti, a pokopan je 26. svibnja 1859. godine u Novim Dvorima. Njegovo je ime zauvijek upisano u knjigu hrvatskih velikana...

Manje poznate činjenice o životu Josipa Jelačića: Puno ime Josipa Jelačića je Josip Jelačić Bužimski

Jelačići su bili stara hrvatska plemićka obitelj čiji su po jedini članovi imali značajnu ulogu u odvijanju presudnih političkih i vojnih događaja u hrvatskoj povijesti.

Nosili su plemićki naslov Jelačići od Bužima ili Jelačići Bužimski, prema naselju koje je nekad bilo na području Turške Hrvatske, a danas je na krajnjem sjeverozapadu Bosne i Hercegovine, uz granicu s Republikom Hrvatskom.

Prvi je počeo koristiti hrvatsku trobojnicu

Te, revolucionarne 1848. godine, "rodila" se i hrvatska zastava. Dotadašnje hrvatske zastave bile su ponajprije zastave hrvatskih banova, koje su kao simbol bana predstavljale Trojednu Kraljevinu.

Pritom nije bilo nikakve mogućnosti masovnijeg korištenja takvih zastava, pa se može reći da u javnosti gotovo da i nije bilo prisutno ono što se može označiti hrvatskom zastavom. Jelačićeva instalacijska zastava je sve to promijenila. Tijekom sljedećih godina, hrvatska trobojnica (s grbom ili bez njega) upotrebljavana je kao hrvatska nacionalna i državna zastava.

Ban Jelačić nije ukinuo kmetstvo već je potvrdio njegovo ukidanje

Ban Jelačić proglasio je 25. travnja 1848. godine ukidanje kmetstva, odnosno, on je samo potvrdio da je kmetstvo ukinuto, iako je kmetstvo ukinuo još Josip II. Zbog tog proglašenja je Jelačić postao omiljen na selu.

Vojnici ga obožavali, Karl Marx prezirao

Jelačić i njegovi kolege Windisch-Grätz i Radetzky bili su zbog gušenja revolucija toliko popularni među vojnicima Habsburške monarhije, da su ovi na svoje mačeve urezivali slova WIR (Windisch-Grätz, Illachich, Radetzky).

Karl Marx je Hrvate zbog pristanka uz Jelačića smatrao nazadnim reakcionarnim narodom koji 'treba završiti u ropotarnici povijesti', a Jelačića prezirao. Komunisti u Hrvatskoj prešutjeli su ovaj stav prema Hrvatima, ali nisu skrivali svoju mržnju prema Jelačiću čiji su spomenik prvom prigodom uklonili.

Oženio je 16-godišnju groficu, njihova jedina kćer umrla je od kolere

Grofica Sofija Jelačić (rođ. Stockau) rođena je 31. siječnja 1834. u mjestu Napjeda,

Austrijsko Carstvo (današnja Češka Republika), u obitelji grofa Georga i Francizce Stackau. Imala je tri brata i jednu sestru te je još kao mala oboljela od kostobolje. Za svoj boravak u Trojednoj Kraljevini često se liječila u Topuskom te je time pripomogla promoviranju tamošnjih toplića.

Josipa Jelačića upoznala je u proljeće 1850. i u travnju iste godine su se zaručili da bi vjenčanje šesnaestogodišnje grofice s pedesetogodišnjim banom uslijedilo 22. srpnja 1850. godine u Napjedu u Moravskoj. Sa Sofijom je imao jedno dijete, kćer koja je umrla 1855. godine od kolere, ne napunivši ni godinu dana od rođenja.

Govorio je šest jezika

Pisma pretpostavljenih tijekom vojničke službe navodila su da govori i piše njemački, hrvatski, francuski i mađarski i prilično dobro talijanski i latinski, da je upućen u vojničke znanosti i da teži višoj naobrazbi, da je dobar mačevalac, izvrstan strijelac i izvanredan jahač, strateg, organizator, vojskovođa. Pričalo se da je spretn, vrijedan, radišan, marljiv, ali i blag, pravedan, brižan, šaljiv i vesele naravi...

Osnovao je prvo narodno kazalište

Dana 13. prosinca 1851. godine upućuje poziv za izgradnju Hrvatskog kazališta, jer 'bez narodnog kazališta ne ima nade da će se razviti naša književnost, dakle ni napredak našega duševnog izobraženja'. Vlada prikupljenim prilozima otkupljuje Stankovićevo kazalište (na križanju Ćirilometodske i Freudenreichove ulice) i prva predstava održana je 29. siječnja 1852. godine u tom prvom narodnom kazalištu u Hrvata.

Piše:
Marija Mihaliček

Nekad bogata pokretna kulturna baština prikupljana u palačama pomorskih i plemićkih obitelji iz Boke kotorske osipala se i nestajala tijekom vremena. Ono što je ostalo poslije izumiranja nasljednika, migracija, ratova, potresa, a najviše nebrige za ovaj najosjetljiviji segment kulturnog naslijeđa, danas se samo malim dijelom sačuvalo kao privatno obiteljsko naslijeđe ili u fragmentima ako je naslijeđe postalo dijelom muzejske i arhivske građe u baštinskim ustanovama ili je kao dio crkvenih riznica postalo javno dostupno svjedočanstvo prošlosti...

Nepokretna imovina poznatih pomorskih obitelji – palače i kapetanske kuće – od ruševina sve više postaje dio suvremenog života, dobivajući nove namjene i turističku valorizaciju. To nije slučaj s pokretnim kulturnim naslijeđem koje je u tom pogledu na margini zanimanja i još nije prepoznato kao kulturna i muzejska vrijednost. Zato sam iznijela potrebu prezentiranja

primjera obiteljskih ostavština u primorskim mjestima Perastu, Dobroti, Prčanju i istaknula njihov značaj kao svjedočanstva pomorske tradicije, kulturološkog i civilizacijskog identiteta vlasnika, stanovnika ovog prostora. I ovaj segment naslijeđa dio je svjetske kulturne baštine koji zahtijeva adekvatnu zaštitu, održavanje i stvaranje uvjeta za prezentaciju u kulturno-turističkoj ponudi. Ipak, danas se može govoriti o izvjesnim pomacima u kulturnoj infrastrukturi u domeni muzejske prezentacije na području Kotora, ali bez vraćanja u funkciju Memorijalnog muzeja obitelji Visković u Perastu koji od 1979. godine ne postoji.

Kulturno-historijsko naslijeđe ove obitelji dragocjeno je i mora se konačno shvatiti da je nedopustivo razdvajanje bogate arhivske, bibliotečne građe i muzejskog materijala od ambijenta kome pripada, od obiteljske palače. To je moralna obveza društva prema onima koji su kulturnu baštinu stvaranu generacijama svojih predaka od XVI. do polovine XX. stoljeća ostavili da bude javno kulturno dobro u neodvojivoj cjelini. Arhitektonski kompleks Viskovića devastiran je desetljećima, a

vrijedne pokretne pohranjene su u Muzeju grada Perasta. O palači Visković se posljednjih desetljeća razmišlja kao o nekretnini – ruševini koja ima veliku tržišnu vrijednost zbog njezina položaja i atraktivnosti, a da se zadovoljenje njezine memorijalne, historijske i kulturne vrijednosti rješava s nekoliko kvadrata „memorijalne sobe“.

Ostavštinu Viskovića prikazala sam i u svjetlu prioriteta razvoja kulturnog turizma, s golemim potencijalom koji nosi njezina jedinstvenost – spoj arhitekture i ambijentalnih vrijednosti i muzejskog, bibliotečnog i arhivskog sadržaja koji joj pripada, po čemu je jedinstvena u ukupnoj kulturnoj baštini Boke kotorske i države Crne Gore.

Revalorizacija kompleksa Visković: najstarijeg stambenog dijela jedne od najljepših primjera fortifikacije – kule, palače uobličene početkom XVIII. stoljeća i rekonstruirane i dograđene u XIX. stoljeću, bit će u potpunosti ostvarena samo preko ponovno uspostavljene izgubljene memorijalne muzejske funkcije i kulturnom namjenom za ostale prostore palače.

Za čitatelje Hrvatskoga glasnika HGDCG priređujemo serijal u nekoliko nastavaka iz magistarske teme „Porodična kulturna baština u turističkoj ponudi - Ostavština porodice Visković u Perastu“, koja je obranjena 2011. godine na Fakultetu za turizam i hoteljerstvo u Kotoru, a publicirana 2016. godine pod naslovom: „Ostavština porodice Visković u Perastu“, u izdanji OJU „Muzeji“ - Kotor, uz potporu Ministarstva kulture Crne Gore, po programu za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara.

Najvrjedniji primjerci arhivske građe Viskovića

1. Zbirka patenata i dukala pukovnika FRANA VISKOVIĆA

Vrijeme: 1540. - 1739.

Tehnika: rukopis, iluminacija na pergamentu

Dimenzije: 24 × 19 cm (kožni povež)

PAV: XLIII.

Rukopisna knjiga na pergamentu s 44 povezana i paginirana lista. Korice su obložene kožom s bogato ukrašenim zlatnim ornamentom i metalnim pričvršćivačem. Na prvoj stranici je naslov: „Patenti e ducalli del conte, collonello Francesco Viscovich“ i minijatura koja prikazuje

krilatog lava koji se propinje s mora prema uzvišenju na kome je utvrđenje sa zastavom. Lav drži u šapama mač, vagu i duždevski grb. U knjizi postoji još pet identičnih minijatura s krilatom lavom koji s mora dolazi na kopno, a prednjim šapama pridržava zatvorenu knjigu. Ovakav prikaz lava simbolizira snagu Venecije, koja s mora u ratu brani kopno. Početna slova ukrašena su inicijalima, a na početku svakog dokumenta su vješto slikane minijature s grbovima mletačkih duždeva i generalnih providura.

U knjizi su dukali i drugi dokumenti izdati pukovniku Franu Viskoviću (1665. – 1720.) u vremenu 1688. – 1717. od generalnog kaptana Republike Venecije F. Morozinija; od generalnih providura za Dalmaciju i Albaniju: A. Molina i D. Dolfina, A. Močeniga; od mletačkih duždeva: S. Valerija, Đ. Grimanija i drugih uglednika Republike Venecije.

2. Povelja izdata FRANU VISKOVIĆU

Tekst diplome na talijanskom jeziku ispisan je mastilom lijepo oblikovanim slovima. Inicijali u naslovu: „Aloysius Mocenico Del Gra Dux Venetiar“ su jednaki: početna slova su upisana u četvrtasta polja ispunjena stiliziranim floralnim ornamentom. S tri strane je dekoracija u obliku široke trake, omeđene crnom linijom, sa

Vrijeme: 1703.

Tehnika: rukopis, ilustracija na pergamentu

Dimenzije: 50 × 68 cm

Inv. broj: 865

Popis predmeta iz 1970. br. 14.

Veliki salon

stiliziranim floralnim završetkom. Unutar trake je u zaglavlju tamnosmeđe obojen mletački krilati lav koji šapom pridržava grb mletačkog dužda Alojza Močeniga. Polje unutar trake je ispunjeno raznim vojničkim predmetima – ratnim simbolima (topovi, zastave, doboši) koji su kolorirani crveno, plavo i smeđe. Predmeti su postavljeni simetrično oko prikaza lava na horizontalnoj traci, kao i na vertikalnim trakama koje su potpuno identične.

Povelju dodjeljuje mletački dužd Alvize Močenigo FRANU VISKOVIĆU (1665. – 1720.) za vojničke zasluge u mletačkoj službi uz najveće odlikovanje Venecije: orden i titulu kavalijera sv. Marka (cavaliere di San Marco). Povelja je izdata u duždskoj palači u Veneciji, 9. lipnja 1703. godine. Dragocjeni orden „kavalijski križ“ poklonio je Frano Visković kao zavjetni dar crkvi Gospe od Škrpjela, 1714.

3. Dokumenti porodice Alugara iz Udina (1563. – 1781.)

PAV: LXVII.

Popis predmeta iz 1970. br. 134.
Veliki salon

4. Diploma o dodjeli plemićke titule pukovniku Franu Viskoviću, Venecija, 11. lipnja 1695. (kopija iz Duždovog arhiva u Veneciji)

5. Statuta et leges civitatis Cathari (Statut grada Kotora) – Venecija, 1616.

Tehnika: štampa i rukopis, kožni povez
PAV: L.

6. Anali di Perasto: „Libri degli analli di Perasto“

Autor: Andrija Balović

Vrijeme: druga polovina XVIII. st.

Tehnika: rukopis na papiru

PAV: LXII.

Popis predmeta iz 1970. br. 149. Veliki salon

ANDRIJA BALOVIĆ (Perast, 1721. – 1784.) bio je doktor teologije i filozofije, svećenik u Risnu i župnik i opat u Perastu. Značajan je njegov književni, historiografski i prevodilački rad. Svrstava se u red starih bokeljskih pisaca, a najpoznatije mu je djelo rukopis u nauci poznat kao „Peraški anali“ – kronika Perasta i Boke kotorske iz raznih razdoblja historije. Andrija Balović je u ovome neobjavljenom rukopisu dao natpise i iscrtao reljefe na pronađenim grčkim i rimskim nadgrobnim spomenicima.

7. Računica za pomorce

Autor: Matija Krstov Balović

Vrijeme: 1740.

Tehnika: rukopis na papiru (str. 79)

PAV: XL.

Popis predmeta iz 1970.

MATIJA Krstov BALOVIĆ (1713. – 1794.) je autor ove zbirke matematičkih zadataka, namijenjenih pomorcima, koja je nastala u vrijeme njegova bavljenja pomorskom trgovinom. Kasnije se istaknuo u službi mletačke mornarice, a za zasluge je odlikovan ordenom kavalijera sv. Marka, kao i plemićkom titulom za svoju braću i sinove.

8. Libro trattato della descendenza della casa Stiepcovich da Perasto hora detta casa Marcovich o Martini o Martinovich (Knjiga – rasprava o precima kuće Stjepković iz Perasta, sada zvane Marković, Martini ili Martinović)

Autor: Drago Martinović

Vrijeme: 1728. – 1766.

Tehnika: rukopis na papiru, meki povež

Dimenzije: 25 × 21 (str. 192)

PAV: LXI.

Popis predmeta iz 1970. br. 91.

Veliki salon

DRAGO MARTINOVIĆ (Perast, 1697. – 1781.), sin poznatoga pomorskog pedagoga kap. Marka Martinovića, autor je ovog rukopisa u kome je data kronologija porodice Martinović s podacima o 42 ličnosti predaka i suvremenika koji su bili pomorski i gradski kapetani, pomorski trgovci. Rukopis u drugom dijelu sadrži i zbirku prijepisa dokumenata.

9. Attestati della nob. famiglia Balovich da Perasto, 1694. –1763. (Službene potvrde vlasti o sudjelovanju porodice Balović u raznim pomorskim akcijama)

PAV: LXIII.

Tehnika: rukopis na papiru, kožni povež

Popis predmeta iz 1970. br. 154.

Veliki salon

Uvezana zbirka prijepisa dokumenata, službenih i venecijanskih pohvala dodijeljenih članovima porodice Balović u razdoblju od 1693. do 1763. godine.

10. Giustissima relatione dell'asedio et esquisito di Castel Nuovo

Autor: Marko Martinović

Vrijeme: 1688.

Tehnika: štampa

Inv. broj: 1046.

Popis predmeta iz 1970.

Poemu „Pravi izvještaj o opsadi i osvajanju Herceg Novog“ spjevao je kap. Marko Martinović pod pseudonimom „conte di Comburi“ i posvetio je mletačkom generalu Jerolimu Korneu, veličajući njegove zasluge pri oslobođenju ovoga grada od Turaka.

Spomen na *don Graciju Brajkovića,* zaslužnoga bokeljskog svećenika i znanstvenika (3)

Piše:

Ljubica Štambuk

Kotorska biskupija imala je u XX. stoljeću niz svećenika koji su uz pastoralni rad istraživali i mnogobrojne povijesne teme svoga zavičaja i time značajno pridonijeli poznavanju bokeljske prošlosti, umjetnosti i duhovne kulture. Oni su ostavili duboki trag u znanosti i publicistici, pridonijevši tako spašavanju memorije Boke kotorske - područja koje je tada, kao i danas, neprekidno gubilo svoje starosjediocce. Najpoznatiji među ovim svećenicima, eruditima, su: biskup Pavao Butorac, don Gracija Ivanović, don Anton Milošević, don Ivo Stjepčević, don Niko Luković i don Gracija Brajković, kojemu je **posvećen ovaj prilog**.

BRIGA O SVETIŠTU GOSPE OD ŠKRPJELA

Predmet don Gracijina najvećega zanimanja i duhovne privrženosti bila je Gospa od Škrpjela i njezino svetište na Školju, otočiću ispred Perasta, žarište pobožnosti bokeljskih katolika i riznica sakralne baštine. Don Gracijinom velikom

zaslugom ovo svetište, zajedno sa susjednim otočićem sv. Jurja (sv. Đorđa), postalo je svjetski poznato.¹

Spomenimo da je Školj umjetni otok koji su Peraštani, zavjetovavši se Blaženoj Djevici Mariji, izgradili mukotrpno i uporno nasipavajući kamenje i potapajući stare brodove oko hridi, koja je stršila iz mora, i na njemu su podigli crkvu. Taj nevjerojatan posao započeo je sredinom XV. stoljeća, a trajao je više od 250 godina; u simboličnom obliku traje i danas preko *fašnade*. Glavni oltar crkve smješten je na samoj hridi i na njemu je postavljena čudotvorna slika Gospe od Škrpjela. Zidovi i strop crkvene lađe u potpunosti su prekriveni slikama Tripa Kokolje, osim onih dijelova zidova uzduž crkvene lađe i pjevališta na kojima se nalazi oko 2.000 srebrnih zavjetnih pločica bokeljskih pomoraca, koje čine jednu od najvećih takvih zbirki na svijetu.

¹ Njegovom zaslugom otok sv. Jurja vraćen je Peraškoj župi i otok Gospe od Milosti kraj Tivta Kotorskoj biskupiji.

Kada je don Gracija postao peraški župnik, uložio je veliki trud i stečeni ugled kako bi obnovio Školj i posebno sliku Gospe od Škrpjela, a svetište sačuvao od propadanja u vremenu njegove tadašnje zapuštenosti, kada je u pojedinim dijelovima bilo i opasno za boravak. Ovo je bilo posebno značajno stoga što su se tada pojavile bizarne ideje o daljnjoj namjeni otočića.²

U godinama najintenzivnije obnove za lijepih je vremen-skih prilika svakog dana, nekad i više puta na dan, svojom barkom odlazio na Školj prevozeći pijesak, vapno i sve ostalo što je trebalo. Ukrcaj i iskrcaj najčešće je obavljao sam, a nije se klonio ni drugih fizičkih poslova. Tako je zajedno s pomoćnikom pilio ručnom pilom za drvo kamen na mjeru potrebnu za ugradnju u opločenje i ogradu stubišta te u zidove. Za stvaranje i održavanje maloga vrta na otočiću simbolično je donosio zemlju iz raznih mjesta Boke.

U rješenju svakog problema na sanaciji i obnovi svetišta, u

² Jedna od ideja bila je „Bašča“ i plesnjak, druga – nudistički otok.

Gospa od Škrpjela

svemu što je napravio i postavio, uredio ili obojio ogleda se njegovo znanje o umjetnosti, poštivanje naslijeđa i profinjeni ukus.

Kada su u ljetnim mjesecima otočić počeli posjećivati turisti, najčešće je vodič bio don Gracija. Svojim je postupcima i ponašanjem, o kome god se radilo, pokazivao da Školj treba doživljavati kao svetište, a ne kao turističku atrakciju. S broдика se na otočić smjelo stupiti samo dolično odjeven; kupanje nije bilo dopušteno. U svetištu se uvijek prekrizio i blago kleknuo, a u sklopu razgledavanja nije nikada propustio posjetiteljima otpjevati pokoju kiticu *Himne Gospi od Škrpjela*.

Brinuo se o organiziranju radova na sanaciji crkve i kuće na otočiću nakon potresa 1979. godine.³

³ Tako u pismu sestri Cinti od 1. 1. 1981. navodi da su 1980. izvršeni veliki radovi: popravljen je krov crkve, postavljen potpuno novi krov na kući, a prije toga jaka betonska ploča na tavanu koja je crklažom (ser-

U zgradi uz crkvu osnovao je i uredio vrlo vrijedan muzej s velikim i raznolikim brojem eksponata. Predmete za muzej strpljivo je prikupljao i barom dovozio na Školj.

Kako se u Boki proćuo glas o njegovu djelovanju, ljudi su ga počeli zvati da bi mu skrenuli pažnju na nešto vrijedno ili zanimljivo ili da bi neku stvar darovali za svetište, a zvali su ga i kada je prijetila opasnost da neki kameni artefakt i slično bude iznesen iz Boke. On bi to pokušao spriječiti, a boljelo ga je kada u tome ne bi uspio. Takve je slućajeve kasnije spominjao u razgovoru, a znajući njegovu temeljitost, vjerojatno je sve to i evidentirao.

Uz ranije spomenute predmete najranijih civilizacija Pe-

klažom) povezala zidove kuće koje je potres rastvorio. Preuređena je tzv. Pomirbena dvorana u kući (dvorana koja je vjekovima služila za mirenje zavađenih) i prilagođena za izložbe crkvenih dragocjenosti Boke. Uređena je i luža (loža) nad bistjernom (cisternom). U to vrijeme temeljito su popravljene orgulje i restaurirane zavjetne ploćice.

Don Gracija ispred crkve Gospe od Škrpjela na Školju

rasta i okoline, u muzeju ima i arheoloških predmeta iz kasnijih razdoblja te predmeta etnografskoga karaktera.

U lapidariju se nalaze natpisi i kameni ulomci iz neolitićkoga, ilirskoga, grćkoga, rimskoga i srednjovjekovnoga razdoblja. Tu su i predmeti vezani uz opremu brodova i plovidbu, pulene te ostaci grćkih i rimskih amfora izvađenih iz mora u blizini otočića, dokaz ovdašnjega dinamićnog života i živoga pomorsko-trgovaćkog prometa u doba antike.

U muzeju su složene raznovrsne zbirke materijalne kulture ovoga kraja: porculan, satovi, ključevi i brave, nakit i drugi predmeti. Staklene vitrine ćuvaju djela domaćih zlatara - dio bogate zbirke zavjetnih darova. Tu je i vrijedna zbirka oruđa i oružja koja, uz puškarнице, podsjeća da je svetište trebalo braniti i oružjem. Nadalje, u muzeju su zavjetne slike brodova, portreti peraških kapetana, radovi na staklu, drvu i platnu. Jedan od najznaćajnijih radova je

Don Gracija s grupom posjetitelja na Školju

iglom vezena slika koja prikazuje gornji dio oltara sa slikom Gospe od Škrpjela prekrivenom srebrnim okovom - zavjetni rad Peraštanke Jacinte Kunić iz 1828. godine. Prema predaji umjetnica je, čekajući svoga supruga pomorca, sliku vezla više od dvadeset godina, nakon čega je oslijepila. Za frizure prikazanih likova koristila je vlastitu kosu. U muzeju se nalaze i darovane slike suvremenih umjetnika inspirirane bokeljskim motivima, pjesme i drugi pisani radovi o Boki te filatelistička kolekcija maraka s motivima Gospe od Škrpjela i još mnogo toga. Ponešto je opisano u maloj turističkoj monografiji „*Gospa od Škrpjela – Perast*“, knjižici koju je don Gracija napisao zajedno s don Brankom Sbutegom.

Neke predmete iz crkve i muzeja don Gracija je obradio i u svojim radovima. To se odnosi, kao što je već rečeno, na čudotvornu sliku Gospe od Škrpjela i njezin srebrni okov, zatim na natpise na kamenim pločama, koje je rekonstrui-

Sv. Juraj (Sv. Đorđe)

rao, opisao i znanstveno protumačio, na zbirke zavjetnih pločica u crkvi i u muzeju te na neke zavjetne slike brodova. Posebno je obradio najstariju sliku u zbirci i iznio nam podatke o njoj. Natpis na dnu slike rekonstruirao je uz pomoć arhivskih podataka i preveo ga. Pisao je i o pločicama i

slikama koje nisu sačuvane, a opisane su u nekim radovima ranijih autora.⁴ Spomenuo je da su gusari 1624. godine potpuno opljačkali crkvu pa su pločice u njoj iz kasnijeg doba,

⁴ Benediktinac Timotej Cisila, 1624. g., Vicko Balović, 1823. g., prepisavši legende šest slika od kojih je najstarija iz 1670. godine.

Zbirka nematerijalne kulturne baštine Boke

Detalj zbirke zaujetnih slika brodova

a izrađene su po kalupu iz gotičkog doba. Opisao je i sačuvani propeler na ručni pogon od kovanog željeza, za kojega je pretpostavio da je jedini te vrste na području nekadašnje Jugoslavije, istaknuvši inventivnost franjevacu u Perastu kojima je taj propeler služio za potrebe njihove komunikacije s otocima ispred Perasta.

Iznimno vrijedan muzejski postav na otočiću Gospe od Škrpjela koje je don Gracija uredio, kao i čitav otočić na kojem je ostavio brojne tragove, zadivljuje mnogobrojne posjetitelje. Dojmljive su riječi koje je jedan od njih, Tomislav

U Perastu sa sestrom, bratom i njegovom obitelji

Grgurević, zabilježio:⁵ „Zastaje čovjek od iznenađenja i razmišlja kako je bilo moguće to povijesno i kulturno blago sakupiti na jednome malom prostoru i učiniti ga dostupnim javnosti? Koliko je trebalo truda, entuzijazma, ljubavi i vjere da se sve ovo uradi. Svakom predmetu se zna mjesto kako bi mu se omogućilo da ispriča kako je nastao i našao se ovdje? Ipak, nešto nedostaje. Nigdje nijesu zabilježena imena ljudi koji su to sakupljali i tako sve to spasilili od uništenja i zaborava. U ovom slučaju skromnost je bez sumnje mana, a nije vrlina, jer posjetitelji bi željeli znati ko je sve to sakupio. Time bi ovaj muzej i ova zbirka na svetištu mnogo dobili. Spomenimo, ipak, jednog od najvrjednijih. Don Graciju Brajkovića kojeg pamtim kao smirenog starca s crnim šeširom, masivnim naočalama s crnim okvirom i bijelim okovratnikom. Pamtim ga po blagom osmjehu, tihom glasu i dobroćudnoj naravi.“

Možemo reći da se kod don Gracije osjetilo da se svim svojim bićem brine o Školju i da

⁵ Tomislav Grgurević, *Perast još živi, Putopisi*, Naklada Bošković, Split, 2005., str. 66.

„Gospa od Škrpjela“, Vez iglom Jacinte Kunić iz 1828.

ga u tome vodi štovanje Gospe od Škrpjela i iskrena vjera.

ODNOS PREMA OBITELJI

Don Gracija je bio neizmjereno povezan sa svojom obitelji. To se lijepo vidi iz mnogobrojnih pisama koje je redovito slao iz Splita i Rima. Iz tih se pisama osjeća njegova bliskost s obitelji te poštovanje i ljubav prema roditeljima, sestri i braći. Uz opise svojih svakodnevnih aktivnosti na školovanju u Rimu i uz zapažanja iz „Vječnoga grada“, poslao bi im i kratke poruke vezane uz pripremu za svećenika.

Kasnije se dirljivim pismima dopisivao sa sestrom Cintom dok je ona živjela u Praputnjaku i Rijeci, ne zaobilazeći svojega šogora Viktora i nas, njegove nećake. Kada im je otac bio teško bolestan, slao je sestri u Praputnjak pisma gotovo svakoga dana. Mi, njegovi nećaci, s velikim poštovanjem i obzirom čuvamo njegova pisma.

Sa zahvalnošću se odnosio prema našoj dragoj teti Mariji (supruzi njegova brata,

U Perastu s bratovom obitelji

a našega donda Mira), koja je nesebično s puno topline i ljubavi brinula o zdravlju i svakodnevnom potrebama našega donda Gracije dok je službovao u Perastu. Cijenio je tu pomoć i zaista se osjećao kao član njezine mnogobrojne obitelji. Kada je bio na službi izvan Perasta, redovito je jednom do dva puta tjedno dolazio u Perast posjetiti bratovu obitelj.

Jednom do dva puta godišnje navraćao je k sestri i njezinoj obitelji u Praputnjak, kasnije u Rijeku, najčešće na proputovanje za Zagreb, kamo je uglavnom odlazio radi istraživanja. Obvezno bi u crkvi Gospe Lurdske ili u katedrali sv. Vida rekao tihu misu, a s nekim od nas znao je poći u kratko razgledavanje riječkih znamenitosti ili ciljano posjetiti neki vjerski objekt izvan Rijeke.⁶

⁶ Sjećam se da je posjetio Hreljin, Košljun, Plomin.

ZAKLJUČAK

Ugledni bokeljski svećenik, don Gracija Brajković, cijenjen i omiljen ne samo od

svojih vjernika, uspješno je djelovao na mnogim područjima duhovnoga stvaralaštva, posebno kao teolog, arhivist, povjesničar, povjesničar umjetnosti, arheolog i paleograf. Znao je stare jezike: latinski, stari talijanski, biblijski hebrejski i biblijski grčki te pisma bosančicu i glagoljicu. Bavio se višeslojnim istraživanjem prošlosti Boke kotorske i smatran je jednim od njezinih najboljih poznavatelja. Istraživao je u arhivima i knjižnicama, otkrivajući razne činjenice iz povijesti Boke i odgonetavajući zagonetke davnih događaja i društvenih odnosa, čime je rasvijetlio mnoge povijesne događaje i približio nam ih.

Rezultate njegovih istraživanja priznavani su mnogi znanstvenici i sa značajnih mjesta kao što su JAZU, (danas HAZU), te bokeljski arhivi i muzeji. Njegove publikacije, ali i uređenja arhiva i muzeja koja nisu nužno rezultirala objavljivanjem radova, kao

U posjetu sestri Cinti i nećacima u Rijeci

i njegova bogata kartoteka i dnevnik predstavljaju dragocjenu građu za generacije koje se bave i koje će se u budućnosti baviti različitim vidovima istraživanja Perasta i Boke, posebice svetišta Gospe od Škrpjela. Neizmjeran je njegov doprinos uređenju svetišta, koji je najprije spasio od uništavanja, a zatim uz svetište uredio prekrasan muzej s velikim i raznolikim brojem eksponata, a sve to zadivljuje mnogobrojne posjetitelje.

Sva postignuća koja je ostvario ovaj skroman i samozatajan svećenik proistekla su iz njegove žive vjere.

POGOVOR

Prikaz života i djelovanja don Gracije Brajkovića napravila sam uz potporu, sugestije i sveskoliku pomoć drage tete Marije i svoje braće i sestara – Gracije, Laure, Marije, Zrinka i Vinka, pa im svima iz sveg srca zahvaljujem.

Značajnu pomoć pružio mi je don Gracijin vrijedan suradnik i nasljednik na mjestu peraškoga župnika, don Srećko Majić, koji mi je dao niz dragocjenih podataka. Neizmjerano sam mu zahvalna na tome, kao i na lijepim riječima o mome dondu. Sretna sam što je don Srećko savjesno i s puno ljubavi nastavio rad na održavanju peraških crkava i na daljnjem uređivanju svetišta Gospe od Škrpjela.

U pripremi izlaganja konzultirala sam i don Gracijine radove, poneke crtice koje sam o njemu našla u literaturi, te dva lijepa članka autora don Slavka Kovačića i gospođe Marije Mihaliček. Koristila sam se i sačuvanim don Gracijinim pismima koja je poslao članovima obitelji te sjećanjima tete Marije i nas, njegovih nećaka.

Zahvaljujem Hrvatskoj bratovštini „Bokeljska mornarica

809 – Rijeka“, posebno njezinoj aktivnom djelatniku i promotoru tradicijskih vrijednosti Hrvata u Boki kotorskoj, gospodinu Tomislavu Brguljanu, na organiziranju ove prezentacije.

Don Gracija Brajković POPIS RADOVA

Nije poznat točan broj objavljenih radova. Ovdje, kronološkim redom, donosim nepotpuni popis. (Napravljen je na temelju separata i knjiga koje posjedujemo moja braća i ja te podataka pronađenih na Internetu.)

1. Gracija Brajković, Enciklopedija Jugoslavije (1965.), **Perast**, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1965., sv. 6.
2. Gracija Brajković, **Oblici života starog Kotora vezani za katedralu**, 800 godina katedrale Sv. Tripuna, Kotor 1166. – 1966., str. 129-134.
3. Gracija Brajković, **Najstariji slojevi pomorskog naselja Perast**, u: „12 vjekova Bokeljske mornarice“, Beograd, 1972., str. 51-56.
4. Gracija Brajković, **Učitelj ruskih knezova**, U povodu proslave 275. godišnjice pomorskog pedagoga kap. Marka Martinovića, Dubrovnik 5, časopis „Dubrovnik“ II (XVI), Dubrovnik 1973., str. 15-119.
5. Gracija Brajković, **Prilozi pitanjima pomorskog školovanja u Perastu**, Zbornik Više pomorske škole u Kotoru, 1 (1974.), str. 66-67.
6. Gracija Brajković, **Autorstvo jedne peraške pje-smarice**, Boka, br. 97, Kotor 1975., str. 8.

7. Gracija Brajković, **Krsto Mazarović (1680. – 1725.) prigodom 260. godišnjice pomorske bitke pod Dračom**, Vjesnik Kotorske biskupije, 1976., 18, str. 44-47.
8. Gracija Brajković, **Pjesma kapetana Nikole Burovića zadarskom nadbiskupu Vicku Zmajeviću**, Služba Božja, br. 2, 1976., str. 128-140.
9. Gracija Brajković, **Opat Andrija Balović o redovničkom zvanju Bl. Ozane**, Vjesnik Kotorske biskupije, br. 2 (22), Kotor 1978., str. 25-27.
10. Gracija Brajković, **Nadbiškop Andrija Zmajević, prevodilac dviju pjesama na naš jezik**, Vjesnik Kotorske biskupije, god. XV., br. 1., Kotor 1979., str. 35-40.
11. Gracija Brajković, **Slika Lovra Marinova Dobričevića na otoku Gospe od Škrpjela i njezini srebrni ukrasi**, P. O. Fiskovićev zbornik I, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, Vol 21, No. 1, 1980., str. 387-402.
12. Gracija Brajković, **Svećenički lik don Nika Lukovića**, Spomenica don Nika Lukovića, Kotor, 1980. (Iz Zbornika Kotorske sekcije Društva istoričara Crne Gore).
13. Gracija Brajković, **Nadbiškop Andrija Zmajević**, Crkva u svijetu, Vol. 15, No. 2, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 1980., str. 179-181.
14. Gracija Brajković, **Peraštanin Nikola Burović prepisivač Vetranovićeve Istorije od Dijane**, Forum, br. 1-3, Zagreb, 1982., str. 116-132.

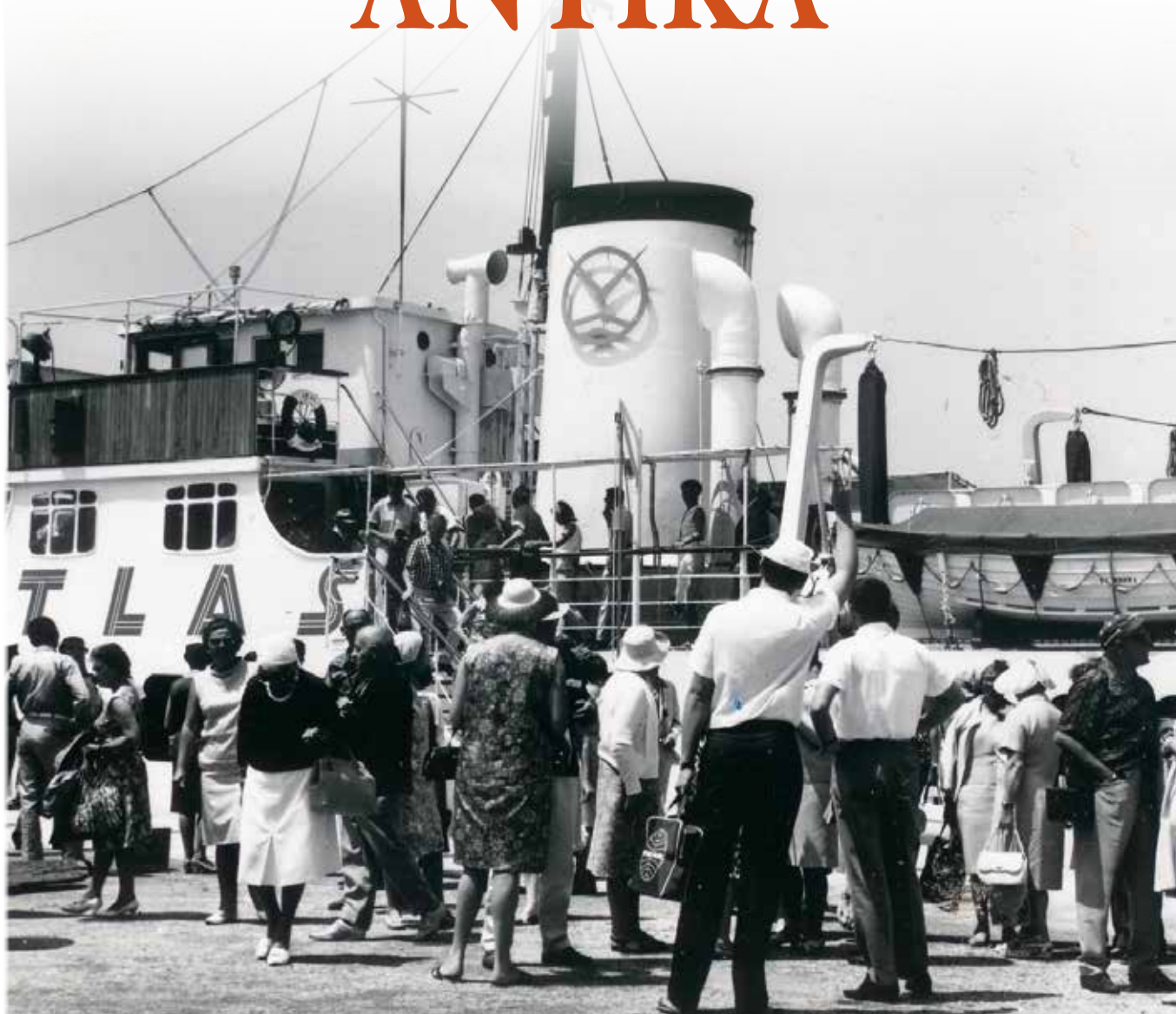
15. Gracija Brajković, Pomorska enciklopedija (1983.), **Perast – Pomorstvo; Matija Zmajević**, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1972. – 1989., sv. 6.
16. Gracija Brajković, **Admiral Matija Zmajević i njegovo doba**, Zbornik Kotorske sekcije Društva istoričara Crne Gore, god. III, Kotor, 1985., str. 121-133.
17. Gracija Brajković, **Mala spomen medalja pomorske bitke braće Ivanovića 1756. godine i herojski ep Ivana Antuna Nenadića**, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, sv. 33. - 34., Kotor 1985. - 1986., str. 115-127.
18. Gracija Brajković, **Biblioteke i čitaonica u Perastu**, Zbornik 150 godina Narodne biblioteke, Cetinje, 1986., str. 47-51.
19. Gracija Brajković, **Grčki vojnički natpis iz zbirke na otoku „Gospe od Škrpjela“**, Arheološki radovi i rasprave = Acta et dissertationes archaeologicae JAZU; Razred za društvene znanosti, Knj. 10, Zagreb, 1987., str. 167-170.
20. Gracija Brajković, **Najstarija slika broda u zbirci na otoku Gospe od Škrpjela**, Kotor, 1987. - 1988., str. 59-65.
21. Gracija Brajković, **Natpis na kamenoj ploči o piratskom napadu Peraštana na turski brod pod Dračom 1702. godine**, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, XXXV - XXXVI, Kotor, 1987./1988., str. 131-136.
22. Gracija Brajković, **Freska Tripa Kokolje u crkvi Sv. Ane u Perastu**, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, Vol. 27, Regionalni Zavod za zaštitu spomenika kulture u Splitu, Split, 1988., str. 303-307.
23. Gracija Brajković, **Ivan Antun Nenadić nije autor nego prevodilac drame o Kristovoj mucu**, Boka 20, Zbornik radova iz kulture i umjetnosti, Herceg - Novi, 1988., str. 333-350.
24. Gracija Brajković, **Skriptoriji i biblioteke u Kotorskoj biskupiji**, u: „Skriptoriji i manastirske biblioteke u Crnoj Gori“, Zbornik radova, Cetinje, 1989., str. 119-132.
25. Gracija Brajković, **Pečatnjak i xpečat budvanske komune u doba mletačke vladavine**, Boka, Zbornik radova iz kulture i umjetnosti br. 20, Herceg Novi, 1989., str. 375-382.
26. Gracija Brajković, **Odnosi kotorskog biskupa Marka Antuna Grgurinesa s mitropolitom Petrom I Petrovićem i Centralnom komisijskom 1813. - 1814. godine**, Ujedinjenje Crne Gore i Boke kotorske 1813. - 1814. godine, Titograd, 1991., str. 163-168.
27. Gracija Brajković, **Pokloni Ivanu Crnojeviću, Nikoli Modruškom, Vlatku Kosači i drugi rashodi i prihodi Blagajne kotorske komune 1470 - 1473**, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru br. 50, Kotor, 2002., str. 97-113.⁷
28. Gracija Brajković, Miloš Milošević, **Poezija baroka XVII i XVIII vijeka. Antologija**, NIP „Pobjeda“, Titograd 1976.
29. Miloš Milošević, Gracija Brajković, **Proza baroka XVII i XVIII vijeka. Antologija**, NIP „Pobjeda“, Titograd 1978.
30. Gracija Brajković, Antun Tomić, Miloš Milošević, Zoran Radimir, **Neki manje proučavani primjeri građanske i crkvene arhitekture spomeničkog karaktera u kotorskoj opštini**, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, god. XXXV/XXXVI, Kotor, 1987./1988., str. 91-124.
31. Gracija Brajković, Branko Sbutega, **Gospa od Škrpjela: Perast**, Uprava Gospe od Škrpjela, Turistkomerc, Zagreb, 1988.
32. Miloš Milošević, Gracija Brajković, **Inkunabule i postinkunabule biblioteke Kotorske biskupije**, Zbornik radova Naučnog skupa na Cetinju održanog 26. i 27. oktobra 1987., Cetinje, 1989., str. 133-170.
33. Gracija Brajković, Miloš Milošević, **Blažena Ozana u bokeljskim spjevovima**, u: „Stara književnost Boke“, priredili Ivo Banac, Slobodan Prosperov Novak, Branko Zbuteaga, „Slon“, Zagreb, 1993., 333-334.

(Kraj serijala)

Radovi u suautorstvu s drugim autorima:

⁷ Ovaj nedovršeni rad pokojnoga don Gracije Brajkovića preuzeo je dr. Miloš Milošević i prema ovlaštenju don Gracije vrlo savjesno objavio pod navedenim naslovom.

ANTIKA

ANTIKA je ostala u lijepom sjećanju kao brod koji je u mnogo čemu revolucionalizirao pojam shvaćanja modernog turizma i donio u Dubrovnik i Kotor sasvim nove poglede na nj. Za njegove nadaleko prepoznatljive plovidbe, unatoč brojnim pokušajima ni do danas mu se još uvijek nažalost nije uspjela naći adekvatna zamjena.

Piše:

Neven Jerković

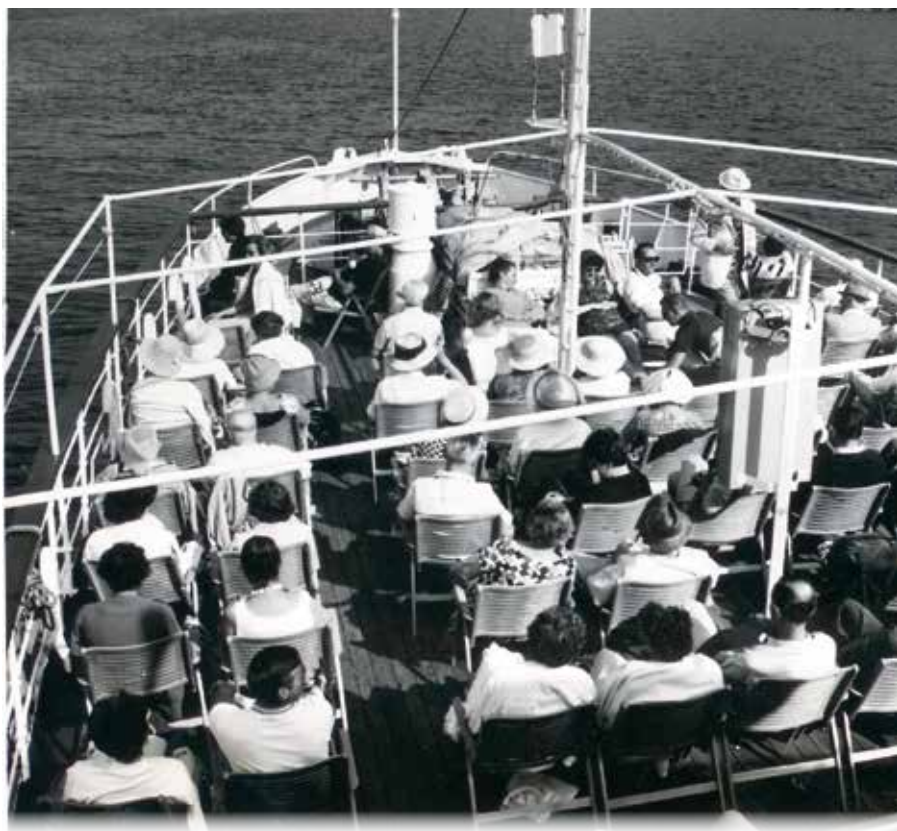
Jadranska plovidba d.d. iz Sušaka je dugo vremena nakon osnivanja koristila samo stare brodove naslijeđene kao ratni plijen poslije slova Austrougarske monarhije. Dugo je trebalo i centralnoj vlasti u Beogradu da shvati gospodarski potencijal tisuću kilometara poklonjene joj jadranske obale. Tako je nakon kupnje nekoliko novih brodova u inozemstvu tek 1938. izgradila svoja prva dva nova putnička parobroda u splitskom škveru. Bili su to brodovi blizanci SARAJEVO i ŠUMADIJA od po 470 GT, za prijevoz 450 putnika, dugi 52 metra i sa stapnim parnim strojevima McKie&Baxter Paisley od 1100 KS koji su im omogućavali brzinu od 14 čvorova.

Porinuće oba broda je obavljeno istog dana, 6. studenog 1937., sa navoza Jadranskih

brodogradilišta d.d. u Splitu. Kume broda su bile supruge ministra prometa Mehmeda Spahe i predsjednika Vlade Milana Stojadinovića. Prvo je u more porinuta novogradnja 27 koja je dobila ime ŠUMADIJA a potom su brojni uzvanici otišli na svečani banket na brod PRESTOLONASLEDNIK PETAR. Poslijepodne su se svi ponovo vratili u brodogradilište gdje je porinuta novogradnja 26 krštena imenom SARAJEVO. Svita uzvanika je nakon ove svečanosti krenula na još jedan velebitni banket, ovaj put priređen na brodu KRALJICA MARIJA.

Nakon ovako grandioznog početka, brodovi su od proljeća 1938. plovili na lokalnim ali i dužobalnim prugama sve do Dubrovnika i Kotora. Vrlo su često plovili i Neretvom do Metkovića. Ne zadugo, jer počinje Drugi svjetski rat u kojem ŠUMADIJA plovi prvo kao

talijanski BRUNO CALEARI a potom kao njemački bolnički brod pod imenom BONN. SARAJEVO prevozi ratne transporte kao BAIAMONTI, ali su ga Nijemci potopili u Mesinskom tjesnacu 1943. da ne bi

pao u ruke saveznika. Potopljeni BAIAMONTI je izvađen iz mora 1946. i sa Sicilije otegljen na popravak u splitsko brodogradilište „Vicko Krstulović“. Ložište kaldaje (parnog kotla) je sa ugljena preinačeno

na naftu a povećao se i kapacitet za smještaj 650 putnika i plovidbu, ma koliko to danas čudno zvučalo, od Rijeke do Kotora.

Osnivanjem riječke Jadrolinije u siječnju 1947. u njen sastav ulaze i brodovi ŠUMADIJA i SARAJEVO, prvi pod novim imenom KOTOR, a drugi kao SINJ. KOTOR je 1966. pod nešto ranije promijenjenim imenom kao KARLOBAG razrezan u staro željezo u Brodospasovom rezalištu Sv. Kajo kraj Solina, a njegova je sudbina bila namijenjena i SINJU, raspreamljenom 1965. i već usidrenom na istom mjestu.

Međutim u zadnji ga je trenutak spasila putnička agencija Atlas iz Dubrovnika koja ga je 1966. otkupila od Brodospasa te na Korčuli do sljedeće turističke sezone kompletno preuredila u brod za izletnička kružna putovanja. Dobro ušminkani brod u godinama, sukladno Atlasovoj tradiciji da svi njeni brodovi nose ime koje počinje sa slovom A, dobio je i prikladno ime – ANTIKA. Vožila je sljedećih deset godina brojne izletnike do Kotora i Korčule, popularni fish picnic

do Mljeta i noćne vožnje „Cruising by night“. Moderno doba joj je neočekivano dalo i ulogu disco kluba, tako da je zadnje dane života doista burno proživjela. Godišnje je prevozila oko 30 tisuća putnika, a u vlasništvu Atlasa ukupno oko 250 tisuća, daleko više nego na svim njenim dotadašnjim putovanjima. Nažalost, stara kaldaja više nije mogla izdržati ovako dinamične plovidbe pa je bespomoćna ANTIKA u jesen 1977. godine otegljena u Rijeku dubrovačku a potom u Split. Popravak se doista više nije isplatio, tim više što je Atlas već donio odluku kupiti zamjenu, daleko veće i modernije JEDINSTVO, kasniji izuzetno uspješni AMBASADOR.

U rujnu 1978., nakon godinu dana čekanja na mrtvom vezu, ANTIKA je konačno izrezana u Sv. Kaji, prekoputa mjesta gdje je i rođena, svojoj posljednjoj luci u koju je po drugi put uplovila, ali ovaj put bespovratno. ANTIKA je ostala u lijepom sjećanju kao brod koji je u mnogo čemu revolucionalizirao pojam shvaćanja modernog turizma i donio u Dubrovnik i Kotor sasvim nove poglede na nj. Za njegove nadaleko prepoznatljive plovidbe, unatoč brojnim pokušajima ni do danas mu se još uvijek nažalost nije uspjela naći adekvatna zamjena.

ANTIKA je bila i posljednji putnički brod na Jadranu koji je za pogon glavnih strojeva koristio – paru. Tako je ovaj brod zanimljive prošlosti obilježio završetak jedne značajne povijesne faze razvoja putničkog brodarstva na hrvatskoj obali.

Vrijeme pojave i kulminacije parnog pogona u pomorstvu donijelo nam je i prve posjete brodova na kružnim putovanjima. Od prve turistički organizirane posjete parobroda „BARONE STUERMER“ pa do odlaska ANTIKE prošlo je više

od 130 godina. Bilo je to vrijeme u kojem su se brodska kružna putovanja prema Boki kotorskoj od stidljivih pionir-

skih početaka razvila u impresivnu gospodarsku djelatnost u čemu je i jedna mala ANTIKA odigrala značajnu ulogu.

SERIJAL

GRBOVI KOTORSKE VLASTELE

XIV VIJEKA

(16)

Piše:**Jovan J. Martinović**

Za istoriju grada Kotora tokom prve polovine XIV vijeka neicrpno vrelo podataka čini prva, zapravo najstarija sačuvana knjiga kotorske notarske kancelarije od 1326 -1335. godine, te druga knjiga isprava za 1329. i period od 1332 – 1337. godine.

Ove dvije knjige, preklapajući se djelimično, pokrivaju razdoblje od 1326. do 1337. godine, a sadrže svaka po osam sveščica razne debljine, koje su ispisivali zakleti gradski notari.

Sadržaj notarskih isprava je izuzetno raznovrstan i zahvata sve oblasti života i društva srednjevjekovnog Kotora. Zapravo su ti unesci minijturni isječci svakodnevnog života visoko razvijene gradske komune Kotora u jednom re-

lativno ograničenom periodu, nešto poput kockica mozaika koje je moguće složiti u suvisle cjeline, kako bi se dobila jedinstvena i višeslojna slika života svih staleža kotorskog društva.

Podaci za plemićke porodice Kotora dobijeni su pažljivim čitanjem originalnih latinskih tekstova notarskih unesa u kojima se kriju brojni podaci o svim vidovima aktivnosti za svakog pojedinog člana roda, te o rodbinskim odnosima i stepenu srodstva

među članovima pojedinih porodica, na osnovu čega su izrađena rodoslovna stabla. Takođe su doneseni i heraldički simboli, grbovi tih porodica sa opisima i grafički prikazanim bojama, te sa fotosima pojedinih sačuvanih primjeraka.

SITI

(SITTI, SCITI, SITI, SITO)

Jireček za ovu porodicu kaže da su bili plemići u Kotoru u XIV i XV vijeku, a da je Tripun Siti bio sudija u Kotoru 1333. godine, mada ga pod tom godinom, a i inače, ne nalazimo u spisku sudija u najstarijim notarskim knjigama, te da porodično prezime proizlazi od slovenske riječi: štit ili ščit.

Manken pak pominje samo Grasa Siti - kako ćemo vidjeti – sina Anđela Bartolova Siti i to 1359. godine u vezi nekog srebra u zalogu kod Dubrovčaninna Palče Palmote.

Grb porodice Siti opisaćemo prema Grbovniku i oslikanom grbu u Pomorskom muzeju Crne Gore u Kotoru, mada u kotorskom Lapidari-

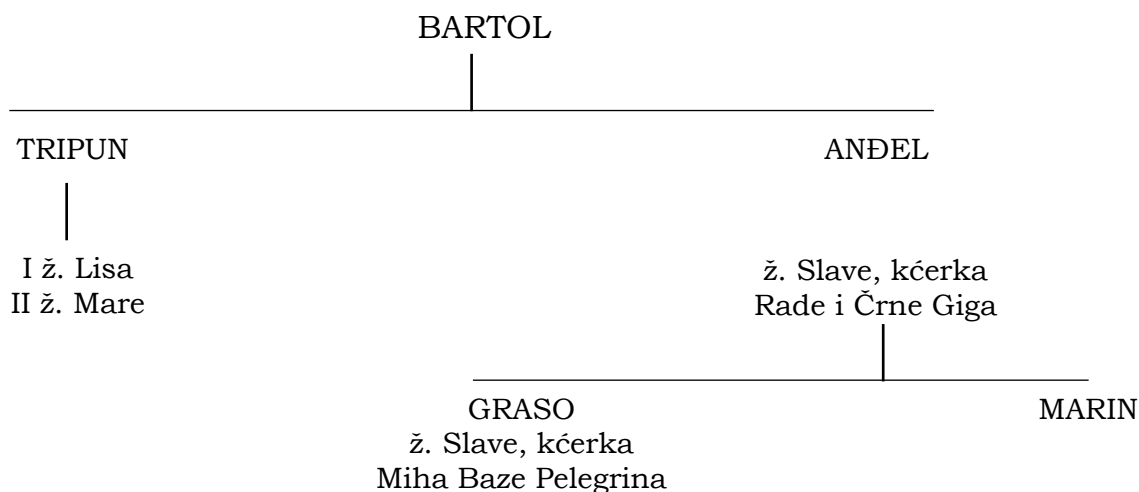

ju i na zgradama u gradu ima nekoliko grbova koji bi odgovarali opisu, ali se ne znaju boje, što je u heraldici veoma važno za identifikaciju grba: polje štita je plave boje, a na njemu su dvije zlatne kose lijeve grede.

U najstarijim sačuvanim svešćićima notarskih knjiga pominje se jednom Bartol Siti u filijaciji svojih sinova Tripuna i Anđela, od kojih je Tripun bio najprije oženjen Lizom a zatim Marom, dok je Anđelo bio oženjen Slavom, kćerkom Črne i Rade Giga i imao sa

njom dva sina: Marina, koji se samo jednom spominje, i Grasa (Debelog?), oženjenog takođe Slavom, kćerkom Miha Bazova Pelegrine.

Ni rodoslovno stablo male plemićke porodice Siti nije komplikovano, a izgleda ovako:

(Po želji autora, tekst nije lektoriran.)

In memoriam

Đelo Jusić
(1939. - 2019.)

Odlazak velikana muzičke scene

Hrvatski kompozitor, muzičar, aranžer i dirigent Đelo Jusić, autor mnogobrojnih hitova zabavne muzike, ali i niza orkestarskih djela, preminuo je u 81. godini.

Đelo Jusić rođen je 1939. godine u Dubrovniku. S bratom Ibricom osnovao je vokalno-instrumentalni sastav

„Dubrovački trubaduri“ 1961. godine. Uz taj sastav njegova djela su izvodili Tereza Kesovija, Ibrica Jusić, Oliver Dragojević, Frano Lasić, Ivo Patiera, Neda Ukraden, Dubravka Jusić, Milo Hrnić i mnogi drugi.

Desetljećima ga ubrajaju među najznačajnije ličnosti muzičke i umjetničke scene na ovim prostorima.

„Izgubio sam najboljeg brata na svijetu, koji je meni bio i ostao najveći uzor“, rekao je neutješni Ibrica Jusić.

Pjevačicu Terezu Kesoviju jako je potresla vijest o smrti kompozitora.

„Moja je tuga pregolema, a ljubav prema Đeli vječna“, rekla je Tereza Kesovija. „Đelu sam jako voljela. Rasli smo zajedno, radili i stvarali. Poklonio mi je najbolji opus svojih pjesama.“

Jusić je autor mnogobrojnih hitova, a među njegova najpoznatija djela ubrajaju se pjesma „Jedan dan“, koja je predstavljala tadašnju Jugoslaviju na Euroviziji 1968. godine, hitovi s Festivala Zagreb i Festivala Split - „Mladosti, moja lijepa radosti“, „Volim te, budalo mala“, „Zagrljeni“, „Stare ljubavi“, „Sinoć sam htjela“ te veliki hitovi kao što su „Prijatelji stari, gdje ste“, „U svakom slučaju te volim“, „Sva su moja proljeća u meni“...

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U katedrali sv. Tripuna u Kotoru
- U uredu HGD CG
- U Tivtu kod Andrije Krstovića

Tiskanje časopisa potpomogli:

FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA CRNE GORE • GRAD DUBROVNIK
• DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA • TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA •
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK • MERCATOR CRNA GORA - IDEA • SREDIŠNJI DRŽAVNI URED
ZA HRVATE IZVAN R. HRVATSKE • INA CRNA GORA • ZAKLADA ADRIS

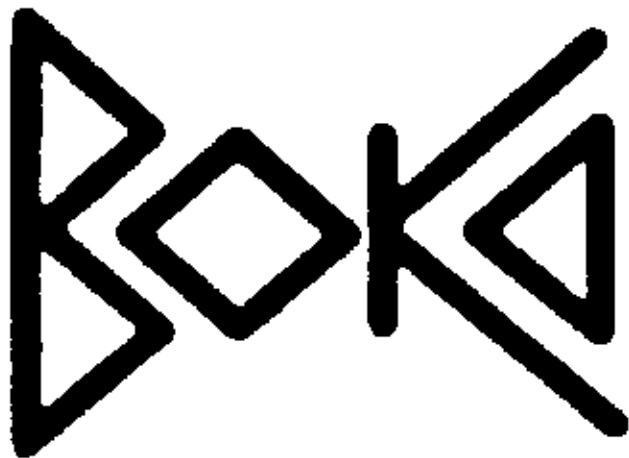
MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

**Boka Aluminium Windows Pty Ltd,
SYDNEY, Australia**

INA
CRNA GORA

Izravni letovi iz Dubrovnika!

Croatia Airlines Rim Venecija Vueling Rim Volotea Venecija easyJet Milano	easyJet Edinburgh London Bristol British Airways London Monarch Birmingham London Jet2.com Belfast Edinburgh Leeds Manchester Newcastle Nottingham Norwegian London Thompson Airways Bristol Glasgow London Manchester Newcastle Birmingham	SAS Kopenhagen Oslo Stockholm Norwegian Bergen Helsinki Kopenhagen Oslo Stavanger Stockholm Trondheim Finnair Helsinki
--	--	--

Croatia Airlines Düsseldorf Frankfurt Lufthansa Frankfurt München Eurowings Berlin Düsseldorf Hamburg Hannover Stuttgart EasyJet Berlin Air Berlin Düsseldorf Transavia München	Norwegian London Thompson Airways Bristol Glasgow London Manchester Newcastle Birmingham	Croatia Airlines Pariz Nica easyJet Lyon Pariz Toulouse Volotea Bordeaux Nantes Marseille Transavia France Pariz
--	---	---

Vueling
Barcelona
Iberia
Madrid
Norwegian
Barcelona
Madrid

DUBROVNIK AIRPORT
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK

☎ headoffice@airport-dubrovnik.hr / ☎ +385 (0) 20 773 100 / ☎ +385 (0) 20 773 322

ISPLATI SE!
kupovina u iDEA prodavnicama

• Uvijek mi je usput jer ima više od 100 prodavnica

• U Idei uvijek mogu da pronadem domaće crnogorske proizvode

• Baš svaki dan pronadem više od 300 artikala na akciji

akcija! KATALOG vikend akcija!

ISPLATI SE!

Penzioneri
-10% ZA PENZIONERE
SENIOR KLUB
SENIOR SON

• Penzionerima se posebno isplati

Super
super cijena

• Sa Super Karticom sakupljam bodove i svaki dan imam preko 1000 Super cijena

• Dokazano dobri i povoljni K plus proizvodi

ZG

CROATIA
Full of life

ZAGREB

GRAD KULTURE / CITY OF CULTURE

pogledajte poslušajte osjetite / see listen feel

ISKORISTITE
MOGUĆNOSTI
KOJE VAM PRUŽA
ZAGREB CARD

USE THE
POSSIBILITIES
OFFERED BY
ZAGREB CARD

tel. + 385 (0)1 481 40 51

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
ZAGREB TOURIST BOARD

infozagreb.hr